

AB

145241

Do Kunst u
00 Bl, vgl. Bd 6920

Rubr. I *W* Nro. 212.

Gymnasial - Bibliothek

zu Cöthen.

SAPIENTIA

IESV FILII SIRACH,
SIVE LIBER DE VNI-

VERSA VIRTUTE, INTERPRE-

TATIONE LATINA EX-

POSITVS

A

IOACH. CAMERAR.

CVM QVORVNDAM

locorum notatione.

LIPSIÆ,

ANNO

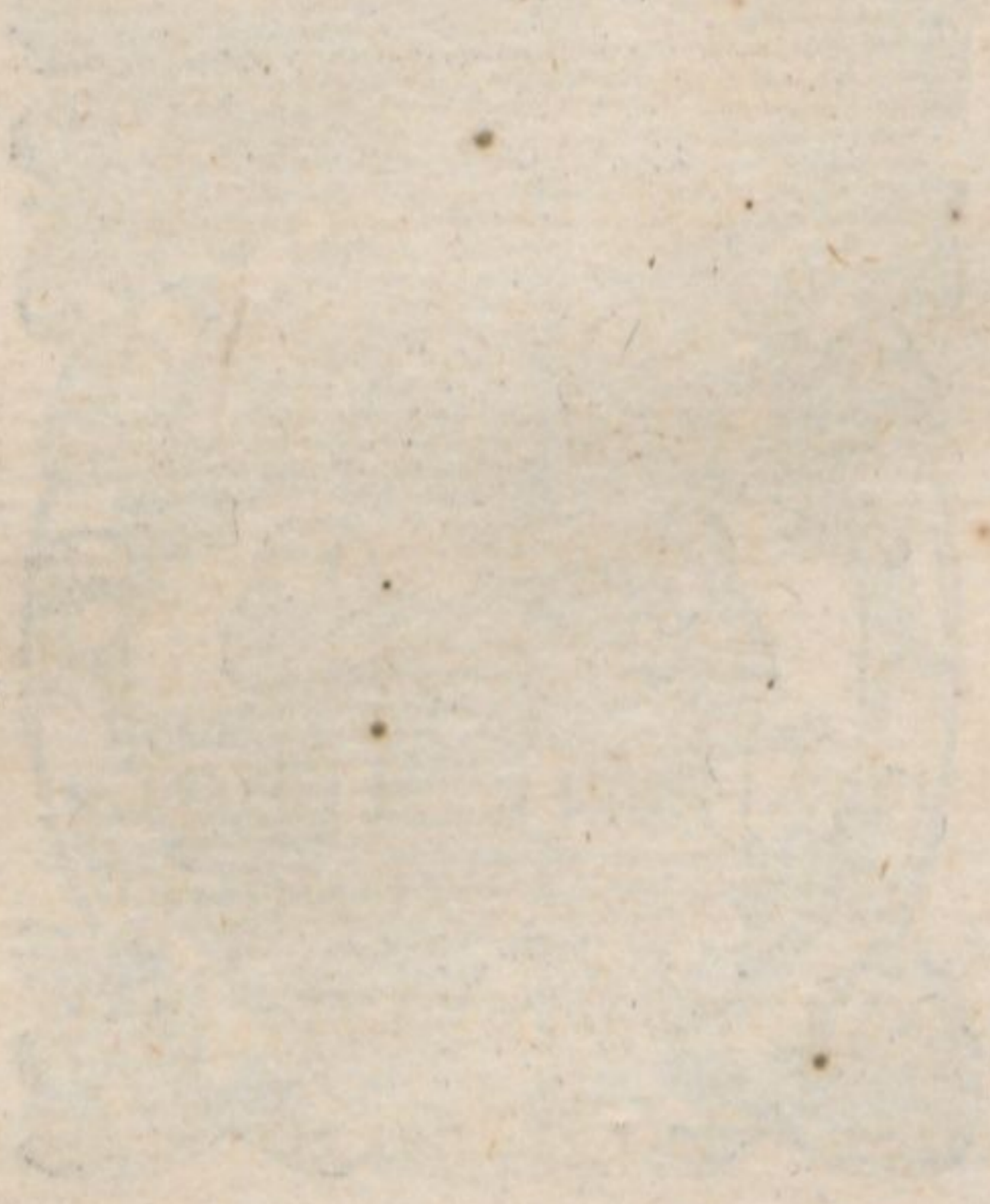

M. D. LXVIII.

CVM PRIVILEGIO.

ALTE
KUNST
KUNST
KUNST

ISACH CAFFER
CVM

1718
ANNO

W. M. L. V. L. I. I. I.
CVM

IOACHIMVS CA-
MERARIVS IOHANNI
CRATONI AD CRAPHTHAE-
mum, Medico Imperatoriæ Maiestatis,
viro dignitate, virtute & doctrina
eximia prædito, amico S S.

S. D.

CUm te cognouerim paratum es-
se obsequi mihi in omnibus, ni-
mirum decet me vicissim tua
caussa velle facere omnia. Conuenie-
bat autem nos videre, quatenus amor
in amicitia progredi debeat, vt ait Ci-
cero. Non loquor iam de ijs, in qui-
bus inest turpitudine sceleris aut flagi-
tij (quæ ne in mentem quidem nobis
veniunt, ne dum ex ore exeant, vt al-
ter ab altero petat) sed ijs, quæ co-
nantes aliquos interdum vires solent
frustrari, quod subeant illi onus hu-
meris suis, cui ferendo non suffici-
unt, contra præceptum sapientiæ hu-
ius, quæ est modo in manibus, Βά-
ρῳ ἰστέραςε μὴ ἀγης. In quo ipso nihil
vitij esse, dici non potest. Verum in

A 2 hoc

E P I S T O L A

hoc genere qui peccant, ij magis im-
 prudentes quam improbi & sunt &
 habentur. In re autem honesta amici
 caussa non solum velle, sed experiri
 quoque omnia, nullo modo est re-
 præhendendum. Neque enim tunc
 fere quicquam recusationi prætendi
 potest, quod non habeat speciem de-
 fugiendi laborem aut molestiam in
 fungendo officio amici. Hæc vt qua-
 si prænarrarem, caussam dedit eius o-
 peris consideratio, cuius elaboratio-
 nem mihi iampridem imposuit huma-
 nissima postulatio tua, cum ego illam
 aliquando publicæ lectioni denegaf-
 sem. Interpretandum enim eo tem-
 pore, Græcum scriptum, quod à me
 edebatur, non putavi, cum alias ob
 caussas, tum, vt verum dicam, quod
 animus abhorrebat ab orationis illa
 forma, in qua nihil esset, quod Græci
 sermonis proprietatem & elegantiam
 redoleret. Neque etiam, vt ingenue
 fatear, libebat animum cogitationem-
 que intendere in externæ & alienæ lo-
 cutio-

cutionis intelligentiam. Cum præfer-
 tim animaduverterem, hanc quoque
 mirificis flexibus à simplice quasi sta-
 tura esse detortam, & figuris multi-
 plicibus, tanquam versicolore m ve-
 stem, exquisita varietate distinctam.
 Offendebar etiam dissentanea verbis
 minus apte compositis, elocutione,
 τῆς λέξεως τῶ ἀκαταλλήλω τὲ καὶ ξένῳ θα-
 μὰ σολοικιζούσης. Quæ non illa qui-
 dem fastidiebantur à me aut contem-
 nebantur, quod inamœna essent, &
 venustate atque gratia bonæ ornatae-
 que & copiosæ orationis deficeren-
 tur, sed relinquebantur deserendo par-
 tim in dolore, quod præclaræ senten-
 tiæ minus dilucide, ad meum scilicet
 captum, efferri viderentur, partim in
 desidia, quod his exquirendis atque
 scrutandis, cum propriæ commenta-
 tionis, tum interrogandi alios labo-
 rem molestiamque fugerem, non tam
 explicatoris solertiam plerisque, quam
 coniectoris sagacitatem requirētib^{us}.
 Tam quo pacto laceratum & quam mi-

E P I S T O L A

tere discerptum istius libelli opuscu-
lum fuerit, & de S. Hieronymi indi-
cio, & de diuersis editionibus, quæ
etiam ad nos peruenerunt, euidenter
perspicitur. Hæc profecto omnia
efficere potuerunt, vt huic petitioni
tuæ refragarer. Quod etsi non acci-
dit, facilitatem tamen meam retarda-
uit non tam pigritia, quam de euentu
conatus huius sollicitudo. Post mor-
tem enim præstantissimi dignitate, vir-
tute, sapientia & humanitate viri Dn.
Quirini Schlaheri summi amici tui
(quem libelli istius interpretationem
quandam vulgata sinceriolem, magno
desiderio expetere scripseras) meæ o-
peræ non nihil cessarunt. Quæ crebri-
tate tuarum litterarum rursus insti-
gata tandem processerunt, & absol-
uerunt institutum, adhibita sane di-
ligentia studij maxima, sed qua satis
expectationi meæ factum non sit. Vt
neque aliorum iudicij approbationem
requiram, neque abs te gratiam aliam
sperem, nisi gratificationi & obse-
quio

quo debitam. Conatus equidem sum, quædam sic conuertere, vt Latini sermonis quasi facies appareret. Sed in plurimis fieri hoc non debuit, ne declinando asperitatem & discrepantiam sermonis externi atque absoni, incidere in maius incommodum obscuratæ aut deformatæ sententiæ eximiæ atque singularis. Id quod esset fugientem cinerem in prunas deferri, secundum prouerbium Græcorum. Cum præsertim non vellemus conuertere Græca in Latinum *παράφρασις* (id est exponendo sententiæ am autoris iudicio meo, & ea orationis forma, quæ mihi arrideret) sed *μεταφρασις*, quæ est non solum sententiæ sed verborum quoque, & quoad fieri potest, compositionis explicatio & interpretatio & expressio. Nam formæ indicantis tempus, aut numerum, aut genus, aut *ἀγέθειν*, & aliorum similium (si de vno sermone aliquid in alterum transferens dici, quod intelligatur studeat) prorsus neces-

E P I S T O L A

necessaria est mutatio, etsi in hac parte moderati fuimus, vel parci quoque. Sed de mea ista opella satis. Habes enim quod postulasti. Id qualecunque est, tuum iam erit, & fiet tanti abs te, quanti tu faciendum esse duxeris. Quod si forte lectio huius libelli, interpretatione nostri, aliquid aliquibus commodi attulerit, bene ita posita fuerit opera nostra, & tua impulsio vrgendo hanc profecerit. Sunt autem admonitiones, cohortationes, præceptiones, etiam disputationes collectæ hoc scripto salutares, & de sacrarum scripturarum diuersis locis excerptæ, & expositæ separatim. Quas legentes & attendentes & sequentes, & ad pietatem religionemque colendam incitabuntur, & omnibus in partibus vitæ ad præstandum officium instruentur. Quæ indies iam magis declamitari verbis, quam exprimi factis cernuntur. vt inter ingentem copiam doctentium, & de veritate contendentium gladiatorijs etiam animis, disciplina

N V N C V P A T.

plina laudabilium actionum ad Deum & homines interea, vita ubique dissoluta, neque priuatim neque publice cum diligentia & seueritate excerceatur. Plurimi videntur vereri, ne sua sapientia ignorata secum intereat. Alij alijs occasionibus atque causis mouentur, vt edant aliquid scriptorum suorum. Itaque feracissimum est sæculum nostrum librorum novorum. In quibus scilicet ostendunt se & conspiciuntur, vel latent & iacent inter abiectas cartas, nostræ etiam quædam lucubrationes. Nequaquam enim eximo ego me ex eorum numero, qui quiescere & se continere nequeunt, quo minus abusi ocio vltro proponant elaborationes suas, & præscriptam libris autoritatem nominis sui legi velint, inque ijs adeo, quos secundum poetam, tenet immedicabile multos Scribendi cacoethes, me quoque censerī haud grauius sim laturus. Sed quibuscunque sane animus est, fortunam in hoc genere experiri,

A 5

periri,

E P I S T O L A

periri, ijs nimirum curæ esse inprimis
debebat, ne aliquam ipsi rebus per
se miseris & afflictis plagam impin-
gerent, editione scripti perniciosi vel
etiam pestiferi. Qualia sunt, malitio-
sa, obtrectoria, seditiosa, impia.
Quæ non modo auctori bonam existi-
mationem detrahere, sed grauissimo-
rum, & nonnunquam exitialium ma-
lorum dare causas solent. Atque hæc
de serijs & quæ aliquid ponderis ha-
bere componentes volunt, à me di-
cuntur. Nam in ludicris (modo non
obscœna illa neque scurrilia sint, neq̃
ita ludentia, quemadmodum in fabu-
la Aesopica pueri configentes per lu-
sum ranunculos) non multum detri-
menti fieri potest. Etsi autem volun-
tatibus alienatis, & distractis iudicijs
hominum, & dissidentibus studijs,
inq̃ maxima omnium rerum licentia,
explicare ista difficile est, vnoquoque
pro sua opinione atque adeo affectio-
ne propugnante: fit tamen profecto,
vt nocentium & improborum scripto-
rum

N V N C V P A T.

rum damna tandem sentiantur etiam ab ijs, qui aliquando vel inscitia vel malevolentia, vel quacuncq; perturbatione animi, illa approbando fouerunt. Sed desino. Hæc enim modo differenda non sunt, Incidit autem ætas nostra in tempus dissipationis extremæ, vt vnumquemq; videre rectum sit, ne quid ipse suscipiat consulendo & agendo, in quo conscientia ipsius parum quieta ac tranquilla sit. vt, si in sequitia tempestatis vel naufragium, vel iactura quacunque fiat, culpa in hoc eius nulla depræhendatur, & hac se carere ipse sciat & audeat affirmare. Inq; ista innocentia, vt nos conseruet Deus æternus cum omnibus vera illum religione venerantibus, mi Crato, sicut facimus, votis ardentibus precemur patrem *αἰδίου* IESV CHRISTI *ἡοῦ συναιδίου*, vna cum sancto Spiritu, vnum verum solum, potentia regni, & gloria sanctissimi Nominis, & clementia mitericordiæ immensa opti-

E P I S T O L A

sæ optimum , maximum , summum
 Deum : commendantes committen-
 tesq; benignitati infinitæ ipsius publi-
 ca priuataq; vniuersa , οἰκίσημον & καὶ
 ἐλεήμον & καὶ διαπλάγχνου Θεοῦ , in Iesu
 Christi fide , κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν καὶ
 φύλακος ἡμῶν ἀνθρώπινου , Cuius laudi
 seruire omne studium omnemq; indu-
 striam meam cupio pertinentem ad
 commoda amantium pietatem & reli-
 gionem. Est liber qui sapientiæ quo-
 que Salomonis titulum habet , cuius
 autor putatur esse Philon , & ipse di-
 gnus existimatus , qui in Ecclesia Chri-
 sti legeretur. Et hunc quoque pro-
 dasset adolescentiæ manibus teri , &
 nos aliquando apparaueramus ad le-
 ctionem quandam expeditiorem. Sed
 nescio quid hætenus editioni obstetit.
 Quod si tibi videbitur in hoc nunc et-
 iam elaborandum , dabitur aliquid à
 nobis , adiuuante Christo , operæ in
 istam quoque diligentiam , vt studio
 nostro liber ille , ad communem vsum
 aptior atque tractabilior prodeat.

Erunt

N V N C V P A T.

Erunt autem paulo post proponenda,
talia scripta filiolo tuo Iohanni Bapti-
stæ, quæ ab ipso legantur & cogno-
scantur integra atque tota, ex quibus
modo excerpta quædam, quæ ætate
puerili ille ediscat & memoriæ, ὡς ἐ-
ποσηματίσαι δὴ αὐτῷ, mandet, ei præ-
scribentur: vt istiusmodi ipsi parari
instrumenta pietatis, virtutis, sapien-
tiæ, statuendum sit, tui nominis cele-
britatis ac gloriæ hæredi, quam reli-
ctam ipse sua & propria bona existi-
matione atque laude cumulet. Vale.

Lips. xx. die M. Nouembris.

Anno Christi Iesu,

M. D. LXVII.

SAPIENTIA SIVE
LIBER DE VNIVERSA VIR-
TVTE, IESV FILII SIRACHI.

Iesus iste Sirachi quidam filius fuit, nepos
vero Iesu cuius & nomen haberet com-
mune: Iste igitur temporibus fuit posteriori-
bus captiuitate & reuocatione, & post Pro-
phetas fere vniuersos. Auus itaque huius
Iesus etiam ipso hoc testante, cum laborio-
sus fuit in scriptis Hebraicis, tum vir sa-
pientissimus, Qui non modo aliorum supe-
riorum aetatum hominum ingeniosorum di-
cta collegit, sed ipse quoque sua quadam re-
liquit, ingenij & sapientiae praecipuae laude
plena. Cum autem hunc librum Iesus pri-
mus ille propemodum collectum destituisset
excedendo è viuis, acceptum eum hic Sir-
achus reliquit filio suo Iesu, Qui haec accepta
in vnum opus continua compositionis contu-
lit, imposito titulo sapientiae cum suo pa-
trisq; & aui nomine. Ipso sapientiae verbo
inuitans auditores ad studium & amorem
huius libri. Comprahendit hic sermone
prudenciae anigmataq; & parabolas & sin-
gulares quasdam historias amoris diuini, de
viris

viris qui placuissent Deo, Itemq̄, precatio-
nem & hymnum ipsius, præterea quibus
beneficijs Deus populum suum dignatus
fuerit, & quibus malis compleuerit hostes
ipsius. Sectator hic Iesus Salomonis fuit,
nihilominus atque ille famam præclaram sa-
pientiæ ac disciplinæ consecutus, cum variæ
cognitionis studio vere teneretur,
& hoc nomine etiam ce-
lebraretur.

PRO OE-

PROOEMIUM
SAPIENTIAE IESU
filij Sirachi.

*Cum multa & magna per legem & Prophetas
& alios qui hos secuti fuerunt, nobis tributa sint,
quorum causa laus debetur Israëli, vt iam non
ipsos modo legentes scientia instrui æquum esse, sed
externis etiam ab horum studiosis vtilitas tam o-
ratione quam scriptis conciliari posse videatur,
Meus auus Iesus magis sese dedens lectioni tam
legis quam prophetarum & aliorum librorum pa-
trij sermonis, & de his satis magna facultate ac-
quisita, adductus fuit, vt & ipse aliquid conscri-
bere vellet, quod ad disciplinam & sapientiam
pertineret, vt studiosi, horum participes redditi,
multo iam magis proficiant in vita legitima. Qua-
propter vos velim motos cohortatione mea, in ho-
rum lectionem incumbere cum beneuolentia & at-
tentione: Et veniam mihi dare, sicubi videant in
interpretationis elaboratione, quædam me voca-
bula non potuisse assequi. Non enim eadem vis est
horum per se cum Herbaice exponuntur, & cum
in aliam linguam traducta sunt. Neque accidit
hoc istis solum, sed & lex ipsa & prophetia &
cæteri libri, non paruam habent differentiam cum
suis literis exponuntur. Nam anno trigesimo
oçtauo, regnante Euergeta, cum in Aegyptum
venissem, & vna tempus traduxissem reperi non
modicæ*

modicæ disciplinæ viaticum. Maxime itaq; necessarium duxi, vt adhiberem diligentia & studij aliquid ad interpretandum hunc librum, multis etiam vigilijs adhibitis illo temporis interuallo, vt ad finem perductus liber ederetur ad vsum eorum, qui in peregrinatione etiam, studio cognitionis tenerentur, vt viuere possent preparati moribus secundum legem.

C A P V T P R I M V M.

OMnis sapientia à Domino & apud ipsum est in æternitate. 2. Arenam maris, & guttas imbris, & dies æternitatis, quisnam enumerare poterit? 3. Altitudinem cæli & latitudinem terræ ac profunditatem, itemq; sapientiam quisnam inuestigare poterit? 4. Prior omnibus condita est sapientia, & doctrina prudentiæ ab æternitate? 5. Fons sapientiæ sermo Dei in altissimis, & gressus illius, præcepta sempiterna. 6. Radix sapientiæ cuiusnam detecta fuit? Et quis cognouit calliditatem ipsius? 7. Unus est sapiens metuendus admodum, qui sedet super solio suo. 8. Dominus ipse creauit eam, & aspexit ac enumerauit eam, & effudit eam super omnia opera sua, ad omnem carnem pro largitione sua, & abunde suppeditauit diligentibus Deum. 9. Timor Domini gloria, & prædicatio, & letitia, & corona exultationis. 10.

B

Timor

Timor Domini delectabit cor, & largietur letitiam ac gaudium cum longevitate. 11. Timenti Dominum bene erit ultimis temporibus, & die mortis eius bene illi dicetur. 12. Initium sapientiæ timere Dominum. Et hæc vna cum fidelibus in utero matris creata sunt. 13. Una cum hominibus fundamentum æternitatis nidificavit, & seminis ipsorum fidei committetur. 14. Repletio sapientiæ timere Dominum, & inebriat hæc eos de fructibus suis. 15. Totam domum ipsorum complevit desiderijs sui, & cellas germinibus suis, vtraque autem sunt munera Dei ad pacem. 16. Corona sapientiæ, timere Dominum, in qua viret pax & sanitas medicationis. Hæc autem dilatat prædicationem diligentibus ipsam. Scientiam & cognitionem tanquam imbrem effudit sapientiæ, & gloriam eorum, à quibus obtinetur, reddidit sublimem. 17. Radix sapientiæ timere Dominum, & rami ipsius longævitas. 18. Timor Domini refutat peccata, & cum adest, auertit iram. 19. Haud poterit homo iracundus iusticia potiri. Ac momentum excandescentiæ ipsius fit ruina ipsi. 20. Aliquantisper patietur longanimus, & postea existet ipsi letitia. Aliquantisper occultabit sermones suos, & labia multorum enarrabunt doctrinam eius. 21. In Thesauris sapientiæ, sunt parabola scientiæ, sed peccatori pietas erga Deum execrabilis est. 22. Si te capit desiderium sapientiæ,

piencia, fac serues praecepta, & Dominus sup-
 peditabit eam tibi. Sapientia enim & disciplina,
 Timor Domini. Et valde placet ipsi fides ac man-
 suetudo. 23. Ne diffidas, timori Domini in
 egestate, & ne accedas ad eum cum corde duplici.
 24. Ne simulatione vsus sis, ante ora hominum,
 neque fretus labijs tuis. 25. Noli teipsum ex-
 tollere, ne ruas & accersas animae tuae infamiam.
 Et deteget Dominus occulta tua omnia, ac in
 medio congregationis prosternet te. Quia non ac-
 cessisti in veritate ad timorem Domini, & cor tu-
 um plenum est fraude.

C A P V T II.

Fili, si ad seruiendum Deo accedis, fac sit pa-
 rata anima tua ad tentationem. 2. Diri-
 ge cor tuum & perdura, & ne festines tempore
 inductionis. 3. Adhaereto ipsi, & ne deficias,
 vt incrementum sentias vltimis temporibus. 4.
 Quicquid inductum in te fuerit, admittito liben-
 ter, & in commutatione deiectionis tuae longani-
 mus sis. 5. Nam aurum probatur de igne, &
 homines accepti de fornace deiectionis. 6. Cre-
 dito ipsi, & manum tibi porriget, dirige vias
 tuas, & spera ab ipso. 7. Qui timetis Do-
 minum, confidite ei, & non frustrabitur vos mer-
 ces vestra. 8. Qui timetis Dominum, spem de
 bonis concipite, & de gaudio aeterno, & miseri-
 cordia.

cordia. 9. Qui timetis Dominū, expectate misericordiam eius, neque declinate, ne ruatis. 10. Aspiciate ad aetates priscas, & videte nunquis fretus Domino pudore affectus fuerit? Nunquis permanserit in timore ipsius, & derelictus fuerit? Et nunquis inuocauerit eum, quem ille despexerit. II. Quoniam Dominus misericors & ad veniam procliuus, longanimus est, & copiosa apud ipsum venia, & remittit peccata, & tempore afflictionis autor est salutis. 12. Vae cordi ignauro, & manibus demissis, & peccatori qui ingreditur semitas duas. 13. Vae cordi demisso & languenti, quia non credit, ideoque non protegetur. 14. Vae vobis qui amisistis tolerantiam. Quid igitur facietis, tempore animaduersionis Domini? 15. Qui timent Dominum, non subducent fidem verbis eius. Et qui diligunt eum conseruabunt vias eius. 16. Qui timent Dominum, quarent ab eo vt ipsi placeant, & qui diligunt eum, complebuntur lege. 17. Qui timent Dominum preparabunt corda sua; & coram ipso deiciant animas suas: 18. Incidamus in manus Domini, & minime in hominum manus. Nam maiestati ipsius respondet misericordia eius.

C A P V T I I I.

Mibi patri auscultate liberi, & ita facite vt
salui

salui sitis. Nam Dominus venerabilem esse voluit liberis patrem, & matris iudicium firmum ad filios. 2. Qui colit patrem expiat peccata, & est quasi thesaurum recondens qui veneratur matrem suam. 3. Qui colit patrem is voluptatem capiet de liberis, & tempore precationis ipsius exaudietur. 4. Qui colit patrem longævus erit, & qui obtemperat Domino quietem conciliabit matri suæ. 5. Qui timet Dominum colet patrem, & tanquam dominis seruiet ijs, qui ipsum procreauerunt. 6. Factis & dictis cole patrem tuum & matrem tuam, vt contingat tibi benedictio ab hominibus. Benedictio enim patris stabilit domos liberorum. Execratio autem matris eradicat fundamenta. 7. Ne quæras laudem de ignominia patris. Non enim ignominia patris tibi laudi futura est. Nam laus hominis de honore existit patris, & mater infamis probrum est liberis. 8. Fili opitulare in senectâ patri, & ne offendas eum in tua vita, & si quando doctrinam reliquerit, ignosce illi, & caue omnibus viribus tuis, ne illum dedecore afficias. 9. Misericordia enim erga patrem tuum non mandabitur obliuioni, & contra peccata hoc opus extruetur tibi. 10. Die afflictionis memor erit tui. vt cum serenitas post glaciem aduenit, ita liquefcent peccata. 11. Tanquam blasphemus est qui deserit patrem suum, & execrationem expertus Domini, qui ad iram prouocat matrem suam.

12. Fili tua negotia placide exequere, & diligere ab homine amabili. 13. Quo maior es, eo magis demittas te, & coram Domino inuenies gratiam. 14. Multi sunt sublimes & celebres, sed mansuetis demonstrantur arcana. Nam magna est potestas Domini, & ab humilibus ille celebratur. 15. Difficiliora captu tuo ne incogitantur vestiga, & fortiora viribus tuis ne exquirere insipienter. 16. Quae mandata tibi sunt, de his pie cogita. Non enim opus tibi est intueri oculis abscondita. 17. In dictorum tuorum excellentia curiosus ne sis. Nam plura demonstrata tibi sunt, quam doctrina hominum comprehendit. 18. Multos seduxit opinio ipsorum vana, & suspicio praua causa lapsus fuit menti ipsorum. 19. Si pupillas non habeas destitueris lumine. Quod si scientiae expers sis, caue hanc profitearis. 20. Cor durum tandem malum sentiet, & qui diligit periculum in illo interibit. 21. Cor durum grauabitur laboribus, et peccator addet peccata peccatis. 22. Tentatio superbi est sine sanatione. Itinera eius eradicabuntur, nam radices agit in illo stirps prauitatis. 23. Cor intelligentis cogitat de parabola, & auris auditoris, cupiditas est sapientis. 24. Flammam ignis restinguit aqua, & beneficentia misericordiae expiat peccata. Et Dominus retribuens gratias meminit in posterum, & tempore casus sui misericors inueniet stabilimentum.

Caput

C A P V T I I I I.

MEa progenies, vitam pauperis ne illi eripias, & ne subvertas oculos indigentes.

2. Animam esurientem ne afficias molestia, & ne subvertas aliquem in egestate ipsius. 3. Cor commotum ne insuper conturbes, & ne subvertas domum egeni petentis. 4. Supplicem afflictum ne refutes, & ne auertas vultum tuum à mendico. 5. Ab egeno ne auertas oculum, & ne relinquas locum execrationi hominis aduersum te. Cum enim execrabitur te amaro animo suo, exaudiet & preces eius is, qui creauit ipsum. 6. Ita gere te vt à communitate diligaris, & demitte coram potente caput tuum. 7. Inclina ad mendicum aurem tuam sine molestia, & respondeto illi pacifica cum mansuetudine. 8. Eripe eum qui iniuria afficitur de manu afficientis, & ne sis paruo animo in iudicando. 9. Sis orbo vt pater, & vice mariti matri ipsius, & eris tanquam filius altissimi, & diliget hic te magis quam mater tua. 10. Sapientia euehit filios suos, & manum porrigit quærentibus se. 11. Qui diligit hanc diligit vitam, & qui mane illi presto sunt, ij complebuntur leticia. 12. Qui hac potitur hæreditatem, adibit glorie & vbi hæc ingreditur, ibi benedicit Dominus. 13. Qui seruiunt huic, ij ministerium obeunt sancti, & diligentes illam diligit Dominus. 14. Qui huic

huic auscultat is iudicabit terram, & qui hanc
spectat, confidenter tenebit tabernaculum suum.
15. Postquam confidet hæc tibi, adibis heredi-
tatem ipsius, & talium genus in possessione erit.
16. Nam distorte primum cum illo incedet. 17.
Timorem & formidinem adducet super eum, &
torquebit ipsum disciplina sua, donec confidat ani-
mæ illius & periculum fecerit eius in iudicijs suis.
18. Ac rursus recta via ad ipsum redibit, &
exhilarabit eum, & deteget ipsi secreta sua. 19.
Si aberrauerit, deseret eum & tradet eum in ma-
nus casus eius. 20. Conserua tempus & caue
malo, & ne pudeat te respectus animæ tuæ. 21.
Est enim pudor asserens peccatum, & habet pu-
dor gloriam & gratiam. 22. Ne quid tribuas
alicui personæ contra animam tuam & ne con-
fundaris ad casum tuum. 23. Ne prohibeas
dictum tempore salutis, & ne occultes sapientiam
tuam, vt bellus esse videaris. Nam de sermone
cognoscitur sapientia & disciplina in verbis lin-
guæ. 24. Ne contradicas sapientiæ vlllo modo,
& confundere ob mendacium rusticitatis tuæ. 25.
Ne pudeat te confessionem edere de peccatis tuis,
& ne afferas vim amnis defluxioni. 26. Ne
substernas te homini stulto, & ne quid tribuas
personæ potentis. 27. Ad mortem vsque de-
certato pro veritate, & Dominus pugnabit pro
te. 28. Ne sis audax lingua tua, & iners ac
futilis in negotijs tuis. 29. Ne sis tanquam leo
domi

domi tuæ, & terribili specie offerens te familiæ tuæ. 30. Ne sit extensa manus tua ad accipiendum, & in retribuendo contracta.

C A P V T V.

NE innitaris facultatibus tuis & ne dicas sufficientes mihi sunt ad vitam meam. 2. Ne sequere animam tuam, & robur tuum vt pergas itinere cordis tui. 3. Ne dicas, cuius potentia inquiret in facta mea? Dominus enim vlciscens vlciscetur petulantiam tuam. 4. Ne dicas peccaueram, & nunquid accidit triste? Nam Dominus est longanimus, & nequaquam te dimittet. 5. De expiatione ne sis securus in auaritia & copia, vt cumules peccata peccatis. 6. Et ne dicas misericordia ipsius copiosa expiabit peccata mea. Nam misericordia & ira apud eum festinant, & supra peccatores incubabit indignatio ipsius. 7. Ne differas conuertere te ad Dominum, & ne protrahas diem ex die. De repente enim egredietur ira Domini. Et cum negliges, extirpaberis, & tempore vltionis interibis. 8. Ne innitere facultatibus iniuste partis, nihil enim proderunt illæ die tentationis. 9. Ne ventiles ad quemlibet ventum, neue perge per quoduis iter, talis est peccator bilinguis. 10. Esto stabilis in doctrina certa, & vnus esto sermo tuus. 11. Velox sis, vt bona audias, & degatur

degatur cum veritate vita tua, & cum tolerantia loquere responsionem rectam. 12. Si est in te doctrina respondeo alteri, sin minus manus tua sit supra os tuum. 13. Gloria & infamia est in locutione, & lingua hominis casus ipsius. 14. Caue voceris susurro, & ne insidieris lingua tua. Nam in fure turpitudine mala est, & condemnatio grauis de bilingui. 15. In paruo & magno, nihil quicquam ignores.

C A P V T V I.

Iam ne pro amico exhibeas te inimicum. Nominis enim mali dedecus & probrum hereditas est. 2. Ita & peccator bilinguis erit infamis. 3. Ne efferas te in consilio animæ tuæ, ne diripiatur vt taurus anima tua. 4. Arcede folia tua, & perdes fructus tuos, & relinques te ipsum tanquam lignum aridum. 5. Anima praua, perdit Dominum suum, & perficiet vt leticia hinc præbeatur inimicis. 6. Guttur suauē multiplicat amicos suos, & lingua benelocqua multiplicat affabilitatem. 7. Qui pacem colunt apud te sint multi, consiliarius vero, vnus ex milibus. 8. Si amicum parare vis, in afflictione parato, neque celeriter fidei illius te committas. 9. Est enim amicus aliquis per suam occasionem, nequaquam permansurus tempore afflictionis tuæ. Et est aliquis amicus qui ad
inimici-

inimicitias conuertitur, hic certamen probri tui
 deteget. Et est amicus aliquis particeps mensæ
 & hic nequaquam mansurus tempore afflictionis
 tuæ. Rebus secundis autem tuis, erit tanquam tu
 & de familia tua libertatem vsurpabit sermonis.
 Ubi abiectus fueris, contra te stabit, & à facie
 tua occultabitur. 10. Ab amicis tuis prospice
 tibi. 11. Amicus fidus protectio firma est.
 Quiq; talem inuenit, inuenit thesaurum. 12. Ami-
 ci fidi nullum precium est. Et nullum pondus ex-
 equans pulcritudinem ipsius. 13. Amicus fi-
 dus remedium est vitæ, & talem inuenient ti-
 mentes Dominum. 14. Timens Dominum
 perficiet vt recta sit amicitia ipsius, nam erga
 eum eiusmodi erunt etiam alij. 15. Mea pro-
 genes à iuuentute vsque tua elige disciplinam, &
 vsque ad caniciem inuenies sapientiam, & expe-
 cta bonos fructus huius. 16. In huius enim
 opere aliquantulum defatigaberis, & comedes
 celeriter de germinibus ipsius. 17. Quam
 aspera admodum est rudibus? & non permanet
 in hac vecors. 18. Erit de eo tanquam lapis
 explorationis accr, neque in illo abiiciendo moram
 necet. 19. Sapientia enim est secundum no-
 men ipsius, & non multis manifesta. 20. Mea
 progenies audito, & eligito meam sententiam, &
 ne respicias meum consilium. 21. Ac pedes tu-
 os inserito in illius compedes, & collum tuum in
 collare. 22. Supponito humerum tuum & ge-
 stato il-

stato illam, & ne offendaris vinculis ipsius. 23.
 Toto pectore accede ad eam, & omnibus viribus
 tuis serua itinera ipsius. 24. Peruestigato ac
 querito & abs te cognoscetur, & potitus, ne di-
 mittas eam, nam postremo reperies requiem ipsi-
 us, & vertetur tibi ad leticiam. 25. Et erunt
 tibi compedes eius ad ornatum gloriae. 26. Or-
 namentum enim aureum est in ipsa, & vincula
 eius glomer hiacynthinus. 27. Ornatum glo-
 rie indues ipsam, & coronam exultationis cir-
 cumdabis tibi ipsi. 28. Mea progenies si vo-
 lueris, erudieris, & si applicueris animam
 tuam prudens eris. 29. Si dilexeris audire
 excipies intelligentiam, & si inclinaueris aurem
 tuam, sapiens eris. 30. Consiste in multitudi-
 ne seniorum, & illi agglutinare qui sapiens fue-
 rit. 31. Audire velis omnem diuinam narra-
 tionem & prouerbia intelligentiae ne effugiant te.
 32. Si videris virum intelligentem fac mane ad
 eum accedas, & limina in foribus eius deterat
 pes tuus. 33. Cogitatio tua in mandatis Domi-
 ni versetur perfecte, & in praecipis eius medita-
 tio tua perpetua. Ipse stabiliet cor tuum, & cu-
 piditas sapientiae dabitur tibi.

C A P V T V I I.

NE designes mala, & non corripient te mala.
 2. Discede ab iniusto, & declinabit à te
 pecca-

peccatum. 3. Fili ne serito in sulcis iniusticiae,
 & non metes septupla illa. 4. Ne quæras à
 Domino principatum, neque à rege solium gloriae.
 5. Ne iactes ius tuum coram Domino, neque
 ostentes sapientiam apud regem. 6. Ne quæ-
 ras esse iudex, ne non valeas eximere iniusticias.
 7. Ne reuereri cogaris faciem potentis & ponas
 offensionem in recto itinere tuo. 8. Ne delin-
 que in multitudinem ciuitatis, & nullo modo pro-
 sternas teipsum in turba. 9. Ne alliges ite-
 rum peccatum, nam ne de vno quidem insons eris.
 10. Ne dicas, respiciet multitudinem mune-
 rum meorum, & cum offeram Deo altissimo, su-
 scipiet. 11. Ne paruo animo sis in precatione
 tua, & prestare officium misericordiae ne negli-
 gas. 12. Ne derideas aliquem conflctantem
 cum aberbitate animæ suæ. Est enim qui abiicit
 & extollit. 13. Ne exarato mendacium fratri
 tuo, neue idem facias amico. 14. Ne mentiri
 velis mendacium quoduis. Nam continuatio huius
 bonum euentum non habet. 15. Ne garrulus
 sis in multitudine seniorum, & ne ingemines ex-
 plicando verba in tuis precibus. 16. Ne ode-
 ris opus plenum laboris, & agriculturam condi-
 tam ab altissimo. 17. Ne annuera te in mul-
 titudine peccantium. Memento, quod ira non so-
 leat moram neclere. 18. Valde deijcias ani-
 mam tuam, nam vindicta impij ignis & ver-
 mis. 19. Ne commutes amicum cum re me-
 dia vl-

dia vlllo modo. Neque germanum fratrem cum
 auro saphir. 20. Ne aberres à muliere sapien-
 te & bona. Nam gratia huius superat aurum.
 21. Ne affligas famulum opus facientem in veri-
 tate, neque mercenarium impendentem animam
 suam. 22. Famulum intelligentem diligit ani-
 ma tua, ne priues eum libertate. 23. Sunt ti-
 bi iumenta, vise ad illa, & si sunt tibi vtilia re-
 maneant tibi. 24. Liberi tibi sunt institue eos,
 & flecte à iuuentute vsque cervicem eorum. 25.
 Sunt tibi filia: prospice corpori ipsarum. & ne ex-
 hibeas hilarem illis faciem tuam. 26. Elocu-
 filiam, & perfeceris rem magnam, & viro docto
 dones ipsam. 27. Est tibi vxor ex sententia
 animi tui, ne repudies eam. Quæ odiosa autem
 est, ei ne te addicas. 28. Toto pectore laudem
 concilies patri tuo, & matris dolorum, quos in-
 pariendo pertulit, ne obliuiscaris. Memento quod
 per hos procreatus sis, & quid poteris retribuere
 illis tale, quale ipsi tibi. 29. Tota anima tua
 reuerearis Dominum, & admirare sacerdotes
 ipsius. 30. Totis viribus dilige creatorem tu-
 um, & ministros huius ne destituas. 31. Ti-
 me Dominum, & honora sacerdotem, & dato
 portionem illi quemadmodum mandatum est tibi:
 primitias, & ob peccatum, & munus brachio-
 rum, & sacrificium sanctificationis, & primitias
 sanctorum, & mendico porrige manum tuam, vt
 perfecta sit benedictio tua. 32. Gratiam habet
 munus

munus apud omnes qui viuunt. Etiam super mortuo ne prohibeas gratiam. 33. Ne à flentibus recedas, & lugeto cum lugentibus. 34. Ne pigeat te visere ad ægrotum, de huiusmodi enim amaberis. 35. In cunctis sermonibus tuis memento eorum quæ sunt vltima, & in æternum non delinques.

CAPVT VIII.

NE contendas cum principe, ne quando incidas in manus ipsius. 2. Ne rixeris cum diuite, ne quando statuatur aduersus te libram. 3. Multos enim perdidit aurum, & corda regum detorsit. 4. Ne dimices cum verboso, & ne aggeras ad ignem ipsius, fascēs lignorum. 5. Ne alludas ad ineruditum, ne infamentur maiores tui. 6. Ne conuicium facias conuertenti se à peccato. Memineris quod omnes simus obnoxij pœnis. 7. Ne ignominia afficias aliquem in sua senectate, nam & ex nobis senescunt. 8. Ne gaudeas de mortuo etiam inimicissimo. Memineris quod moriamur vniuersi. 9. Ne despicias narrationem sapientum, verserisq; inter illorum dicta. Ab his enim disces disciplinam, & vt obire recte possis ministeria apud magnates. 10. Ne aberres à narratione senum. Nam hi didicerunt & ipsi de patribus suis. Ab illis enim disces prudentiam, & vt possis responsum dare tempore opportuno.

oportuno. II. *Ne incendas carbones peccatoris, ne comburaris in igne flammæ ipsius.* 12. *Ne mutuum des alteri te robustiori. Quod si dederis, sic habeas, quasi perdidideris. Ne spondeas ultra vires tuas, & si spononderis, cogita tibi esse dependendum.* 13. *Ne resilias à vultu contumeliosi, ne struat veluti insidias ori tuo.* 14. *Ne in ius voces iudicem, secundum enim illius estimationem ferent sententiam.* 15. *Cum audace ne facias iter, ne tibi sit grauis. Nam ille faciet quicquid voluerit, & cum huius amentia tu peribis.* 16. *Cum iracundo ne ineas certamen, neue comitem hunc tibi adiungas in solis locis. Nam coram illo pro nihilo est sanguis. Et ibi te sternet vbi nulla auxiliij copia.* 17. *Cum stulto ne quid deliberes, non enim poterit continere sermonem.* 18. *Coram alieno ne quid agas quod celari debeat: non enim scis quid pariturus sit.* 19. *Cuilibet mortalium ne aperias cor tuum, & ne quis tibi referat falsam gratiam.*

C A P V T I X.

NE æmulare mulieri sinus tui, neue doceas hanc malam disciplinam contra te. 2. *Ne des mulieri animam tuam, vt calcet illa animum tuum.* 3. *Ne occurras mulieri quæ se amatoribus prostituit, ne quando incidas in laqueos ipsius.* 4. *Cum fidicina noli versari assiduo, ne capiaris*

capiaris studijs illius. 5. Virginem ne studeas
 notam habere ne quando offensionem impliceris in
 illius pœnis. 6. Noli dare scortis animam tu-
 am, ne perdas hereditatem tuam. 7. Ne
 circumfer oculos in vicis vrbis, & ne oberra in
 huius partibus desertis. 8. Auerte oculum à
 muliere formosa, & ne studeas notam habere
 pulcritudinem alienam. 9. Nam pulcritudine
 muliebri multi decepti fuerunt. Et de hac amor
 exardescit tanquam ignis, & ne in ipsius comple-
 xu accubes. 10. Cum fœmina nupta ne confi-
 dito omnino. & ne symbolam conferas cum illa
 in vino: Ne quando detorqueatur ad illam anima
 tua, & spiritu tuo delabaris ad interitum. 11.
 Ne deseras amicum veterem, nam recens ille æ-
 qualis non est. 12. Vinum recens, amicus re-
 cens, cum inueterauerit tum compræhendas cum
 leticia vtrumq;. 13. Ne æmuleris existimati-
 oni peccatoris. Non enim nosti qui sit finis illius.
 14. Ne tua benevolentia in impiorum beneuo-
 lentia acquiescat. Memineris quod opinio iusti-
 ciæ ipsorum non sit duratura vsque ad mortem.
 15. Procul recedas ab eo, penes quem est pote-
 stas occidendi, ita non erit formidini tibi mortis
 suspicio. Quod si accesseris, caue delinquas, ne
 eripiat statim vitam tuam. 16. Intellige te
 per medios laqueos transire, & in propugnaculis
 vrbis ambulare. 17. Secundum vires tuas
 coniecturam facias de altero. & cum sapientibus
 C delibe-

delibera. Cum prudentibus sermocinare, & omnis narratio tua sit de lege altissimi. 18. Viri iusti sint conuictores tui, & in timore Domini gloriatio tua. 19. De manu artificum laudem inueniet opus, & ductor populi sapiens habetur de oratione sua. 20. Formidabilis est in ciuitate sua homo verbosus, & proteruus oratione sua odio habebitur.

C A P V T X.

Iudex sapiens erudit populum suum, & principatus docti ordinem seruat. Qualis est iudex populi, tales sunt & ministri eius. Et qualis est princeps ciuitatis, tales sunt omnes incolae ipsius. 2. Rex ineruditus perdit populum suum, & ciuitas habitabitur de intelligentia potentum. 3. In manu Domini est potestas, & suo tempore excitabit ille ad hanc eum qui alicui vsui sit. 4. In manu Domini est prosperitas hominis. Et ipse apponet ad faciem litterati gloriam ipsius. 5. Ne irascaris alteri ob quoduis delictum, neque quicquam ita agas, vt factum petulantiam complectatur. 6. Odiosa coram Deo & homine est superbia, & de vtroque existit peccatum iniusticie. 7. Regnum de gente ad gentem traducitur propter iniusticias & petulantias, & pecunias fraude quesitas. 8. Quare superbit, terra & cinis? 9. Auaro siquidem nihil est iniquius.

quius. Nam hic suam etiam animam reddit ene-
 etam. In ipsius enim vita proiecerant intestina
 eius. 10. Medicus diuturnum malum secat.
 Et hodie qui rex est cras morietur. 11. In morte
 enim hominis heredes sunt serpentes & bestia &
 vermes. 12. Superbia initium est, cum rece-
 dit homo à Deo, & ubi cor ipsius desciverit à suo
 creatore. 13. Nam initium peccati est super-
 bia, & qui hanc amplectitur, is ad abominatio-
 nem per petulantiam deferetur, & tandem euer-
 tetur. Itaque gloriam adhibet inductionum sua-
 rum Dominus, & eos tandem euertit. 14. So-
 lia principum destruit Dominus, & in hæc impo-
 nit loco illorum mansuetos. 15. Radices gentium
 superbarum euellit Dominus, & conserit in gloria
 loco illorum abiectos. 16. Regiones gentium
 euertit Dominus, & aboleuit illas vsque ad fun-
 damenta terræ. Euellit ex illis, & aboleuit eos,
 & remouit à terra memoriam ipsorum. 17. Non
 est hominibus creata superbia, neque iracundiæ
 excandescencia soboli muliebri. 18. Tutum se-
 men est, timentes Dominum. Et plantatio hono-
 rata, diligentes ipsum. 19. Semen ignominio-
 sum est, qui non attendunt legem. 20. Semen
 errabundum est, transgressores mandatorum.

21. Honoratus est Princeps in medio fratrum
 suorum, & timentes Dominum in oculis ipsius.

22. Ante sortem principatus timor Domini est.
 Amissio autem principatus præfractio et superbia.

23. *Diues & illustris & pauper quod gloriari possint, timor Domini est.* 24. *Non est æquum ignominia afficere pauperem doctum, & non conuenit celebrare peccatorem aliquem.* 25. *Magnates & iudices & potentes celebrabuntur. Et non est in his maior eo qui timet Dominum.* 26. *Famulo intelligenti ministrabunt liberi. Et scientia præditus non murmurabit, quando castigatur.* 27. *Ne ostentes sapientiam. perfice opus tuum, & ne sis gloriosus tempore angustie tue. Præstat enim opus facere in omnibus, quam obambulare & gloriari, cum deficiatur aliquis pane.* 28. *Mea progenies per mansuetudinem celebrem reddas animam tuam, & tribue ei honorem secundum dignitatem ipsius.* 29. *Eum, qui peccat aduersus animam suam, quis poterit iustum pronunciare? Et quis laude celebrabit eum qui ignominia afficit vitam suam?* 30. *Mendicus celebratur de sua scientia, & diues celebratur de sua opulentia. Qui celebritatem consecutus est in mendicitate, quantam mereretur in opulentia? Et qui ignobilis est in opulentia, quanto magis in mendicitate.*

C A P V T X I.

Sapientia abiecti extollet alte caput ipsius, & in medio magnatum collocabit eum. 2. *Ne laudes aliquem de forma ipsius, & ne abomineris aliquem*

aliquem de vultu eius. 3. Parua inter volucres est apicula, & fructus eius Princeps inter condimenta dulcia. 4. Amictu vestimentorum ne glorieris, & die laudis ne efferaris animo. Nam mirabilia sunt opera Domini, & abscondita sunt opera eius hominibus. 5. Multi tyranni in pavimento confederunt. Diadema autem gestavit is, de quo nemo suspicatus fuit. 6. Multi potentes ignominia magna affecti fuerunt. Et illustres traditi sunt in manus aliorum. 7. Priusquam expendas, ne succenseas. Cognoscas prius & deinde obiurges. 8. Priusquam audieris ne respondeas, & in medio sermone, ne interpelles verbis. 9. De negotio tibi inutili ne litiges, & in iudicio peccatorum ne confidas. 10. Mea progenies ne versentur tua negotia in multis. Multitudine enim abundans haud inculpatus eris & persequendo non deprahendes, & diffugiendo non elaberis. 11. Est qui defatigatur, & laborat, & festinat, & eo magis à tergo relinquitur. Est ignavus indigens subleuatione, defectus viribus abundans mendicitate, & respexit hunc oculus Domini benigne, & erexit eum de abiectioe ipsius, & extulit caput eius de contritione, & multi admirati fuerunt, qui contemplati essent. 12. Bona & mala, vita & mors, mendicitas & opulentia, à Domino sunt. 13. Sapientia & scientia & cognitio legis à Domino. 14. Caritas & via laudabilium

lium actionum ab ipso sunt. 15. Error & cali-
 go cum peccatoribus creata sunt. Quiq; exultant
 in malis, cum his senescunt vitia. 16. Do-
 num Domini permanet pijs. Et bona voluntas
 ipsius fortunat iter perpetuo. 17. Est qui di-
 vitias parat attendendo & astringendo, & hæc
 ipsa pars eius est de mercede ipsius. 18. Quan-
 do dicit ille, Reperi requiem & nunc comedam
 de bonis meis continue: Tunc ignorat, quale præ-
 terituum se tempus sit. Etiam illa alijs forte re-
 linquet & mortem oppetet. 19. Consiste in tuo
 pacto & versare in illo, & vetustatem tibi conci-
 liet opus tuum. 20. Ne sint admirationi tibi
 opera peccatoris. Crede vero Domino, & perse-
 nera in labore tuo. Nam facile est coram Domino,
 celeriter augere diuitijs pauperem. 21. Bene-
 dictio Domini est in mercede pij. Et tempore ve-
 lociter producit germen benedictionis sue. 22.
 Ne dicas, quinam vsus erit obsequij mei: Et quæ-
 nam ex hoc tempore bona mihi contingent? 23.
 Ne dicas satis copiosa sunt mihi & multa quæ ha-
 beo, cur iam deinceps affligar in vita mea? 24.
 Tempus fortunatum obliuionem habet malorum,
 & tempore infortunato abest memoria bonorum.
 Nam facile est apud Dominum, in die mortis re-
 tribuere homini secundum opera ipsius. 25. Af-
 flictio temporis inducit obliuionem deliciarum, &
 detectio operum hominis efficit consummationem.
 26. Ante mortem beatum prædices neminem.
 27. Et

27. Et de liberis suis cognoscetur aliquis. 28. Ne introducas in domum tuam quemlibet. Multæ enim sunt insidiæ diaboli. 29. Perdix in cauea venatrix huic simile cor superbi. Et idem est qualis speculator calcans lapsum. 30. Bona enim ad mala conuertens insidias struit, & suis partibus reprehensionem addet. 31. De parua scintilla complentur prunæ, & homo peccator insidias struit sanguini. 32. Caue vitando malitiosum, praua enim fabricatur. Ne quando addat tibi reprehensionem sempiternam. 33. Externum admittas inquilinum, vt scilicet peruertat te turbulente, & remoueat vt alienum de ijs quæ propria tua sunt.

C A P V T X I I.

Quando benefacies, cognosce cui facias. & gratia referetur beneficijs tuis. 2. Benefacito religioso ac pio, & reperies retributionem. Si non ab ipso, at ab excelsissimo. 3. Non contingent bona assiduo sectanti mala, & qui miserando non gratificatur. 4. Da pio, & ne subleues peccatorem. 5. Benefacito abiecto, & ne des impio. Impedito panes tuos & ne illi des, ne per hos ipsos potestati te suæ subijciat. Duplicitia enim mala inuenies tibi in omnibus quibus illi benefeceris. 6. Quoniam & excelsissimus odit peccatores, & non sinet inultas piorum iniurias.

C 4

7. Sed

7. Sed reſeruat ipſos ad diem validum vindictæ eorum. 8. Da bono, & ne dextram porrigas peccatori. 9. Non excutietur in bonis amicus neque celabitur in malis inimicus. 10. In bonis alicuius inimici dolent, & in malis etiam amicus ſeparabitur. 11. Ne fidem habeas inimico tuo vnquam. vt enim æs contrahit ſitum, ita & prauitas ipſius. Atque vbi abiecerit ſe & deſiſſus incedet, ibi aduerte animum, & caue ab illo tibi. Et eris ei, quaſi qui deterſeris ſpeculum, & cognosces quod ærugo illa non adhaſerit perpetuo. 12. Ne ſtatuas eum propter te, ne quando te ſubuerſo conſiſtat tuo loco. 13. Ne colloces eum ad dexteram tuam, ne forte quærat occupare ſedem tuam & tu ad extremum cognoscas ſermones meos, & pungaris verbis meis. 14. Quis erit quem miſereat incantatoris icti à ſerpente, & omnium qui aggrediuntur beſtias? Itemq; eum qui accedit ad aliquem peccatorem & commiſcetur in peccatis eius. 15. Horam vnã permanebit tecum in ſtatione iuſta: Quod ſi declines, nequaquam perdurabit: Et labijs ſuis conſulet quomodo te in foſſam euerſum præcipitet. 16. Oculis ſuis lacrimabit, & occasione reperta non poterit repleri ſanguine. 17. Mala ſi oblata tibi fuerint, prius ibi illum inuenies quam te & tanquam qui ſuccurrere velit tunc occulte cedit calcem tuam. 18. Caput ſuum motabit, & applaudet manib. & multa muſſitabit & mutabit vultum ſuum.

Caput

CAPVT XIII.

Qui attrectat picem is inquinabitur ipsa, & socius superbi similis illi perhibebitur. 2. Onus superans vires tuas, ne tollas in tua vita, & robustioris te atque opulentioris, socius ne sis. 3. Quæ erit societas ollæ cum abeno. allidetur hæc nimirum & conteretur. 4. Deliquit diues, & hunc admittent. Deliquit mendicus, & insuper minis increpabitur. 5. Si commodus fueris tuum opus sibi vendicat? Sin cessaueris affligendo perdet te. Ac si quid habueris, conuictor erit tuus, & inanem te relinquet, & ipse non laborabit. 6. Indiget ille opera tua, tum seducet te, & arridebit tibi, & faciet spem, loquetur commoda, & dicet: Qua in re vti te libebit? & contaminabit te suis dapibus, donec inanem te relinquat bis aut ter. & ad extremum subsannabit te & postea videbit te & relinquet, & motabit caput suum erga te. 7. Attende ne aberres cogitatione, & ne abiiciaris in hilaritate cordis tui. 8. Cum potens inuitat te, fac tergiverseris & eo magis crebro inuitabit te. 9. Ne irrue, ne inexplorata re repudieris. Et ne longe absistas, ne in obliuione negligaris. 10. Ne expetas æquali vti oratione cum ipso, & ne credas pluribus verbis eius. Nam copiosa locutione tentabit te, & quasi arrideat ita extorquebit secreta tua. 11. Immisericors est, qui non custodit ser-

dit sermones. Hic neque parcat affligere te & vincere. 12. Custodi, & attende valde auscultationem, obambulas enim cum casu tuo. 13. Cum hæc audies in sopore tuo expergiscere. Tota vita dilige Dominum, & inuoca eum ad salutem tuam. 14. Omne animal diligit simile sibi, & omnis homo diligit alterum. 15. Omnis caro congregatur suo genere, & vnusquisque agglutinatur sibi simili. 16. Quomodo societas erit inter lupum & angnum? Itemq; inter pium & peccatorem? 17. Quæ pax hyenæ cum cane, & quæ pax diuiti cum paupere. 18. Ut venationes sunt leonum asini siluestres in deserto, sic pascua diuitum sunt pauperes. 19. Superbi abominantur humilitatem, itemq; mendicus abominatio est diuiti. 20. Diues fluctuans stabilitur ab amicis, mendicus autem lapsus insuper repudiatur ab amicis. 21. Collapsi diuitis multi sunt subleuatores. Loquitur arcana, & pronunciant iustum eum esse. 22. Humilis labitur, & insuper obiurgant eum. Loquitur intelligenter, & non conceditur ei locus. 23. Locutus fuit diues, & siluerunt omnes, & orationem eius euexerunt ad nubes vsque. 24. Locutus fuit mendicus, & quis est iste, inquiunt. Quod si offenderit, insuper euertent eum. 25. Bona est opulentia cui non adest peccatum, & improba mendicitas in ore impij. 26. Cor hominis mutat vultum ipsius, siue ad bona feratur seu ad mala. & cor vi-
rens bo-

rens bonum reddit vultum in delectatione. 27.
 Virens vultus, est vestigium cordis in bonis, &
 inuentio paraboliarum cogitatio laboriosa.

C A P V T X I I I I.

BEatus ille est, qui non labitur ore suo & non
 pungitur peccatorum multitudine. 2. Bea-
 tus ille quem non condemnat anima sua. Et qui
 non decedit de spe in Dominum sua. 3. Non
 est opulencia decora sordido. Et quid profunt fa-
 cultates inuido? 4. Qui coaceruat subtra-
 hens animæ suæ, alijs coaceruat, & in bonis ip-
 sius delicias facient alijs. 5. Qui sibi prauus
 est, cuinam erit bonus? Hic non delectabitur fa-
 cultatibus suis. 6. Non est deterior eo qui si-
 biipse inuidet, & hæc est retributio prauitatis
 eius. Et cum benefacit, inuitus facit, & ad ex-
 tremum declarabit malitiam suam. 7. Inui-
 dus prauus est aspectu oculorum, auertit vultum
 & despicit animas. 8. Cupidi, & auari ocu-
 lus nulla parte satiatur & iniusticia prauis desic-
 cat animam ipsius. 9. Fili pro eo ac habue-
 ris benefacito tibi ipsi, & oblationes adducito Do-
 mino, vt dignum est. Memento quod mors non
 moratur, & pactum orci non est tibi demonstra-
 tum. 10. Priusquam moriaris benefacito ami-
 co, & beneficium extende secundum vires tuas,
 & da illi. 11. Ne deficias à die bono, &
 pars

pars cupiditatis bonæ ne prætereat te. 12. Nun-
 quid alteri relinques labores tuos, & defatigatio-
 nes tuas ad hæreditatis diuisiones? 13. Da &
 accipe & sanctifica animam tuam. nam apud
 orcum non licet victum quærere. 14. Omnis
 caro tanquam vestimentum veterascit. Hæc est
 enim sempiterna constitutio: Morte morieris.
 15. Quemadmodum folium virens in densa ar-
 bore, quæ aliud abijcit, aliud producit. Ita se ha-
 bet genus carnis & sanguinis, vnum moritur, al-
 terum procreatur. 16. Omne opus putrescens
 deficit. & qui elaborat illud, vna cum ipso dece-
 det. 17. Beatus ille, qui in sapientia medita-
 tur honesta, & qui in doctrina disputat sancta.
 18. Considerans vias sapientiæ in corde suo, et-
 iam in secretis illius commentabitur. 19. E-
 gredere sequens eam tanquam vestigator, & in-
 sude in vijs ipsius. 20. Qui despicit de fenestris
 eius, etiam auscultabit ad vestibulum illius. 21.
 Qui diuertitur prope domum eius, etiam figet in
 parietibus illius clauum. Statuet tabernaculum
 suum ad manum ipsius, & diuertetur in diuerso-
 rio bonorum. 22. Collocabit liberos suos sub teg-
 mine eius, & subter ramos ipsius acquiescet, pro-
 tegetur ab illa in æstu, & diuertetur in glo-
 ria eius.

C A P V T X V

Qui ti-

Qui timet Dominum, illa exequetur, & po-
 titus cognitione legis inueniet illam, &
 tanquam mater occurret ei, & sicut coniunx vir-
 ginalis suscipiet eum. 2. Cibum præbebit ei pa-
 nis intelligentiæ, & potum aquæ sapientiæ. 3.
 Stabiletur supra ipsam, & nequaquam inclinabi-
 tur, & illi incumbet, neque pudore vnquam affi-
 cietur. Et extollet eum supra alios & in medio
 concionis aperiet os eius. 4. Leticiam & co-
 ronam exultationis reperiet & nomen immortale
 erit hereditarium illi. 5. Neutiquam com-
 plectentur hanc homines dementes, neque aspici-
 ent peccatores vlli. 6. Procul abest à super-
 bia, & mendaces nulli mentionem facient ipsius.
 7. Non est speciosa laus de ore peccatoris, quia
 non mittitur illi à Domino. 8. Nam sapien-
 tiæ est dictum adagi, & Dominus hoc fortunabit.
 9. Ne dicas, defeci per Dominum. Non enim
 facies quod ille odit. 9. Ne dicas ipse me fir-
 xit. Non enim vsui illi est vllus peccator. 11.
 Omnem abominationem odit Dominus, & non
 amplectuntur hanc qui eum timent. 12. Ipse
 initio condidit hominem, & reliquit eum in manu
 consilij ipsius. 13. Si voles, custodies manda-
 ta, & fidem, vt facias quod illi placet. 14.
 Apposuit tibi ignem & aquam, vtrum volueris,
 ad illud extende manum tuam. 15. Coram ho-
 mine est vita & mors, & vtrumcunq; placuerit,
 dabitur ei. Copiosa enim sapientia Domini, &
 potentia

potentia robusta est, & cernit omnia. 16. Et oculi eius spectant timentes ipsum, & ipse cognoscit quoduis opus humanum. 17. Non mandavit ulli ut impius esset, & non permisit cuiquam peccare.

C A P V T X V I.

NE expetas inutilem multitudinem liberorum, neue delesteris filiis impijs. 2. Si multi fuerint ne lateris ob ipsos, si non est timor Dei in eis. 3. Ne fretus sis vita ipsorum, neque nitaris multitudine eorum. præstat enim iustus vnus, alijs mille, & mori sine liberis quam habere liberos impios. 4. Nam de vno docto ciuitas compleri poterit, cum tribus impiorum celeriter desoletur. 5. Multa talia vidit oculus meus, & potentiora his audiuit auris mea. 6. In congregatione peccatorum accendetur ignis, & in contumace gente succensa est ira. 7. Non placatus fuit de priscis omnibus gigantibus, qui descuerunt in robore amentia suæ. 8. Non pepercit ijs, quorum inquilinus erat Lot, quos execratus fuit propter superbiam ipsorum. 9. Non misertus fuit gentis perditæ, eorum qui egrederentur in peccatis suis, quæ perpetrauerant. Atque ita sescenta milia peditum, quæ collecta fuerant, in duricia cordis eorum, flagellans, miserans, percutiens, sanans, dominus cum misericordia & casti-

castigatione conseruauit. quod si fuerit vnus in populo dura ceruice, mirum si impune tulerit.

10. Apud illum enim est misericordia & iracundia. Celeriter & Princeps ille est placationum, & qui iram effundat, vt est copiosa misericordia ipsius, sic & inquisitio. De vno quoque faciet iudicium secundum opera eius. 11. Non effugiet cum rapina peccator, neque deficiet vnquam expectatio pijs. 12. Omni misericordiae beneficio locum relinque, vnusquisque enim inueniet id, quod conuenit factis suis. 13. Dominus indurauerat Pharaonem, ne intelligeret, vt innotescerent efficacitates ipsius omni creaturae sub caelo. 14. Omni creaturae manifesta est misericordia eius, & lucis atque tenebrarum eius partitio Adamantina est. 15. Ne dicas, abscondar coram Domino, & de excelsis ecquis meminerit mei? In populo copioso non erit memoria mei. Quae est enim anima mea, in immensa creatione? 16. Ecce caelum, & caelum caeli, Abyssus & terra, & quaecunq; in his sunt, cum respiciet ipse, tum commouebuntur. 17. Totus mundus qui & extitit & existit, est in voluntate eius. simul montes & fundamenta terrae, quando intuetur Dominus concutiuntur tremore. 18. Neque ita, vt dignum est, cogitare vllum cor potest, & vias eius quis considerabit? procella est quam nemo hominum perspicit, & pleraq; opera ipsius sunt abscondita. 19. Opera iusticiae

iusticiæ eius quis annuntiabit, aut quis sustinebit? longe enim abest partum. & exquisitio de omnibus fit in exitu. 20. Qui submittitur is hæc considerat. Et demens aliquis in errore cogitationes concipit stultas. 21. Audi mea progenies & cognosce scientiam, & ad meos sermones aduerte cor tuum. 22. Patefaciam pondere disciplinam, & exacte annuntiabo scientiam ipsius, & in iudicio Domini sunt opera eius. 23. Ab initio & creatione eorum disposuit partes illorum. 24. Ornatum sempiternum addidit operibus suis, & in manu eius sunt initia illorum omnibus ætatibus. 25. Neque laborant neque defatigantur in factis ipsius, & non deficiunt ab operibus eius. 26. Non elidit vnusquisque alterum & sempiterno tempore non frustrantur sermonem eius. 27. Post hæc aspexit Dominus ad terram & repleuit illam bonis suis. 28. Anima omnium viuentium operuit faciem eius, & in ipsam reuersio horum est.

C A P V T X V I I.

Dominus creauit de terra hominem, & fecit vt rursus reuerteretur in illam. 2. Dedit eis dies numeratas & tempus, & quæ in terra sunt, ea subiecit potestati ipsorum. 3. Induit eos robore, quantum ad ipsos, & creauit illos ad imaginem suam. 4. Metum eorum incussit
omni

omni carni, similiter vt bestijs & volucribus do-
 minarentur. 5. Ac mentem sextam eis largi-
 tus est partiendo. 6. Et septimam orationem,
 interpretatione efficacitatum suarum. 7. Con-
 silium & linguam & oculos, aures & cor dedit
 ad cogitandum eis. 8. Repleuit eos scientia do-
 ctrinae, & bona atque mala demonstrauit ipsis.
 9. Deflexit oculum suum ad corda illorum, vt
 ostenderet eis maiestatem operum suorum. 10.
 Contulit, vt perpetuo gloriarentur de mirabilibus
 ipsius, vt enarrarent prudenter opera ipsius.
 11. Et nomen sanctitatis eius laudabunt Electi.
 12. Addidit eis scientiam, & partem legis vite
 tribuit eis, ad considerandum: Quod cum morta-
 les sint, iam sint superstites. 13. Pactum sem-
 piternum statuit cum ipsis, & iudicia sua ostendit
 eis. 14. Maiestatem gloriae viderunt oculi
 ipsorum, & gloriam vocis eius audiuit auris illo-
 rum. Et dixit eis: Cauete ab omni iniusticia. Et
 mandata eis dedit vnicuique de altero. 15. Non
 occultabuntur ab oculis eius via illorum, coram
 ipso semper. 16. Omnes autem homines pro-
 pensum sunt a iuuentute ad mala, & non potuerunt
 corda sua facere carnea pro lapideis. 17. In
 diuisione enim gentium totius terrae, vnicuique gen-
 ti constituit principem, Israëlem autem assumpsit
 vt suam partem. 18. Quem primogenitum nu-
 trit disciplina, neque intermittit impertiri illi
 lumen caritatis. 19. Quapropter omnia opera
 D ipsorum

ipsorum tanquam sol coram illo sunt, & oculi eius non desinunt intueri vias ipsorum. 20. Non occultantur delicta eorum ante ipsum, & omnia illorum peccata coram Domino sunt. 21. Dominus autem qui benignus est, & nouit opus suum quod finxit, neque reliquit eos, neque deseruit, parcens ipsis. 22. Misericordiae enim opus alicuius est tanquam signum annuli cum eo. & gratiam hominis conseruat, sicut pupillam, qui partitur filiis & filiabus suis poenitentiam. 23. Post haec exurget & retribuet eis, & retributionem eorum in caput ipsorum retribuet. 24. Veruntamen poenitentibus dat conuersionem, & cohortatur deserentes patientiam. 25. Conuertere igitur ad Dominum, & desere peccata. precare in conspectu, & diminue offensam. Redito ad excelsissimum & auersare iniusticias. Ipse enim erit dux e caligine in viam lucis salutaris, atque admodum odisse debes abominationem. 26. Quis laudem canet excelsissimo apud Orcum? 28. Quam magna est misericordia Domini Dei nostri, & platio, reuertentibus ad eum sancte? 29. Non enim possunt esse omnia in homine. Quia non est immortalis hominis filius. 30. Quid est illustrius sole? & hoc tamen lumen deficit. Quid homo vero? Cuius cogitatio est carnis & sanguinis. 31. Potentiam caeli ipse Deus contemplatur, & homines omnes sunt terra & cinis.

Caput

CAPVT XVIII.

IS cuius vita æterna est creauit omnia commu-
 niter. Dominus solus iustus neq; quisquã est nisi
 ipse. 2. Qui habitari facit mundum compræ-
 hensum dodrante manus suæ, & omnia obædiunt
 voluntati eius. 3. Ipse enim in suo robore rex
 est omnium, discernens in ipsis sancta à profanis.
 4. Cuiam hoc contulit vt enunciaret opera ip-
 sius? Et quis peruestigauit maiestatem eius? 5.
 Robur maiestatis eius quis enumerabit? Et quis
 aggredietur enarrare miserationes ipsius? 6.
 Non licet minuere neque augere, & non licet
 peruestigare mirabilia Domini. Ubi homo con-
 summauerit, ibi orditur, & cum cessat, tum in
 dubio est. 7. Et homo quid? & quis vsus est
 illius? Quodnam bonum & quodnam malum
 eius? Numerati dies hominis sunt. Sint anni
 multi, erunt centum. Omnibus autem sopor de-
 betur, cuius rationes subduci nullo anno possunt.
 8. Ut gutta aquæ de mari, vt calculus arenæ,
 ita mille anni in diebus æternis. 9. Propterea
 longo animo est Dominus erga ipsos, & diffundit
 misericordiam suam supra eos. 10. Vidit &
 cognouit vitam eorum, quod esset praua, propter-
 ea copiosam esse voluit placationem suam. 11.
 Misericordia hominis est erga alterum, Misericor-
 dia autem Domini erga vniuersam carnem. Hic est
 qui arguit & castigat & conuertit tanquam pa-

stor ouile suum. 12. Eorum qui admittunt di-
 sciplinam miseretur, & qui properant ad iudicia
 ipsius. 13. Mea progenies, in bonis remoue
 culpam. Neque assit in vlla petitione orationis
 improbæ molestia. 14. Nunquid astum sedat
 ros? similiter melius est oratio quam donatio.
 15. Nunquid, ecce, oratio bonitatem superat
 muneris, & ambo sunt penes hominem gratio-
 sum. 16. Stultus ingratum in modum expro-
 brat, & munus inuidi tabefacit oculos. 17.
 Priusquam loquaris cognosce & curationi operam
 da ante agrotationem. 18. Ante iudicium pa-
 ra te ad laudabiles actiones, & tempore animad-
 uersionis reperies placationem. 19. Pri-
 usquam egrotas abiicias te per continentiam, &
 tempore peccati declara conuersionem. 20. Ne
 obstes quo minus votum tempestiue persoluatur,
 & non differas ad mortem vsque iusticiæ consecu-
 tionem. 21. Priusquam votum facias para
 te. Neque sis vt homo tentator Domini. 22.
 Memineris excandescentiæ futuræ in fine, & vl-
 tionis tempus in auersione vultus. 23. Tem-
 pore repletionis recordare famem, & dieb. opulen-
 tiæ paupertatem atque inopiam. 24. Tempus
 mutatur à vespertino vsque ad matutinum, &
 omnia hæc sunt velocia coram Domino. 25. Ho-
 mo sapiens vbiq; veretur, & diebus obnoxius
 peccatis, cauebit ne delinquat, & demens non
 custodit occasionem temporis. 26. Omnes docti
 norunt

norunt sapientiam, & qui illam inuenerit, ei illa largietur confessionem. 27. Quorum oratio docta est, ijdem sapientiam profitentur, & de his tanquam imber bonorum & exquisitorum ditorum manat ad vitam. 28. In hero solo præstans res est libertas orationis. Siquidem cor mortuum, mortuo adhæret. 29. Caue sequaris cupiditates tuas, & coherce appetitiones tuas. 30. Si animo tuo suppedites copiam cupiditatum, quod illi libeat, conciliabis leticiam inimicis tuis, qui tibi inuident. 31. Ne exultes gaudio ob magnas delicias tuas, neque requiras suadelas illarum. 32. Ne incidas in paupertatem contrahendo debita mutuo & fenore, & nihil iam restet tibi in marsupio. Eris enim insidiator vitæ propriæ incurrens in dicta hominum.

C A P V T X I X.

Operarius ebriosus non solet ditescere, & qui pro nihilo ducit pauca, paulatim ruit. 2. Vinum & mulieres seducunt intelligentes, et qui adhæret scortis; audet omnia. 3. Tineæ & vermes hæredes illius erunt, & ipse arescet in maiore infamia. 4. Qui facile credit, leuis est corde. Qui peccat, is delinquit in animam suam. 5. Qui letatur improbitate, condemnatur. Fortiter autem resistens voluptatibus palmam conciliat vitæ suæ. 6. Qui linguæ moderatur,

D 3 ratur,

ratur, is cum inuicto versari poterit, & qui odit loquacitatem in eo minus vitij est. 7. Ne enarrando repetas dicta, & nihil tibi detrimento erit. 8. Neque apud amicos neque apud inimicos, de aliorum vita fabulare, & si non deliquisti, ne detegas. Audit enim aliquis te & cauet sibi à te, & per occasionem odit te. 9. Audiisti narrari aliquid, moriatur hoc tecum. Et sis bono animo, non enim illud te rumpet. 10. Orationis presentia prouocat conuicia stulti, vt infantis presentia questus parientis. 11. Telo infixio in coxa hominis similis est oratio in ventre stulti. 12. Coargue amicum, vt constet, si forte non fecit, & si fecit, ne quid addat. 13. Coargue alterum, vt constet, si forte non dixit, & si dixit, ne iterum repetat. 14. Coargue amicum. Sæpe enim existit vana calumnia, & ne fidem cuiuslibet dicto habeat cor tuum. 15. Labitur interdum aliquis ore non animo. Quis autem non est aliquando lapsus lingua sua? 16. Coargue alterum antequam intermineris, & relinque locum legi altissimi, vt sis placidus. 17. In timore Domini principium est, vt aliquem ille complectatur. Sapientia autem ab ipso caritatem acquirit. 18. Cognitio mandatorum Domini, disciplina vitæ est. Qui autem faciunt ea quæ ei placent, fructus capiunt de arbore immortalitatis. 19. Sapientia cuncta, timor à Domino, & in omni sapientia effectio legis, & cognitio est
omnipo-

omnipotentie ipsius. 20. Famulus qui dicit
 Domino, Non faciam quemadmodum tibi placet,
 si postea fecerit, ad iram prouocat alentem se. 21.
 Sapientia non est scientia prauitatis, neque ubi
 consilium peccatorum, ibi prudentia est. 22.
 Est prauitas & ipsa res execranda, & demens
 deficitur sapientia. 23. Præstat timidus quæ
 trepidat cum doctrina, abundante prudentia &
 transgrediente leges altissimi. 24. Est astutia
 exquisita quædam, & ipsa iniusta, & est per-
 uersus aliquis in proferendo iudicium, & est iu-
 sticiam colens in iudicio, sapiens. 25. Est
 prauitate præditus aliquis, qui demisso capite
 pullatus incedit, & quæ interiora in ipso sunt, in
 ijs scatet fraude ignita. Demittit vultum, & ni-
 hil audire vult tanquam surdus, idq; si cognitum
 fuerit, malefaciendo te anteuertet. 26. Quod
 si deficientibus viribus peccatum forte impedia-
 tur, ubi tempus fuerit nactus, tum malum dabit.
 27. De aspectu cognosci aliquis potest, & men-
 te præstans facie cognoscitur factus obuiam. 28.
 Ornatus hominis & risus dentium, & incessus,
 mores nuntiando indicant. 29. Est castigatio
 non tempestiua, & qui silet, is quoq; prudens est.

C A P V T XX.

Quanto rectius est coarguere, quam occulte
 succensere, & qui confitetur is retrahitur
 D 4° à detri-

à detrimento. 2. Cupiditas Eunuchi est virginem adolescentulam vitiare, eiq; similis in hac vita iudicia faciens. 3. Inuenitur aliquis sapiens, qui silet, & est aliquis odiosus quod valde loquax sit. 4. Tacet aliquis, quia non habet quod respondeat. 5. Et tacet aliquis, gnarus temporis. 6. Homo sapiens tacet expectans opportunitatem, at procax & demens, opportunitatem transilit. 7. Abundantem sermone execrari solent, & odisse eum, qui ius & potestatem in illo sibi vendicat. 8. Quam præclarum est, castigatum declarare pœnitentiam, sic enim voluntarium peccatum fugiet. 9. Peccatori valde arrident mala, & inuenitur tandem detrimentum. 10. Est quando donum tibi non conducet, & est donum pro quo duplum retribuetur. 11. Est detrimentum cuius caussa, gloria, & est qui ab humilitate extulit caput. 12. Est qui paruo emit multa, & persoluit septuplum. 13. Sapiens loquendo amabilem se reddit, sed stultorum gratia effunduntur. 14. Donum dementis non conducet tibi accipienti, similiter & inuidi, quia est violentum. Nam oculi illius, pro vno multi sunt ad capiendum. 15. Dabit pauca & exprobrabit multa, & os suum pandet tanquam præco. 16. Hodie mutuo dabit, & cras repetet. Odiosus est talis ad Deum & homines. 17. Inquit stultus, non est mihi amicus. Non refertur gratia benignitati meæ, qui

qui comedunt panem meum futilem habent linguam. 18. Quoties & quam multi deridebunt illum? Neque enim quod habet vero sensu comparauit, & in carendo nullum esse discrimen putat. 19. Lapsus de pavemento tolerabilior quam linguæ, adeo ruina malorum celeriter aduenit. 20. Homo ineptus. Fabulæ intempestiue ab ore ineruditorum iuges manant, ore stulti prolata parabola improbatur. Nunquam enim tempestiue pronuntiatur. 21. Est cuius peccatis obstat egestas, & in sua hic requiete non compungitur. 22. Est qui perdit vitam suam per pudorem, & exitiosa illi erit personæ acceptio. 23. Est qui per verecundiam defert officium amico, & gratuitum inimicum acquirit. 24. Prauitas culpanda mendacium est in homine. Hoc iuge manat ab ore ineruditorum. 25. Præstat fur ei, ex quo iuge mendacium manat. Ambos tamen hereditas manet exitij. 26. Mos hominis mendacis infamia est, & dedecus hoc in illo perenne. 27. Cuius oratio sapiens est, is seipsum prouebet, & homo prudens placet magnatibus. 28. Qui ipse in suo solo opus facit, is exaggerabit aceruum suum, & qui placet magnatibus, veniam conciliabit delicto suo. 29. Hospitum munera & largitiones occæcant oculos sapientum, & tanquam insertum ori frenum auertunt castigationes. 30. Sapientia abscondita, & occultus thesaurus, quid prodesse potest

utrumq;? 31. *Præstat is qui celat stulticiam suam, illi qui celat sapientiam suam.* 32. *Melior est patientia expertus recusationis in querendo Dominum, quam nullius dominationi subiectus agitator vitæ suæ.*

C A P V T X X I.

M*Ea progenies, si peccasti, ne quid addas in super, atque de prioribus precare. 2. Ut conspectum serpentem, ita fugito peccatum. nam si accesseris, mordebit te. 3. Habet dentes quales leo, interimentes hominum animas. 4. Omnis iniquitas est similis ancipiti gladio, neque sanari potest huius plaga. 5. Insultatio & contumelia diuitias desolant, similiter domus superbiorum desolabitur. 6. Precatio pauperis, ex ore ad aures usque ipsius, & iudicium ipsius celeriter procedit. 7. Qui odit castigationem, is vestigium peccatoris insistit. Et qui timet Dominum conuertet se corde suo. 8. A longinquo cognoscitur linguæ viribus præstans, sed sapiens cognoscit lapsus illius. 9. Qui domum sibi extruit de pecunia aliena, similis est colligenti sibi lapides ad tumulum sepulture suæ. 10. Stuppa constipata est cæcus impiorum, & consummatio ipsorum ignis ad interitum. 11. Via peccatorum est complanata lapidibus, sed desinit in fouea mortis. 12. Qui custodit legem Domini, is*

ni, is comprehendit & tenet sententiam ipsius.
 Consummatio autem timoris Domini, assumptio
 sapientiæ. Non eruditur is qui non est solers. nam
 solertia plurimum habet acerbitatis. 13. Co-
 gnitio sapientis vt eluuio multiplicari solet, & con-
 silium illius est vt purus fons vitæ. 14. Inte-
 stina stulti sunt vt vas confractum, nullam cog-
 nitionem continet in sua vita. 15. Sapientem
 orationem vbi audierit intelligens, laudare illam
 solet, & aliquid illi addere. 16. Audiit &
 expers aliquis intelligentiæ, huic illa displicuit, &
 refutauit eam post tergum suum. 17. Enar-
 ratio stulti est vt onus in itinere. In labijs autem
 docti reperitur gratia. Os prudentis requiritur in
 conuentu populi. 18. Aedibus euersis similis
 est sapientia stulti. Et de illius sermonibus cogi-
 tabunt corde suo. Et cognitio indocti est oratio atq;
 ratio incogitans & inexplicata. 19. Pedicæ
 in pedibus dementibus, institutio & disciplina.
 Et vt manica manus dextra. 20. Stultus ri-
 dendo extollit vocem suam, vir autem solers vix
 placide arridet. 21. Disciplina est ornamen-
 tum aureum prudenti, & armilla in brachio dex-
 tro. 22. Pes stulti festinat ad domum. homo
 autem experiens & exercitatus afficietur ibi pu-
 dore. 23. Amens per ianuam intro ædes aspi-
 cere non veretur, sed bene institutus foris consistit.
 24. Signum est hominis male instituti & va-
 cantis disciplina, auscultare ad fores. prudens ve-
 ro for-

ro formidabit onus infamiae. 25. Labia multiloquorum & garrulorum, narrant aliena: Sermones autem prudentum statera examinantur. 26. In ore stultorum positum est cor, in corde autem sapientum, os ipsorum. 27. Dum impius execratur Satanam, ipse suam animam execratur. 28. Garrulus & susurro polluit animam suam, & ubicunque accola fuerit, ibi odiosus est futurus.

C A P V T X X I I.

SAxo inquinato comparatur piger, & omnes sibilum edunt ad infamiam ipsius. 2. Stercori fimeti comparatur piger. Quicumque sustulerit, ille de manu excutere solet. 3. Pudor paternus in procreatione eius qui odit disciplinam, filia autem nascitur ad detrimentum. 4. Filia prudens erit heres viri sui. Quae autem pudore eum afficit, dolorem affert genitori. 5. Tam patrem quam virum pudore afficit quae audax est, & apud utrumque infamis erit. 6. Narratio intempestiva est Musica in luctu. Lora autem & disciplina ad sapientiae occasionem pertinent. 7. Liberi qui victum habent in bona vita, occultant suorum parentum ignobilitatem. 8. Liberi in superbia & neglectu disciplinae exultantes, suae cognationis polluant nobilitatem. 9. Conglutinat testam qui stultum docet, & excitat dormien-

dormientes somno profundo. 10. Narrat dormituri qui stulto aliquid narrat, & narratione consummata dicet hic: Quidnam rei est? 11. Mortuum defleas, nam reliquit eum lux. & stultum defleas, nam reliquit eum intelligentia. 12. Suavius defleas mortuum, quod acquieverit. Nam vita stulti instar mortis est. 13. Septem diebus lugetur mortuus, sed stultus lugubris est omnibus diebus vitæ suæ. 14. Cum imprudente ne multiplices verba, & ad expertem intelligentiæ ne accedas. nihil enim sentiendo refutabit tua omnia. 15. Caue ab illo, ne laborem suscipias, & ne polluaris in quisquilijs ipsius. 16. Declina illum & reperies quietem, & ne securus sis in illius vesania. 17. Quid est plumbo grauius? Et hoc quid nominatur nisi plumbum? 18. Arenam & salem & glebam ferri facilius est gestare, quam hominem indoctum. 19. Implicatio lignea illigata ædificatione, in commotione non dissoluitur, sic cor innitens firmo consilio cogitationis, nullo tempore formidine terretur. 20. Cor fundatum cogitatione doctrinæ, est, quale ornamentum tectorij arenarij in pariete terso Xysti. 21. Pali in sublimi collocati aduersus ventum, nullo modo permanent, similiter cor pauidum in cogitatione stulti, nulla in formidine vnquam resisterit. 22. Qui oculum pungit elicit lacrimas, qui cor pungit declarat sensum. 23. Qui conijcit in volucres saxa, fugat illas, & qui

& qui conuicia facit amico, dissoluit amicitiam.
 24. Si gladium eduxeris contra amicum, ne des-
 speres. fieri enim potest reconciliatio. 25. Si
 aduersus amicum os aperueris, ne verearis, re-
 linquitur enim compositio. excepta contumelia
 probri, & superbia, & deteptione arcani, & ictu
 fraudulento. in his enim resiliunt amici omnes.
 26. Parato tibi fidem ad alterum in paupertate,
 vt lateris bonis ipsius. 27. Tempore afflictio-
 nis perseuera cum eo, vt cohæres sis hereditatis
 ipsius. 28. Neque despicienda semper est spe-
 cies & apparatus, neque admirandus diues
 amens. 29. Ante ignem eminet vapor &
 fumus fornacis, & pariter ante sanguinem con-
 uicium. 30. Non pudebit me texisse amicum,
 neque occultabo me illo conspecto. Quod si mali
 aliquid ab ipso mihi nascatur, quicumque hoc au-
 diuerit, cauebit sibi ab illo. 31. Quis tribuet
 custodiam ori meo, & labijs meis notam solertis
 signi? ne repente lapsus inde accidat, neue lingua
 mea perdat me.

C A P V T X X I I I .

Domine pater, in cuius potestate est vita
 vniuersa, ne relinquant me in consilio ipso-
 rum, neue destituas me vt in ipsis corruam. 2.
 Quis flagella adhibebit cogitationi meæ, & disci-
 plinam sapientiæ cordi meo? ne forte in ijs, quæ ab
 ignorante

ignorante me designentur, non parcas tu Domino, neque relinquant contumelias eorum, qui peccatores se esse profitentur. Ne ignorantia mea multiplicetur, & abundant peccata ad contritionem, & cadam coram aduersarijs, & gaudeat de me hostis meus vnde procul abest spes misericordiae tuae.

3. Domine pater & Deus vitae meae, ne tribuas mihi elationem oculorum, & animum giganteum remoue perpetuo à seruo tuo. 4. Spem inanem & cupiditates auerte à me, & habebis in tua potestate eum qui velit seruire tibi perpetuo. 5. Ventrīs appetitus & concubitus ne comprehendant me, & ne tradas me seruum tuum animo impudenti. 6. Audite liberi disciplinam oris veracis, & qui seruarit, is non capietur labijs suis. 7. In sua dementia relinquetur peccator, & contumeliosus atque superbus, offendentur in ipsis. 8. Ne assuefacias ad Iusiurandum os tuum, neue consuescas nominatione sancti. 9. Quemadmodum enim seruus in quem continue animaduertitur, nunquam minuitur vibice, sic qui iurat & nominat perpetuo, minime mundus erit à peccato. 10. Qui crebro iurat, is repletur impietate, neque discedet ab huius domo flagellum, vbi exundauerit facinus peccati eius in ipso. 11. Quod si negligat, bis peccauit. 12. Et si iurauit inaniter, non iustificabitur. nam super domum ipsius inducetur copia detrimenti. 13. Est oratio circumsepta vndique morte, ne
inuenia-

inueniatur hæc in hæreditate Iacobeæ. 14. *A*
 pijs enim & religiosi hæc omnia absistent, neque
 illi in peccatis volutabuntur. 15. *N*e assuefa-
 cias os tuum petulantia iurandi, in hoc enim pec-
 cati est sermo. 16. *M*emoriam colito patris
 & matris tuæ. In confessu enim magnorum viro-
 rum aderis. 17. *N*e obliuiscaris illorum co-
 ram his, neue flaccescas consuetudine tua, vt
 velles te non natum esse, & execreris diem par-
 tus tui. 18. *Q*ui assuefit sermonibus conuicij
 & maledicentia, is nunquam recte instituetur
 omnibus diebus suis. 19. *D*uo genera peccata
 cumulant, sed tertium adducit iracundiam. 20.
*A*nimus feruens est vt ardens ignis, non extin-
 guitur priusquam deglutiatur. 21. *S*cortator
 & impurus corpore carnis suæ, non cessare solet,
 donec ignem suscitetur. 22. *S*cortatori omnis pa-
 nis suavis est, neutiquam ille cessauerit, donec
 moriatur. 23. *Q*ui flagitiose discedit à suo cu-
 bili & ait animo suo, quis me cernit? Circundat
 me caligo, & parietes me tegunt, neque me vi-
 det quisquam. *Q*uid vereor? Meorum peccato-
 rum *A*ltissimus haud recordabitur: *M*etusq;
 ipsius, in oculis hominum consistit. 24. *H*ic
 non intelligit, oculos *D*omini *A*ltissimi lucidiores
 esse innumerabilibus modis sole, qui intuentur
 omnes vias hominum, & considerationem in-
 tendunt in partes occultas. 25. *U*t antequam
 crearentur omnia, sic postquam consummata sunt,
 conspicit

conspicit omnia. 26. Talis in regionibus vrbis
 supplicium persoluet, & vbi minime cogitavit, ibi
 capietur. 27. Similiter & mulier deserens vi-
 rum suum, & parans hæreditatem ab altero.
 28. Primum enim non obædijt legi Altissimi.
 Secundo deliquit in virum suum. Tertio scorta-
 tione adultera facta est, & ex alieno viro libe-
 ros suscepit. 29. Hæc in concione producetur,
 & animaduersio pertinebit ad ipsius liberos. 30.
 Non prodent filij horum radicem, & rami illius
 non ferent fructum. 31. Relinquet ad execra-
 tionem memoriam suam, & probrum ipsius non
 delebitur. Et cognoscent reliqui, nihil esse melius,
 timore Domini, & nihil suauius, quam attende-
 re mandata ipsius. 32. Ingens gloria est, se-
 qui Deum. vt autem ab eo recipiaris, in hoc est
 longitudo dierum.

C A P V T X X I I I I.

Sapientia laudat animam in qua ipsa est, &
 in medio populi sui gloriatur. 2. In cætu
 altissimi aperiet os suum, & gloriabitur coram
 potentia ipsius. 3. Ego ex ore altissimi exiui,
 & operui terram tanquam nebula. 4. Ego in
 locis sublimibus fixi tabernaculum, & solium
 meum in columna nubis. 5. Rotunditatem
 cæli circumduxi sola, & in profunditate abys-
 sorum deambulauit. 6. In fluctu maris, &
 E omni

omni in terra, omniq; in populo & gente possessionem vsurpauit, & cum omnibus his quietem quæsiuit, & in alicuius hereditate commorabor. 7. Tunc præcepit mihi creator vniuersorum, & qui creauit me, is fecit vt acquiesceret tabernaculum meum, & dixit: In Iacob figito tabernaculum, & hereditas tua distribuatur Hierosolymis. 8. Ante sæculum ab initio creauit me, & vsque in sæcula minime defecero. 9. Obiui munus meum in tabernaculo sancto coram ipso, & ita in Sione confirmata sum. 10. In ciuitate sanctificata, similiter concessit mihi quietem, & Hierosolymis est mea potestas. Et egi radices in populo glorificato, in parte Domini hereditatis eius. 11. Tanquam Cedrus exaltata sum in Libano, & tanquam Cupressus in montibus Aermor. 12. Tanquam palma exaltata sum in Gaddi, & tanquam stirpes Rosæ in Hiericho. 13. Tanquam olea venusta in amœno campo, & tanquam platanus ab aqua procera extiti. 14. Tanquam Cinamomum & tanquam pile aromatum, & tanquam Myrrha electa, bonum odorem emisi. 15. Tanquam galbanum & onyx & stacte, & tanquam thuris vapor in tabernaculo. 16. Ego tanquam Terebinthus extendi ramos meos, & rami mei sunt gloriæ atque gratiæ. 17. Ego fruticando tanquam vitis bonum odorem protuli, & mei flores, fructus gloriæ & opulentiæ. 18. Ego mater sum dilectionis pul-
 cræ,

cræ, itemque timoris & cognitionis, & sanctæ
 spei. 19. Do autem vna cum meis liberis æ-
 ternam procreationem ijs, quæ ab illo dicuntur.
 20. Accedite ad me cupidi mei, & de meis
 fructibus saturamini. 21. Nam memoria mei
 suauior est melle, & hæreditas mea superat mel
 Domini. 22. Qui me comederint adhuc esu-
 rient, & qui me biberint adhuc sitient. 23. Qui
 mihi obædit, eum non pudebit vnquam, & mei
 operarij non peccabunt. 24. Hæc omnia sunt
 liber testamenti Dei altissimi. Lex quam præce-
 pit nobis Moses, hæreditatis causa in cætibus Ia-
 cobeis. 25. Ne exanimemini, vt robusti sitis
 in Domino, vt confirmet ipse nos. 26. Ag-
 glutinamini ad ipsum. Dominus omnipotens De-
 us solus est, neque est præter ipsum saluator a-
 lius. 27. Implens tanquam phison cuncta sa-
 pientia sua, & tanquam Tigris diebus nouæ ara-
 tionis. 28. Complens tanquam Euphrates do-
 ctrinam, & tanquam Iordanes diebus messis.
 29. Demonstrans disciplinam cognitionis tan-
 quam lumen, & tanquam Geon diebus vinde-
 mie. 30. Primus non consummauit cognitio-
 nem ipsius, & similiter postremus non peruesti-
 gavit eam. 31. A mari enim vsque multipli-
 catæ sunt cogitationes eius, & consilium ipsius ab
 abyssu ingente. 32. Ego illa sapientia, vt fos-
 sa deducta ab amne, & tanquam aquæductus
 exiui in Paradisum. 33. Dixi, irrigabo hor-

tum meum præclarissimum, & faciam vt ebrius sit sulcus iustus. 34. Atque ecce fossa illa amnis euasit, & amnis mare. 35. Nam disciplinam illustrabo, instar matutini temporis, & demonstrabo hanc in longitudinem. 36. Nam doctrinam effundam tanquam prophetiam, & relinquam illam in ætates seculorum. 37. Videtis quod non mihi soli laborauerim, sed cunctis exquirentibus illam.

C A P V T X X V.

DE tribus forma mea enituit, & surrexi formosa coram Domino. Coram Domino & hominibus. I. De concordia fratrum. II. Et amicitia proximi. III. Et tertium est, Vir ac vxor, qui se mutuo tolerant. 2. Tria autem genera odit anima mea, & admodum offendor vita illorum. I. Odi mendicum superbum. II. Diuitem mendacem. III. Et senem adulterum qui doctrina deficitur. 3. In iuuentute tua nihil collegisti, Quid igitur reperias in senectâ? 4. Quam speciosa res est iudicium canescentibus, & senioribus cognitio consilij? 5. Quam speciosa est senum sapientia, & ijs qui gloria præstant cogitatio atque consilium? 6. Corona senum est multarum rerum experientia, & gloriatio ipsorum: Timor Domini. 7. Nouem concepta animo prædicaui beata corde meo, & decimum prolo-

proloquar lingua mea. I. Homo qui læticiam capit ex liberis suis. II. Viuens & cernens casum inimicorum. III. Beatus qui habitat cum vxore intelligente. IIII. Et qui non lapsus est lingua. V. Et qui non seruijt se indigno. VI. Beatus is qui inuenit prudentiam. VII. Et cuius narratio peruenit ad aures audientum. VIII. Quam magnus est, qui sapientiam inuenit? IX. Sed nemo superat timentem Dominum. X. Dilectio autem Domini superat omnia ad illuminationem. 8. Hanc adeptus cui comparari poterit? 9. Timor Domini initium est dilectionis ipsius. 10. Fides autem initium agglutinationis ad eum. 11. Omnem plagam & non plagam cordis, & omnem prauitatem & non prauitatem mulieris. 12. Omne detrimentum & non detrimentum, & omnem vltionem & non vltionem inimicorum. 13. Non est caput superans caput anguis, & non est excandescencia superans excandescencia inimici. 14. Magis placet mihi habitare cum leone & dracone, quam cum muliere improba. 15. Improbitas mulieris mutat faciem ipsius, & faciem ipsius obducit tenebris tanquam vrsa. 16. Inter proximos discumbet vir illius, & inuitus ingemiscet propter eam. 17. ⓧigua est alia quæuis prauitas, ad prauitatem muliebrem. Sors peccatoris eueniat ipsi. 18. Ut ascensio per arenas pedibus decrepiti, sic mulier garrula viro quieto. 19. Ne præcipi-

teris in formam muliebrem, neque expetas mulierem ad delicias. 20. Ira est & impudentia, & turpitudine magna, quando sumtus impendit mulier viro suo. 21. Cor humile est & vultus tristis & plaga cordis, mulier improba. 22. Manus labant & soluuntur genua, si qua mulier non consolatur virum suum in anxietate. 23. A muliere initium peccati, & propterea morimur vniversi. 24. Ne concedas effluxum aquæ, neu mulieri improbæ licentiam exeundi. 25. Si non accedit tibi ad manum, amputa eam à carne tua, da libellum & dimitte eam.

C A P V T X X V I.

Mulieris probæ beatus est vir, & duplicatur numerus dierum eius. 2. Mulier fortis delectat virum suum, & annos vitæ eius complet pacifice. 3. Mulier proba, bona est portio, & datur tanquam portio eorum, qui timent Dominum. 4. Cor autem tam pauperis quam diuitis bonum erga Dominum, eiusmodi est, vt hoc præditi exultaturi sint omni tempore vultu læto. 5. Tria veretur anima mea, & quarta persona incutit mihi metum. I. Calumniam dico ciuitatis. II. Et concionem populi. III. Et mendaciij obtrectationem, omnia morte grauiora. IIII. Onus cordis est & luctus mulier emulatrix aduersus mulierem, & flagellum linguæ
commu-

communiter ad vniuersos. 6. Iugum bouum la-
 befactatum, mulier est improba, & qui hanc te-
 net similis comprehendenti scorpionem. 7. Ira
 magna est mulier ebriosa & vaga, quæ non oc-
 cultat turpitudinem suam. 8. Scortatio mulie-
 ris de elatis oculis, & de palpebris cognoscitur.
 9. Firma fac sit custodia filie inuerecundæ, ne in-
 dulgentiam nata suo arbitrio vtatur. 10. Se-
 quatur cautio oculum impudentem neque mireris
 si in te delinquat. 11. Ut sitiens viator os suum
 aperit fonte reperto, sic & illa aquam bibit vici-
 nam quamlibet. 12. Contra clauum quemcun-
 que sedet, & ad telum aperit pharetram. 13.
 Gratiōsa mulier delectat virum suum & ossa ip-
 sius pingua reddit scientia huius. 14. Donum
 Domini est mulier taciturna & beneuola, neque
 est precium vllum dignum anima erudita. 15.
 Gratia est cumulata mulier pudica & fidelis, &
 non est vllum pondus æquale animæ continentī
 ipsius. 16. Solis instar est orientis in excelsissi-
 mis locis Domini, forma mulieris probæ in orna-
 mento domus suæ. 17. Lucerna elucens in can-
 delabro sancto, formosa est facies in ætate con-
 stante. 18. Columnæ aureæ supra bases argen-
 teas, sunt pedes formosi firmi pectoris. 19. Mea
 progenies florem & robur ætatis tuæ conserua sa-
 num, neque impendas alienis vires tuas. 20.
 Exquisita parte fertili cuiuslibet soli, ita tua se-
 mina iacito fretus bono genere tuo. 21. Sic tu-

am sobolem & habentem confidentiam boni generis, magnifice prædicabunt. 22. Mulier meretrix habetur pro sputo, Nupta autem est vtentibus ipsa turris mortis. 23. Mulier impia continget pro parte sua scelerato & legum contemtori, Pia autem dabitur timenti Dominum. 24. Mulier inhonesta infamiam terendo aspergit, Filia autem honesta etiam virum reueretur. 25. Mulier inuerecunda pro cane habetur, sed in qua pudor est, ea timebit Dominum. 26. Mulier honorans virum suum, omnibus sapiens apparebit. Non honorans, impia per superbiam ab omnibus cognoscetur. 27. Mulieris probæ beatus vir est, nam numerus annorum huius duplicatur. 28. Mulier clamosa & vociferatrix statuitur posse hostes fugare. 29. Cuiusq; autem hominis animus consimilis his, animo bellicis confusionibus uictus rationem præscribet. 30. De duobus tristitia afficitur anima mea, & de tertio inuadit excandescencia. I. Si bellator in penuria deficiat. II. Si prudentes probris contaminentur. III. Si quis à iusticia ad peccatum redeat. Hunc Dominus in gladium impellet. 31. Vix eximitur è delicto mercator, & caupo ægre pronunciatur iustus à peccato.

C A P V T X X V I I.

Propter media multi peccant, & qui abundare querit, is detorquet oculum suum. 2.
Inter

Inter compages lapideas clauus figetur, & inter
 venditionem & emtionem conteretur peccatum.
 3. Qui non in timore Domini possederit studiose,
 illius domus celeriter euertetur. 4. Dum cri-
 brum concutitur, remanent sordes, & similiter
 praeda hominis in cogitatione eius. 5. Vasa fi-
 guli comprobat fornax, & tentatio hominis est in
 cogitatione ipsius. 6. Agriculturae operam
 demonstrat fructus ligni, & similis est cogitatio
 considerationis in corde hominis. 7. Ante co-
 gitationem ne laudes quenquam. Hæc enim est
 hominum tentatio. 8. Si sequaris iusticiam
 apprehendes illam, & indueris hac tanquam ta-
 lari veste gloriae. 9. Volucres ad similes sibi
 diuertuntur, & ad eos veritas reuertitur, qui
 illam elaborant. 10. Leo insidiatur praeda, &
 similiter peccatum ijs, qui vitijs dediti sunt. 11.
 Quod pius memorat, id sapientiam complectitur,
 amens autem mutatur vt luna. 12. Inter in-
 doctos serua tempus. Inter cogitantes autem con-
 tinuus versare. 13. Narratio stulti offensio
 est, & risus in lasciuia peccati. 14. Qui fre-
 quenter iurat, eius locutio facit vt capilli erigan-
 tur, & certamen horum obturat aures. 15.
 Certamen superborum est effusio sanguinis, &
 iurgia ipsorum auditus prauus. 16. Qui pate-
 facit arcana, is amittit fidem, neque reperiet
 amicum congruentem animo suo. 17. Bene-
 uolentia complectere amicum, & vide vt fides
 E 5 cum eo

cum eo firmetur, sin patefeceris arcana ipsius, non
 amplius eum sequaris. 18. Quemadmodum
 aliquis hostem perdit, ita perdit & proximum su-
 um, & perinde atque emissa est volucris è manu,
 sic dimisisti proximum nec venando capies eum.
 19. Ne sequaris eum, longe enim abstinit, &
 effugit tanquam hinuleus è laqueo. 20. Nam
 alligari vulnus potest, & de conuicio reconcilia-
 tio relinquitur: Sed qui patefecit arcanum, is fi-
 dem perdidit. 21. Qui nutat oculo is fabrica-
 tur praua. Et hunc noscens discedet ab ipso. 22.
 Coram oculis tuis dulcedinem addet ori suo, &
 tuos sermones mirabitur. Postea autem peruertet
 os suum, & tuis sermonibus implicabit offensas.
 23. Multa odi, & non est similitudo illi. At-
 que Dominus ipse oderit. 24. Qui in sublime
 iactat lapidem, iactat supra caput suum, & pla-
 ga fraudulenta vulnus dirimit. 25. Qui fodit
 fossam incidet in illam, & laqueum proponens,
 hoc ipso capietur. 26. Qui mala facit, huic il-
 la incubabunt, neque sciet vnde adueniant. 27.
 Illusio & contumelia est superborum, & ultio
 his tanquam leo insidiatur. 28. Laqueo capi-
 entur, qui delectantur casu piorum, & dolor con-
 sumet ipsos ante mortem eorum. 29. Indigna-
 tio & ira execranda sunt, & peccatoris vis va-
 let in eis.

◉ C A P V T X X V I I I .

QVI

QVI vltioni studet, vltionem inueniet à Do-
 mino, & peccata omnino ipsius detine-
 bit. 2. Remitte iniuriam proximo tuo, &
 tunc peccata tua soluentur. 3. Cur querit sa-
 lutem à Domino ille qui erga alterum iracundi-
 am detinet. 4. Et cum non misereat ipsum al-
 terius hominis simili sibi, ipse veniam peccati sui
 petit? 5. Ipse cum sit caro in discordiæ acer-
 bitate perseuerat, & poterit ne aliquis expiare
 peccata ipsius? 6. In animo sint tibi extre-
 ma, & desine excercere inimicitias, neque perti-
 neat discordia tua ad interitum atque mortem al-
 terius, & permane in mandatis. 7. In ani-
 mo sint tibi mandata, & noli irasci alteri. Sit in
 animo & testamentum altissimi, & ignorantiam
 vites. 8. Abstineto certamine, & deminues
 peccata. Nam excandescens in ira incendere so-
 let pugnam. 9. Homo peccator perturbat ami-
 cos, & inter colentes pacem iniicit mediam calu-
 mnam. 10. Quemadmodum materia ignis,
 ita exardescet. 11. Pro eo atque grauius fue-
 rit prælium, augebitur ignis. Ut vires alicuius,
 sic excandescencia eius erit. Secundum prælij soli-
 ditatem auescet ignis, secundum vires hominis
 erit excandescencia eius, & secundum opulentiam
 aliquis suam, extollit iram. 12. Contentio in-
 citata accendit ignem, & prælium festinans ef-
 fundit sanguinem. 13. Si inflaueris in scintil-
 lam, accendetur ea, si vero inspueris ipsi, extin-
 guetur.

guetur. Atque exit vtrumq; ex ore tuo. 14.
 Garrulum ac bilinguem execramini. Multos enim
 pacem seruantes hi perdididerunt. 15. Lingua
 duplex, multos exagitat, & dissipat eos in diuer-
 sas gentes, & diruit firmas vrbes, & magna-
 tum domos euertit. 16. Lingua duplex fortes
 mulieres eiecit, & spoliauit laboribus ipsorum.
 17. Qui attendit hanc, haud vnquam inueniet
 quietem, neque contubernalem tranquillitatem
 habiturus est. 18. Verbera de loris efficiunt
 vibices, sed linguae verbera confringunt ossa. 19.
 Multi cadunt perempti gladio, sed nihil ad eos, qui-
 bus casus dedit causam lingua. 20. Beatus
 is, qui protectus fuit, ne hanc experiretur, qui
 non transijt in illius excandescencia. 21. Qui
 iugum ipsius non traxit, neque vinctus est vin-
 culis eius. 22. Iugum enim huius iugum fer-
 reum est, & vincula eius, vincula sunt abenea.
 23. Mors ipsius mors mala est, & orcus huic
 praestat. 24. Haud dominabitur haec pijs, neue
 hi in flamma eius conflagrabit. 25. Qui
 Deum aeternum deserunt illi incident in ipsam, &
 in his ea exardescet, neque vnquam extinguetur.
 26. Immittetur in eos tanquam leo, & sicut
 pardus, lacerabit eos. 27. Vide vt sepias spi-
 nis possessionem tuam, & fac vt os tuum habeat
 ianuae opera atque pessulos. 28. Argentum tu-
 um & aurum tuum habeas deuinctum, & fac ut
 trutina sit sermonis tui, & oris tui fores atque
 pessuli:

peffuli: Ac attende, ne quando in his labaris, ne concidas in conspectu insidiantis.

CAPVT XXIX.

Misericordiam excercens fœneratur alteri, & supra aliquem confirmans manum suam, seruat mandata. 2. Mutuum dato alteri tempore egestatis eius. Reddito etiam alteri mutuum tempore suo. 3. Effcito solidum sermonem tuum, & fidem cum ipso inuenias, & inuenies omni tempore, quo tibi opus est. 4. Multi statuerunt inuenisse se aliquid fœnerando, & laborem exhibuerunt ijs, qui ipsis succurrerunt. 5. Donec accipiat, osculatur manum eius, & ob alterius pecunias emittet humilem vocem. 6. Et die restitutionis protrahet tempus, & rationem reddet socordiae, & occasionem temporis causabitur. 7. Si vero is qui dedit, vicerit, agre dimidium auferet, & hoc lucrum putabit. Similiter, fraudauit hic illum pecunia ipsius, & acquisuerunt eum gratuitum inimicum. 8. Execrationes & conuicia reddet ei, reddet ei pro laude infamiam. 9. Multi igitur propter prauitatem aliquem auersantur, atque cauent ne fraudentur. 10. Verum de humilis abiectione tamen, animo sis patiente, & ne eum in affectione misericordiae extrahas. 11. Mandati gratia subleuato pauperem, & in ipsius egestate ne auerseris

seris eum. 12. Perdito argentum propter amicum & fratrem, neque illud occultato subter lapidem, ad exitium. 13. Theaurum tuum collocato secundum mandata altissimi, & expediet hoc magis tibi quam ipsum aurum. 14. Concludito affectionem misericordiae in cellis penuarijs tuis, & ipsa eripiet te ex omni afflictione. 15. Magis quam firmum scutum, & magis quam robusta hasta propugnabit pro te aduersus hostem. 16. Vir bonus pro altero spondebit, & re perditam in probro eum relinquet. 17. Gratiarum sponsoris ne obliuiscaris. Suum enim animum ille pro te dedit. 18. Sponsionem bonam euertit peccator. 19. Sponsorem inueniens fugit peccator, & is qui nullius usus est, deserit animo suo eum qui ipsum liberauit. 20. Sponsio multos in itinere recto perdidit, & eos exagitauit tanquam fluctus maris. 21. Eiecit suis domibus homines potentes, & errauerunt hi in alienis gentibus. 22. Peccator transgrediens mandata Dei aeterni, incidet in sponsionem, & persequens operarum conductiones incidet in iudicia. 23. Subleuato alterum pro virili tua, & attende tibi ipsi ne cadas. 24. Initium vitae hominis aqua & panis, & amictus, & domus tegens deformitatem. 25. Potior est victus pauperis subter tegmen tignorum, quam epula splendida apud alienos. 26. Tam de multis quam paucis bona sit existimatio tua, & ne audias exprobrationem
domus

domus tuæ. 27. Mala est vita, migratio de domo in domum, & ubi peregrinus eris, ibi non aperies os tuum. 28. Hospites accipies & potum præbebis, neque gratia tibi habebitur, & præterea acerba dicta audies. 29. Accedito peregrine, instruito mensam, & si quid præ manu habes, pascito me. 30. Exito peregrine, à facie gloriae. Opus mihi est adibus, aduenit hospes frater meus. 31. Grauia sunt ista prudentia prædico, obiurgatio, inquam, de domicilio, & exprobratio sceleratoris.

C A P V T X X X .

Qui amat filium suum flagella inferet perennia, ut gaudeat extremis rebus eius. 2. Castigans filium suum, gaudium ex ipso capiet, & in medio nobilium de ipso gloriari poterit. 3. Qui docet filium suum, emulationem irritat inimici, & coram amicis exultare de eo potest. 4. Mortem obiit pater ipsius, & est quasi non obiit. Reliquit enim posteritatem similem. 5. In sua vita aspiciens eum, gaudio fuit affectus, & mortis tempore non est ipsi oblata molestia. 6. Reliquit eum, à quo defenderetur aduersus inimicos, & gratia referretur amicis. 7. Destringens filium alligat vulnera ipsius, & ad omnes clamores perturbabuntur viscera huius. 8. Equus indomitus, euadit scelus, & filius vagus, fit pro-

fit proteruus. 9. Blande nutrire liberos, & incutient tibi terrorem, ludito cum eis, & afficient te dolore. 10. Caue arrideas illis, ne excrucieris, & ad extremum compingas dentes. 11. Ne concedas ei licentiam in iuuentute, neu coniuucas ad inscitiam eius. 12. Flecte ceruicem ipsius in iuuentute, & latera eius frange dum puer est. 13. Ne forte duratus contumax fiat aduersus te. Qui cruciatus erit animi tui. 14. Castiga filium tuum, & excerce eum opere faciundo, ne offendas in illius deformitate. 15. Prestat pauper qui sanus est, & cum bono habitu valet, diuiti, cuius corpus verberando afflictum est. 16. Sanitas & bonus habitus melior res est quouis auro, & corpus bene firmum, quam opes immense. 17. Non est opulentia melior sanitate corporis, & non est leticia maior gaudio cordis. 18. Potior est mors quam vita acerbata, aut morbus permanens. 19. Bona clausa in ore clauso, fercula sunt ciborum apposita sepulcro. 20. Quid fructuum oblatio simulacro prodest? neque edet enim illud, neque etiam odorabitur. Sic seres habet de eo, quem persequitur Dominus. 21. Qui oculis aspicit, & ingemiscit, est Eunucho similis, amplectenti virginem & ingemiscenti. 22. Ne tradas animum tuum tristitiae, neque angas te ipsum consilio tuo. 23. Gaudium cordis, ipsa vita hominis est: & exultatio alicuius, dierum productio. 24. Ama animum

animum tuum, & ne aduoces cor tuum, & tristitiam longe abs te destitue. Multos enim perdidit & occidit tristitia. 25. Ardor animi & excandescencia deminuunt dies, & adducit senectutem ante tempus, anxietas. 26. Cor splendidum & bonum, de escis ciborum suorum curam suscipit.

C A P V T X X X I .

Vigilia diuitiarum absument carnes, & sollicitudo harum facit vt somnus absistat.
 2. Sollicitudo vigiliarum, requirit soporem, & grauem morbum eluit somnus. 3. Defatigatur diues congerendis pecunijs, & acquiescendo impletur delicijs suis. 4. Defatigatur pauper in penuria victus, & acquiescendo efficitur egenus. 5. Amans aurum non pronuntiabitur iustus, Et persequens exitium, complebitur eo. 6. Multis vincula iniecta sunt auri gratia, & interitus ipsorum accidit in eorum conspectu. 7. Lignum ad quod offendant est aurum, ijs qui illi sacra faciunt. 8. Beatus diues, qui inuentus est expers culpæ, & non sectatus est aurum. 9. Quisnam est iste? & predicabimus eum beatum. Mirabilia enim sunt facta eius in populo ipsius. 10. Quisnam probatus inquisitione auri, & perfectionem adeptus, Et gloriosum hoc illi futurum est? 11. Quis est qui cum transgredi posset,
 F hoc non

hoc non fecit? 12. Propterea solida erunt bona
 eius, & opera misericordiae ipsius enarrabit pub-
 licus cœtus. 13. Ubi ad mensam magnam as-
 sederis, ne supra eam pandas fauces tuas, neu
 dicas: Multa certe sunt apposita. Memento, quod
 mala res sit oculus improbus. 14. Quid im-
 probius oculo procreatum est? 15. Et ideo in
 quocunque hic ore lacrimatur. 16. Ne illuc
 quo forte aspexerit, extendas manum tuam, neu
 colliditor cum eo in patina. 17. Noscito alte-
 rius ingenium de te ipso, & ad omnem orationem,
 cogitationem adhibe. 18. Tanquam homo
 comede apposita tibi, & ne mandendo deuores,
 ne fias odiosus. 19. Primus, disciplinae gra-
 tia, desinas, neque expleri nolis, ne forte offen-
 das. Quod si inter complures assedisti, ne exten-
 das prior manum. 20. Nam viro docto, quod
 modicum est, id satis est. Et hic non anhelat in
 lecto suo. 21. Somnus sanitatis in intestino
 moderato surgit mane, & animus eius vna cum
 ipso. 22. Labor vigiliarum & cholera & tor-
 mina comitantur hominem inexpletum. 23. Quod
 si victus es vi ciborum, surge, & è medio abiens
 vomito, & poteris acquiescere. 24. Audito
 me fili, & ne ducas me pro nihilo, & ad extre-
 mum inuenies sermones meos. 25. Omnibus in
 rebus tuis sis strenuus, & ne qua ægritudo tibi
 occurrat. 26. Labra erunt quæ benedicendo
 prædicent splendidum in panibus. Estq; testimo-
 nium

num de specie pulcritudinis ipsius fidele. 27.
 Ob panem malum murmurat ciuitas, & est de
 prauitate illius exquisitum testimonium. 28. Ne
 velis vir esse in vino:

Multos quia vicia necarunt.

29. Fornax explorat id quo acies duratur tinctu-
 ra. Huiusmodi vinum est in corde superborum in
 ebrietate. 30. Vinum apud homines vite in-
 star est, si ipsum bibas mensura sua. 31. Quae
 esset vita in vini penuria? Quod ipsum ad letici-
 am comparatum est hominibus. 32. Exulta-
 tio est cordis & leticia animi vinum, si quis tem-
 pestiuo illius potu contentus est. 33. Acerbi-
 tas animi vinum est, in potu copioso, & irrita-
 tione rixae, & ruina aduersandi. 34. Ebrie-
 tas auget excandescentiam imprudentis ad offen-
 sionem, deminuendo robur, & applicando vul-
 nera. 35. In conuiuio & potu, ne redarguas
 alterum, neque nihili facias eum in leticia sua.
 36. Ne facias verba contumeliosa in ipsum, neq;
 premas eum occurrendo.

C A P V T X X X I I.

DVtorem te constituerunt, ne efferaris ani-
 mo, fias eis, tanquam vnus ex ipsis. 2.
 Suscipias curam eorum & ita assidito, & id fa-
 cito, quocunq; tibi opus est, & consecutus existi-
 mationem bonam acquiescito, vt per illos leticia
 afficia-

afficiaris, & præclaræ temperantiæ gratia coronam adipiscaris. 3. Senioremm alloquere, id enim te decet, sed cum exquisita scientia, & impedies cantica. 4. Quando aliquid recitatur, ne effundas loquacitatem, neque ostentes sapientiam intempestiue. 5. Signum carbunculi in aureo ornatu est concinnitas canticorum in conuiuio & potu. 6. In aureo opere signum smaragdi, sunt modi canticorum ad vinum suaue. 7. Loquere adolescens, si tibi opus est, vix bis, quando fueris interrogatus. 8. Consummato orationem tuam, explicans paucis multa. Esto tanquam doctus & simul tacens. 9. Inter magnates illis ne te exæqua, & vbi sunt senes, ibi ne sit garrula loquacitas tua. 10. Ante tonitru accelerat fulgur, & ante verecundum præcedit gratia. 11. Tempestiue expergiscere, & ne apud postremos cures. Abi curriculo domum, neque concteris. 12. Ibi lude, & obsequere animo tuo, atque haud in peccatis & superba oratione. Et de istis celebrato benedicendo eum, qui te creauit, & facit, vt ebrius sis bonis ipsius. 13. Deum æternum timens admittet disciplinam eius, & qui mane excitantur inuenient beneuolentiæ fauorem. 14. Quærens legem illa implebitur, & simulator incurret offendendo in ipsa. 15. Timentes Dominum inuenient iudicium, & iura tanquam lumen accendent. 16. Homo peccator declinat reprehensionem, & secundum

cundum voluntatem suam inuenit concinnitatem.
 17. Vir consultus nunquam negligit cogitationem. Alienus autem atque superbus, non expauescit metu, etiam post sui ipsius facinus expers consilij. 18. Absq; consilio nihil facias, & ne pœniteat te facti. 19. In via aduersæ ruine ne ambules, & ne offendas in salebris. 20. Ne confidas viæ experti offensionum, & caueas etiam à liberis tuis. 21. In omni re bona confide animo tuo. Etenim ista est mandatorum obseruatio. 22. Qui confidit Domino is attendit mandatum, & qui illo fretus est non deminuetur.

C A P V T X X X I I I.

Timenti Dominum non occurret malum, sed in tentatione, iterum quoque ille eum eripiet. 2. Vir sapiens nequaquam odit legem. In hac autem simulatione vtens, est tanquam in multorum ventorum procella. 3. Vir docilis credet committendo se legi, & ei lex fidelis erit, tanquam perspicua interrogatio. 4. Preparato orationem & ita audiaris. Deuincito disciplinam & tunc responde. 5. Rota plaustrum sunt stulti viscera, & cogitatio ipsius instar axis qui conuertitur. 6. Equo emissario similis est amicus sannio. Sub quocunque supra ipsum sedente hinniet. 7. Quamobrem dies superat diem, & omnis lux diei in anno procedit à sole? 8.

Dei aeterni noticia distincta hæc sunt, isq; commu-
 tauit tempora ac ferias. Et ex his certos dies fecit
 esse sublimes atque sanctos. Et de ijs aliquos in anni
 numerum reposuit. 9. Suntq; homines vni-
 uersi ex pauimento. Et de terra creatus est A-
 dam. 10. Magnitudine scientiæ distinxit illos
 Deus aeternus, & mutauit vias ipsorum. 11.
 Ex eis aliquos benedicendo amplexus sublimes, &
 aliquos sanctos, & sibi appropinquare fecit. 12.
 Ex ipsis aliquos detestatus est, & abiecit humi,
 & euertit eos de statu ipsorum. 13. Ut in ma-
 nu figuli lutum, cuius omnes viæ sequuntur id,
 quod ei commodum visum est: Sic homo in manu
 est illius, qui ipsum fecit, vt tribuat eis omnia
 iudicio suo. 14. Ex aduerso mali, bonum est,
 & ex aduerso mortis, vita. 15. Sic ex aduer-
 so peccatoris religiose pius, & ex aduerso religio-
 se pius, peccator. 16. Atque ita intueri in om-
 nia opera altissimi, duo, duo. Unum ex aduerso
 vnius. 17. Atque sunt meæ vigiliæ postre-
 mæ, quasi stipulam legens post vindemiatores, ita
 processit. Et torcular impleui sicut vindemiator.
 18. Animaduertite quod non mihi soli elabora-
 uerim, sed omnibus disciplinam quærentibus. 19.
 Audite magnates, & duces congregationis popu-
 li accipite auribus. 20. Filio & vxori, fratri
 & amico, ne concedas potestatem in te, per tuam
 vitam. Neque tradas alteri facultates tuas, ne
 vbi te pœnituerit, de illis roges precando. 21.

Donec

Donec viuis & est adhuc in te spiritus, ne per-
 mutes te cum vlla carne. 22. Satius enim est
 liberos abs te petere indigentes, quam te intueri in
 manus filiorum tuorum. 23. In omnibus re-
 bus tuis esto is qui præcellat, neque relin-
 quam culpæ in præclara existimatione tua. 24. Eo
 die, quo finientur dies vitæ tuæ, & tempore mor-
 tis, distribue hereditatem. 25. Pabula &
 virga & onera asino: panis, & disciplina & ope-
 ra, seruo. 26. Excerce eum in disciplina, &
 quæret requiem. Sine vagas esse manus eius, &
 quæret libertatem. 27. Iugum & lorum cur-
 uant ceruicem, & seruo malefico conueniunt tor-
 menta & cruciatus questionum. 28. Coniucito
 hunc in operas, ne sit ociosus. Plurima enim vi-
 tia docet ocium. 29. Ad opera constitue eum,
 quemadmodum decet, & si non obædit imperio,
 fac compedes habeat grauiiores. 30. Et ne sis
 vlli carni superfluous. Et absque iudicio nihil quic-
 quam agas. 31. Si est tibi seruus, esto tibi in-
 star animæ tuæ, quia sanguine parasti ipsum. 32.
 Si est tibi seruus, ducito eum loco fratris. Indi-
 gere enim eo poteris instar animæ tuæ. 33. Si
 affixeris eum iniuste, & ille abscedendo aufuge-
 rit, quam viam ingrediendo ipsum quæres?

C A P V T X X X I I I I.

Vana & falsa est spes hominis indocti. Et
 somnia pennas addunt imprudentibus. 2.

F 4

Ut ca-

Ut captans vmbra, & persequens ventos, sic
 est attendens somnia. 3. Istud ad istud, ea est
 visio somniorum, ex aduerso oris similitudo oris.
 4. Quid ab impuro poterit purum effici? Et a
 mendacio quæ veritas existet? 5. Vaticinatio
 & auspicia & somnia vana sunt. Et cordi tuo vi-
 sa offeruntur instar parturientis. 6. Nisi ab
 Altissimo demissa fuerint, ne attribuas ad illa cor
 tuum. 7. Multos enim deceperunt somnia,
 & prolapsi sunt, qui spem in illis collocarunt. 8.
 Lex perficitur absque mendacio. Et sapientia oris
 fidelis perfectio est. 9. Qui errauit is cogno-
 uit multa. Et multarum rerum peritus doctrinam
 enarrare potest. 10. Qui tentatus non est, is
 pauca nouit, qui vero errauit, is calliditatem
 complet. 11. Multa vidi in diuersis erroribus
 meis, & commenta sermonum meorum sunt do-
 ctrina mea. 12. Sæpenumero ad mortem vsq;
 periclitatus, & horum gratia conseruatus sum.
 13. Spiritus timentium Dominum viuet. Ho-
 rum enim spes collocatur in conseruantem se. 14.
 Timens Dominum nihil pertimescit, & nequa-
 quam pavidus est, Dominus enim spes ipsius.
 15. Timentis Dominum beata est anima. Quem
 attendit hic, & quænam eius est stabilitas? 16.
 Oculi Dei æterni intenti sunt amantibus ipsum.
 Propugnatio hæc potentie, & stabilitas roboris
 est. 17. Tectum hoc æstus, & tectum meri-
 diei, custodia hæc offensionis, & auxilium casus.
 18. Ex-

18. Extollens in sublime animam est, & illustrans oculos, conferens sanitatem vitamque & benedictionem. 19. Qui sacrificat rebus iniuste partis, eius est oblatio ridicula, neque pertinent ad benevolentiae fauorem munera iniquorum. 20. Non sunt grata neque placent Domino oblationes impiorum, neque multitudine sacrificiorum ille placatur de peccato. 21. Mactans filium in conspectu patris, is est, qui adducit sacrificium ex facultatibus pauperum. 22. Panis indigentium vita pauperum est, qui hoc fraudat eos, is vir est sanguinum. 23. Interfector est alterius, qui usum victus aufert, & effundit sanguinem, qui mercenarium defraudat mercede. 24. Unus aedificat, & vnus destruit. Quid proficiunt hi ultra laborem? 25. Unus precatur, & vnus execratur, utrius vocem exaudiet Dominus? 26. Qui cadauere tacto abluatur, & hoc iterum tangit, in eius lauacro quid est utilitatis? 27. Sic qui homo ieiunat ob peccata sua, & rursus abiens pariter peccat, eius precationem quis exaudiet, & quid profecit humiliter abijciendo se?

C A P V T X X X V.

C Onseruans legem multiplicat oblationem. 2. Sacrificat de salutari, qui mandata attendit. Et referens gratiam similis est offerenti similitudinem,

laginem, & faciens opera misericordiae sacrificium sacrificat laudis. 3. Grata & beneplacens Dominores est, recedere ab improbitate, & placatio, recedere ab iniusticia. 4. Ne conspiciaris ante Dominum vacuus. omnia enim ista gratia mandati. 5. Oblatio iusti efficit altare pingue, & bonus odor huius est coram Altissimo. 6. Sacrificium hominis iusti acceptum est, & memoria eius non obruitur obliuione. 7. Celebrato Dominum cum oculo bono, & ne minuas primitias manuum tuarum. 8. In omnibus muneribus exhibe vultum tuum hilarem, & cum leticia sanctifica decimam. 9. Dato Altissimo donum ad ipsum pertinens, & oculo bono inuentionem manuum tuarum. Est enim is Dominus qui retribuatur, & retribuet septena. 10. Ne deprauato dona, non enim hæc admittet, & ne intentus sis sacrificio iniusto, quia Dominus iudex est, & non est apud eum personæ existimatio. 11. Non accipiet Dominus personam de paupere, & precationem iniuria affecti exaudiet. 12. Nequaquam desperet ille supplicationem orbi ac viduæ, quando effuderint locutionem. 13. Nunquid ad maxillam descendit viduæ lacrima? Et inclamatio eius aduersus eum qui illam elicuit. 14. Qui colit bono animo, acceptus erit, & precatio eius cum nubibus coniungetur. 15. Adoratio humilis transit nubes, neque admittit consolationem donec

donec appropinquet, neque destiterit donec respiciat Altissimus. 16. Iudicabit causam iustorum & faciet iudicium, & Dominus neutiquam constabitur, neque longanimus erit de ipsis ille fortis. 17. Donec conterat lumbos alienorum à misericordia. Et gentibus retribuet ultionem. 18. Donec tollat è medio multitudinem contumeliosorum, & confringat iniustorum sceptrum. 19. Donec retribuatur homini digna actionibus ipsius, & hominum operibus secundum cogitationes suas. 20. Donec iudicet iudicium populi sui, & leticiam eis conciliet in sua misericordia. 21. Quam opportuna res est misericordia tempore afflictionis? Non aliter quam nubes pluuiæ tempore experte humoris.

C A P V T X X X V I.

Miserere nostri Domine Deus omnium, & respice, & terrorem tuum inijcito in eas gentes, quæ non requirunt te. 2. Extolle manum tuam supra gentes alienas, cernant hæ potentiam tuam. 3. Quemadmodum coram ipsis sanctificatus es in nobis, ita coram nobis magnificus fias in ipsis, & ille te agnoscant, sicut nos cognouimus. 4. Quoniam non est Deus præterquam tu, Domine. Renouato signa, & permutato mirabilia. 5. Facito gloriosa sit manus & brachium dextrum, vt enarrent mirabilia tua.

lia tua. 6. Incitato excandescantiam & ef-
 fundito iram. Sustollito controuersantem & eli-
 dito hostem. 7. Accelera tempestiue, & me-
 mento iræ, & enarranto tibi mirabilia tua. 8.
 Qui conseruatur, is in ira ignis deuoretur, &
 qui malo afficiunt populum tuum eis eueniat exi-
 tium. 9. Conterito capita Principum apud
 gentes, à quibus dicitur: Nemo est nisi nos. 10.
 Congrega omnes tribus Iacob, & distribue eis hæ-
 reditatem sicut initio. 11. Miserere populi,
 Domine, vocati nomine tuo, & Israëli, quem
 primogenitum nominasti. 12. Miserere ciui-
 tatis sanctificationis tuæ Hierusalem, loci requie-
 tis tuæ. 13. Repleto Sion, vt sustineat gestan-
 do oracula tua, & gloria tua populum tuum.
 14. Dato testimonium, ijs quæ initio abs te
 creata sunt, & suscita Prophetas in nomine tuo.
 15. Dato mercedem expectantibus te, & fides
 habeatur Prophetis tuis. 16. Exaudi, Domi-
 ne, precationem seruorum tuorum, secundum
 benedictionem Aaron de populo tuo. & cogno-
 scent omnes, qui in terra sunt, quod tu sis Domi-
 nus seculorum. 17. Quemuis cibum comedit
 venter. Est autem cibus cibo melior. 18. Fau-
 ces gustant cibum venationis, & similiter cor
 doctum sermones mendaces. 19. Cor detor-
 tum tristitiam affert, & homo multarum rerum
 peritus retribuit ei. 20. Quemuis marem mu-
 lier admittit. Præstat enim filia filie. 21. Pul-
 critudo

critudo mulieris exhilarat vultum, & superat omnem hominis cupiditatem, si in lingua habet misericordiam & mansuetudinem & medicinam.

22. Non est talis maritus eius, quales sunt filij hominum. 23. Qui parat uxorem, is constituit principium fortunarum, auxiliatricem secundum se, & columnam quietis. 24. Ubi non est sepes diripietur res, & ubi non est uxor ingemiscet errans. 25. Quis enim fidem habebit expedito latroni, labascenti ex vrbe in urbem? Idem accidit homini non habenti nidum, & diuertenti vbicunque vespera inciderit.

C A P V T X X X V I I.

OMnis amicus dicet, amicitiam etiam ego excercui. Verum est amicus, nomine tantum amicus. 2. Nunquid tristitia est ad mortem vsque permanens? Sodalis & amicus, qui ad inimicitias conuertitur. 3. O improba cogitatio, vnde deuoluta es, vt tegeres aridam fraudulentia? Amicus & sodalis vna victitant cum leticia, & tempore afflictionis erit hic aduersarius illius. 4. Sodalis participat labores amici ventris gratia, atque scutum sumet pro hoste. 5. Ne obliuiscaris amici animo tuo, & ne recorderis illius in rebus tuis. 6. Ne consulta cum torue intuenente te, & consilium tuum fac occultum sit emulantibus te. 7. Unusquisque

quisque consiliarius extollit consilium. Sed est
 qui dat consilium ad se ipsum. 8. Caueto ani-
 mæ à consiliario, & prius noscito, quinam eius
 usus sit. Etenim sibi ipse ipsi consulit. 9. Ne
 quando conijciat sortem de te, & dicat tibi, bo-
 num est iter tuum. Tum consistet ex aduerso, vt
 videat quid accidat tibi. 10. Ne consulta cum
 torue te intuente. 11. Et occultum fac sit con-
 silium tuum emulantibus te. 12. Cum mulie-
 re de riuali ipsius. 13. Et cum ignauo de bello.
 14. Cum mercatore, de permutatione. 15. Cum
 emente de venditione. 16. Cum inuido de gra-
 tiarum actione. 17. Cum immiti de benignis
 moribus. 18. Cum pigro de quocunque opere.
 19. Cum mercenario cuius opera annua condu-
 cta est, de consummatione. 20. Cum ocioso
 seruo, de copia operum. 21. Ne attendas hos
 de quacunque consultatione, verum assiduo ver-
 sare cum viro pio. 22. Quemcunque cognoue-
 ris seruare mandata Domini. Qui animo suo con-
 gruit cum tuo, & hic, vbi offenderis tecum do-
 lebit. 23. Et consilium cordis sit stabile. Non
 enim illo alius tibi fidelior est. Animus enim ho-
 minis renuntiare interdum plura solet, quam se-
 ptem speculatores, sedentes in sublimi specula.
 24. Et in omnibus his precare altissimum, vt
 dirigat veritas viam tuam. 25. Omnium
 rerum initium oratio est. & omnes actiones præ-
 cedit consilium. 26. Vestigium mutationis,
 est

est vultus leticiae. 27. Quatuor partes exoriuntur : Bonum, malum, vita, mors. Et harum perennis domina lingua est. 28. Est aliquis callidus eruditor multorum, & suo animo inutilis est. 29. Sapientiam verbis ostentans odiosus est, hunc omnis sapientia frustrabitur. 30. Non enim data est ei gratia à Domino, quod privatus sit omni sapientia. 31. Est sapiens animo proprio, & fructus doctrinae eius laudabiles sunt in ore. 32. Vir sapiens erudit populum suum, & firmi sunt fructus doctrinae ipsius. 33. Vir sapiens implebitur benedictione, & beatum predicabunt omnes videntes eum. 34. Vita hominis habet numerum dierum, & dies Israël sunt innumerabiles. 35. Sapiens in populo hereditatem adibit gloriae, & nomen ipsius permanebit in seculum. 36. Mea progenies, in tua vita periculum fac animi tui, & vide quid mali insit, & ne illi indulgeas. 37. Non enim omnibus omnia congruunt. Neque omnium animi in omnibus bonam existimationem adipiscuntur. 38. Ne esto is, qui non expleatur in quibuscunque delicijs, neu profusus sis in escis. 39. In multis enim cibus accidet morbus, & qui non expleantur, appropinquant ad choleram. 40. Multi, quod non explerentur, mortem obierunt, Qui autem attendit, is apponet vitam.

C A P V T X X X V I I I .

Habeto

Habeto honorem medico conuenientem vsui
 illius. Et ipsum enim creauit Dominus. 2.
 A Domino enim medicina est, & à rege tribue-
 tur medico gloria. 3. Scientia medici alte ex-
 tollet caput ipsius, & coram magnatibus erit ille
 in admiratione. 4. Dominus procreauit è ter-
 ra medicamenta, & sapiens his non offenditur.
 5. Nunquid ligno dulcis effecta aqua fuit? Ut
 cognosceretur robur eius ab homine. 6. Et
 ipse tribuit scientiam hominibus, vt gloriam adi-
 piscerentur in mirabilibus ipsius. 7. His cu-
 rauit egrotantem, & sustulit laborem eius. 8.
 Unguentarius in his mistionem conficit. Neque
 consummabuntur vnquam opera eius, & pax est
 ab ipso supra faciem terræ. 9. Mea progenies,
 in egrotatione tua ne peruertito oculos tuos, sed
 vota facito Domino, & ipse sanabit te. 10.
 Absistito delicto, & dirigitto manum tuam, &
 cor purum presta ab omni peccato. 11. Odorem
 bonum præbeto, & similaginis memoriam, &
 facito pinguem oblationem, tanquam non extes.
 12. Et relinque locum medico, etenim Dominus
 hunc creauit. Neque ille abs te discedat. etenim
 opus est ipso. 13. Est interdum tempus, vt in
 eorum quoque manibus sit bonus odor. Nam &
 ipsi Dominum precabuntur, vt tribuat quietem,
 & sanitatem, victus propriij gratia. 14. Qui
 peccat coram creatore suo, is incidat in manus
 medici. 15. Mea progenies, ob mortuum lacri-
 mas

mas profundito, & ordire lamenta tanquam
 graua mala perpeffus. 16. Secundum iudici-
 um autem de eo exorna corpus ipsius, & ne ne-
 gligas sepulturam ipsius. 17. Facito acerbus
 fit eiulatus, & planctus vehemens, & luctu af-
 ficitor, pro dignitate illius. 18. Unum diem
 aut duos, obtrectationis gratia. Et consolationem
 admitte, trifticiae causa. 19. A trifticia enim
 exit mors, & trifticia flectit robur cordis. 20.
 In inductione permanet & trifticia, & mendici
 vita cordis est execratio. 21. Ne tradas in
 trifticiam cor tuum. Remoueto hanc, recordatus
 vltima, ne obliuifcaris. 22. Non enim est
 reuerfio huc. & iftum non adiuuabis, & teipsum
 affliges. 23. Memento iudicij mei. Erit enim
 tale etiam tuum. Mibi heri, & tibi hodie. 24.
 In requiete mortui, fac acquiefcat memoria
 ipsius. & admitte consolationem ob ipfum, dum
 exit fpiritus ipsius. 25. Sapientia periti litte-
 rarum est in opportunitate ocij, & qui negotio
 fuo deminuitur, is haud efficitur fapiens. 26.
 Quo pacto efficietur fapiens is, qui aratrum te-
 net? qui gloriatur in haftili ftimuli. 27. Qui bo-
 ues agit, & nutritur operibus ipforum. &
 narrationes eius funt de sobole taurorum. 28.
 Cor fuum tribuet explicandis fulcis, & vigiliae
 ipsius pertinebunt ad pabula iuencarum. 29.
 Talis est omnis faber & architectus, qui transi-
 git noctem fimiliter diei. 30. Qui celant cela-
 G turas

*turas signorum, & assiduitas eorum est mutare
 varietatem. 31. Cor suum tribuet assimulan-
 dae picturae, & vigilia ipsius pertinebunt ad per-
 ficiendum opus. 32. Talis est faber excudens
 aes, qui sedet propter incudem, & excercet cog-
 nitionem suam in opere ferri. 33. Vapor ignis
 liquabit carnes eius, & cum calore furni decer-
 tabit. 34. Vox mallei & incudis noua per-
 cellet aurem eius, & erunt oculi ipsius intenti
 in similitudinem vasis. 35. Cor suum tribuet
 consummationi operum, & vigilia ipsius perti-
 nebunt ad illa ornandum post consummationem.
 36. Talis est figulus sedens in opere suo, & con-
 uertens pedibus suis rotam. 37. Qui incumbit
 perpetuo in curam operis sui, & numerosa est
 tota elaboratio eius. 38. Brachio suo designat
 lutum, & ante pedes flectit robur suum. 39.
 Tribuet cor suum perficiendo eo quod liniatur, &
 vigilia eius pertinebunt ad purgandum furnum.
 40. Omnes isti freti sunt manibus suis, & singuli
 in suis operibus sapientiam excercent. 41. Abs-
 que eis non incoletur vrbs. & non erunt aliorum
 vicini, neque obambulabunt. 42. In consilio
 populi non requirentur, & in concione non ap-
 pellabuntur. 43. In solio iudicum non colloca-
 buntur, & dispositionem iudicij non commenta-
 buntur. 44. Neque illi declarauerint disci-
 plinam & iudicium, & non inuenientur in pa-
 rabolis. 45. Sed fulcient seculi possessionem,
 & vsus*

Et vsus ipsorum est in elaboratione artis. 46.
 Excepto eo, qui intendit animum suum, Et cogitatione versatur in lege altissimi.

CAPVT XXXIX.

Sapientiam hic omnium antiquorum exquiret,
 Et occupabitur in Prophetijs. 2. Narrationem virorum celebris nominis conseruabit, Et in parabolarum versutijs simul incedet. 3. Abscondita in prouerbijs exquiret, Et in ænigmatibus parabolarum versabitur. 4. Inter medios magnates administrabit, Et coram ducibus conspicietur. 5. In alienarum gentium terra transibit, Bona enim Et mala inter homines expertus est. 6. Cor suum attribuet ad Dominum, vt mane euigilet ad creatorem suum. 7. Et coram altissimo precabitur, Et in adoratione aperiet os suum, Et de peccatis suis precabitur. 8. Si Dominus ille magnus voluerit, complebitur spiritu doctrine. 9. Hic effundet imbrem verborum sapientiæ eius, Et ipse adoratione Dominum celebrabit confessione sua. 10. Hic diriget consilium Et scientiam eius, Et ipse in absconditis illius commentabitur. 11. Hic declarabit disciplinam magisterij eius, Et ipse in lege testamenti Domini gloriabitur. 12. Laudabunt doctrinam eius multi, Et in seculum vsque non extinguetur. 13. Abscedet memoria eius,

& nominis eius vita attinget ætates ætatum.
 14. Sapientiam eius narrabunt gentes, & lau-
 dem eius enuntiabit concio. 15. Si permanse-
 rit, nomen relinquet supra alios mille. & si re-
 quieuerit, inserit sibi. 16. Alia quoque com-
 mentatus enarrabo. Sicut luna enim in medio
 mense repletus sum. 17. Exaudite me p̄j, &
 frondescite tanquam rosa nascens apud riuum hu-
 midum. 18. Et florete flore instar lilij. Diffun-
 dite odorem, & laudate cantico. 19. Bene-
 dicendo celebrate Dominum ob omnia opera eius,
 carminibus labiorum & citharis. 20. Et ita
 dicetis in confessione: Opera Domini sunt cuncta
 valde bona. 21. Et quicquid imperauerit, id
 fiet tempore suo. 22. Non est dicendum, quid
 est istud? cuncta enim ista tempore suo quaerentur.
 23. Verbo ipsius consistit aqua tanquam aceruus
 frugum, & verbo oris eius receptacula aqua-
 rum. 24. In eo quod imperat omnis est fauor
 beneuolentiæ, neque est qui imminuere possit sa-
 lutare eius. 25. Opera vniuersæ carnis sunt
 in conspectu eius, neque est vt abscondatur ali-
 quis ab oculis ipsius. 26. Ex seculo in seculo
 illum intuetur, neque est quicquam mirabile
 coram eo. 27. Non est quod dicatur: Quid
 istud est? Cuncta enim ad suum vsum creata sunt.
 28. Obtexit ea benedictio illius tanquam fluius,
 & ebriam fecit terram, sicut eluuius. 29. Ita
 hæredes erunt iræ ipsius gentes, quemadmodum
 conuertit

conuertit aquas ad falsedinem. 30. Via eius
 recta sunt p̄ys, sicut imp̄ys offensiones. 31. Bo-
 na bonis creata ab initio sunt, & ita peccatoribus
 mala. 32. Principium est omnis vsus ad vi-
 tam hominis: Aqua & ignis, & ferrum, & sal,
 & similago tritici, & lac & mel, sanguis uuae
 & oleum & amictus. 33. Cuncta ista p̄ys bo-
 na sunt, sicut peccatoribus ad mala conuertun-
 tur. 34. Sunt spiritus, qui ad ultionem sunt
 creati, & in excandescencia eorum solida effecit
 flagella eorum. 35. Tempore consummationis
 robur effundunt, & excandescenciam eius, qui
 autor est, sedabunt. 36. Ignis & mare &
 fames & mors: cuncta haec ad ultionem creata
 sunt. 37. Bestiarum dentes, & scorp̄ij, & vi-
 perae, & gladius ulciscens interitu impios. 38.
 Ortu ipsius letabuntur, & in terra ad manus
 parabuntur, & suis temporibus sermonem non
 transgredientur. 39. Propterea ab initio sta-
 bilitus, & commentatus sum, & in scriptura
 exposui. 40. Opera Domini bona illa sunt
 omnia, & omnem vsum tempore ipsius suppedi-
 tabunt, neque dici potest: Istud deterius isto est.
 41. De cunctis enim tempore praecleara existima-
 tio futura est. 42. Et nunc omnium cor & os
 laudato, & benedicendo celebrato nomen Do-
 mini.

C A P V T X L.

G 3

Negotij

Negotij plurimum unicuique mortali creatum
 est, & iugum graue, supra filios Adam.
 2. Ex eo die quo egressi fuere de ventre matris
 suae, ad diem vsque reuersionis ad matrem omni-
 um. 3. Post diuersas cogitationes ipsorum &
 timorem cordis, intentio animi in expectationem,
 dies mortis. 4. Ab illo qui sedet in glorioso so-
 lio, & vsque ad humiliter abiectum in terra &
 cinere. 5. Ab illo qui hiacynthinum gestat at-
 que coronam, & vsque ad eum qui amicitur rudi-
 lino. 16. Excandescencia & æmulatio, con-
 turbatio & fluctuatio, & timor mortis, & si-
 mulacrum, & contentio, & tempore requietis
 in cubili somnus mutat noticiam ipsius. 7. Pa-
 rum, instar eius quod est nihil, in requiete est.
 & exinde in somnis, tanquam in diebus speculae.
 8. Conturbatur visione cordis sui, tanquam is,
 qui effugit faciem belli. 9. Tempore salutis
 suae expergiscitur, & admiratio desinit in nullo
 metu, cum vniuersa carne, ab homine vsque ad
 pecudem. 10. Et in peccatoribus ad hæc se-
 pties tanta. Mors, & contentio, & gladius, &
 sanguis, adductio famis & contritionis & flagelli.
 11. Ad violatores legis omnia ista creata sunt, &
 extitit propter ipsos diluuium illud. 12. Cun-
 cta quæ ex terra sunt, ad terram reuertuntur, &
 ab aquis in mare est reflexio. 13. Omnis lar-
 gitio & iniusticia delebitur, & fides stabit in se-
 culum. 14. Pecunia iniustorum tanquam flu-
 uius

uius arefcet, & ficut tonitru magnum in imbribus
 fonitu deficietur. 15. Dum manus aperit, letabitur.
 Sic transgredientes, tandem deficient. 16. Progenies
 impiorum non multiplicat frondes, & radices impuræ
 funt in rupe precipite. 17. Squalor in omnibus aquis
 & fluuij labris ante omnia gramina euelletur. 18.
 Gratia tanquam paradifus cum benedictionibus, & mi-
 fericordie opus, in feculum permanet. 19. Vita operarij,
 cui quantum fatis eſt ſuppetit, dulcis erit, & ultra
 vtraq; eſt inuentor theſauri. 20. Liberi & ædificatio
 vrbis, ſtabiliunt nomen, & ultra vtraque vxor
 expers culpæ æſtimatur. 21. Vinum & muſica
 exhilarant cor, & ultra vtraque eſt amor ſapientie.
 22. Tibia & pſalterium efficiunt ſuaues carminum
 modos, & ultra vtraque eſt, lingua ſuauiſ.
 23. Gratiam & formoſitatem concupiſcet oculus,
 & ultra vtraq; herba ſatorum. 24. Amicus & ſodalis
 occurrentes tempore, & ultra vtraque, vxor cum vi-
 ro. 25. Fratres & auxilium, tempore afflictionis,
 & ultra vtraque miſericordie opus liberabit. 26.
 Aurum & argentum efficiunt, vt pes conſiſtat,
 & ultra vtraque conſilium magnifici. 27. Pecunia
 & robur extollent alte cor, & ultra vtraque,
 timor Domini. 28. Non eſt in timore Domini
 deminutio, & non eſt vt ſibi aliquis auxilium
 querat. 29. Timor Domini inſtar paradifi
 benedictionis, & ultra omnem glo-

omnem gloriam opperuit eum. 30. Mea progenies, ne viuas vitam mendicitatis. Satius est mori, quam mendicare. 31. Qui intuetur in mensam alienam, is non habet victum in ratione vite. 32. Contaminabit animam suam escis alienis. At scientia præditus & bene institutus, cauebit. 33. In ore impudentis dulcis erit mendicatio, & in ventre eius accendetur ignis.

C A P V T X L I.

OMors, quam acerba est memoria tui homini quieto in bonis suis. 2. Viro nullis curis distracto, & cui omnia feliciter procedunt, & qui cibum adhuc capere valet. 3. O mors, præclarum est iudicium tuum homini indigenti, & qui viribus deficitur. 4. In extrema senectute, & qui curis omnibus distrahitur, & diffidenti, & qui amisit patientiam. 5. Ne veritus sis iudicium mortis. Memento priorum te & ultimorum. 6. Istud enim iudicium de carne est à Domino. & cur refragaris ei, quod placuit voluntati altissimi? 7. Siue decem, siue centum siue mille anni, non est apud Orcum vt coarguatur vita. 8. Liberi execrabiles fiunt liberi peccatis obnoxiorum, & qui diuersantur in vicinijs impiorum. 9. Liberum eorum, qui sunt peccatores, peribit hereditas, & cum semine eorum perenne est probrum. 10.

Patri

Patri impio succensebunt liberi, quia propter ip-
 sam probris afficientur. 11. Væ vobis homines
 impij, qui dereliquistis legem Altissimi. 12.
 Quamuis enim copiosi sitis, ad interitum hoc per-
 tinet. Et cum nati fueritis, ad detestationem na-
 scemini. & vbi mortui fueritis, dispertiemini ad
 interitum. 13. Omnia terra orta, ad terram
 reuertentur. Sic impij ad interitum. 14. Lu-
 ctus hominum in corporibus est ipsorum. Homi-
 num vero nomen non bonum delebitur. 15.
 Curæ sit tibi nomen. Hoc enim diutius permanet,
 quam mille thesauri ingentes auri. 16. Vita
 bona habet numerum dierum, & nomen bonum
 in secula permanet. 17. Mea progenies con-
 seruato disciplinam in pace. 18. Sapientia oc-
 culta & thesaurus non manifestus. Quæ utilitas
 est in vtrisque. 19. Præstat aliquis occultans
 stulticiam suam, ei qui occultat sapientiam suam.
 20. Atque verecundia commouebitur, ob me-
 am orationem. Non est enim honestum, vitare
 omnem pudorem, & non omnia omnibus fideliter
 bonam existimationem pariunt. 21. Pudore af-
 ficiamini patris & matris, ob scortationem. 22.
 Et ducis atque potentis, ob mendacium. 23.
 Et iudicis atque magistratus, ob delictum. 24.
 Congregationis atque populi, de iniquitate. 25.
 Socij & amici, ob iniusticiam. 26. Et loci
 vbi vicinia tua est, ob furtum. 27. Verita-
 tis Dei & testamenti. 28. Et defixionis cubiti

supra panes. 29. Exagitationis accepti & dati. 30. Salutantis, ob reticentiam. 31. Aspectus mulieris meretricis. 32. Et auersi vultus hominis generosi. 33. Ablatæ partis & donationis. 34. Intenti animi in mulierem habentem virum. 35. Curiositatis & ancillæ, & ne consistas ad cubile eius. 36. Amici, ob dicta exprobrationis. Et postquam dederis, ne exprobra.

C A P V T X L I I.

ET iterationis & sermonum auditus, & detectionis sermonum occultorum. 2. Et eris verecundus reuera, & is qui graciosus sit apud quemuis hominem. 3. Ne pudore de his afficiaris, neque sumas personam peccandi. 4. De lege altissimi atque testamento. 5. Et de iudicio, iusta pœna afficiendi impium. 6. De sermone socij ac viatorum. 7. Et de donatione atque hæreditate sodalium. 8. Et veritate trutinæ ac ponderum. 9. De re copiosa & tenui. 10. De discrimine venditionis mercatorum. 11. De castigatione frequente liberum. 12. Et serui improbi cruentando latus. 13. (Bonum est obsignari mulierem improbam. & ubi sunt manus multæ, ibi claudito. 14. Si quid tradideris, numerus assit & pondus. & datum atque acceptum omnino sit in scriptura.) 15. De castiga-

De castigatione amentis atque stulti, & decrepiti
 senis disceptante cum iuuenibus. & eris reuera
 bene institutus, & probatus coram omni viuen-
 te. 16. Filia, occultæ vigiliæ patri, & soli-
 citudo de ea remouet somnum. 17. Et ne in
 iuuentute ipsius prætereat ætatis vigor, & ne in
 matrimonium collocata, odio habeatur. 18. In
 virginitate ne polluatur, & in paternis ædibus
 grauida fiat. 19. Et coniuncta viro, ne quan-
 do transgrediatur. 20. Et in matrimonio ne
 forte sterile scat. 21. In custodia solida retineas
 filiam inuerecundam, ne forte faciat vt sis leti-
 tia hostibus rumor in ciuitate, & ignominiosus
 in populo, & dedecoret te in copia multorum.
 22. Ne cui mortali ob formositatem oculos in-
 tendas, & inter medias mulieres ne assidas. 23.
 Ex vestibus enim exit tineæ, & ex muliere im-
 probitas mulieris. 24. Præstat improbitas
 viri beneficæ mulieri. 25. Mulier dedecorans
 pertinet ad probrum. 26. Meminero iam ope-
 rum Domini, & quæ vidi, enarrabo. 27. In
 verbis Domini sunt opera eius. Et sol illustrans
 ad omnia aspicit, & gloria Domini plenum est
 opus ipsius. 28. Non in seuit hoc sanctis suis,
 vt enarrarent omnia mirabilia ipsius. 29. Do-
 minus omnipotens fecit vt solidum esset, & stabi-
 liretur in gloria hoc vniuersum. 30. Abyssum
 & cor peruestigauit, & in astutijs ipsorum est
 commentatus. 31. Nouit enim altissimus
 vniuersam

vniuersam scientiam, & intuetur signa seculi. 32.
 Annuntians præterita & futura, & aperiens ve-
 stigia rerum absconditarum. 33. Haud præ-
 terit eum vlla cogitatio. Haud est absconditus ei
 sermo vllus. 34. Ingentia opera ornauit sa-
 pientia sua. 35. Qui ante seculum est, & in
 seculum. Neque adiectum neque deminutum est
 quicquam. Neque ipse vlllo indiguit consiliario.
 36. Quam sint desiderabilia omnia opera ipsi-
 us, contemplari licet progrediendo ad scintillam
 vsque. 37. Cuncta ista manent & viuunt in
 seculum per omnes vsus, & omnia obædiunt.
 38. Omnia sunt bina, vnum vni oppositum. Et
 nihil fecit quicquam deficiens. 39. Unum
 vnus, fecit vt solida essent bona. Et quis exple-
 bitur aspiciendo gloriam Dei?

C A P V T X L I I I.

EXultatio superbientis sublimis est firmamentum
 purum. 2. Species cæli in aspectu glorio-
 so. Sol aspectui perferens nuntium gloriose. 3.
 Meridie suo desiccatur terram, & aduersus ardo-
 rem eius quis consistet? 4. Est qui fornacem
 inflat operibus ardoris, tripliciter sol exurens
 montes. 5. Vapores efflans igneos, & efful-
 gens radijs præstinguit oculos. 6. Magnus Do-
 minus qui illum fecit. Et verbis suis progressio-
 nem sedat. 7. Et lunam fecit ad statum, ad
 tempus

tempus suum. 8. Ad ostendenda tempora & signum seculi. & à luna est signum feriarum. 9. Luminare quod tandem deminuitur. Mensis est secundum nomen ipsius. 10. Crescens mirabile efficit mutatione vas castrorum in sublimi, in firmamento cœli elucens. 11. Pulcritudo cœli gloria est siderum, ornatus illustrans in altissimis Domini. 12. In verbis sancti statuent iudicatum. Atque haud unquam conflagrauerint in custodia sua. 13. Aspice Arcum, & benedicito eum qui fecit. Valde speciosus est in suo splendore. 14. Curuauit cœlum flexu circuli gloriosi, manus altissimi intenderunt illum. 15. Imperio suo sedauit niuem, & celeriter incitat fulgura iudicij sui. 16. Propterea aperti sunt thesauri, & euolarunt nubes tanquam volucres, in opere ingente suo vires addidit nubibus, & contracti sunt lapides grandinis. 17. Vox tonitruij ipsius parturire terram fecit, & in visione ipsius spirabit Auster. 18. Et procella Aquilonis, & turbo venti. Tanquam deuolantes volucres, spargit niuem, & est descensio huius similis diuertenti locustæ. 19. Forma albedinis ipsius admirationem affert oculis, & ad imbrem ipsius consternatur cor. 20. Et pruinam effundit in terram tanquam salem, & vbi gelu coactum fuerit existunt palorum cacumina. 21. Frigidus spirabit ventus Aquilo & glacies gelu cogetur de aqua. 22. Ad aquam vbiuis collectam diuerte-

diuertetur, & eam veluti lorica induet. 23. Deuorabit montes, & desertum exuret, & extinguet herbam tanquam ignis. 24. Sanatio omnium studiosa est nebula. Ros occurrens ab aestu hilaritatem asseret. 25. Cogitatione eius acquieuit immensum profundum, & in eo conseruit insulas. 26. Nauigantes mare narrant periculum eius, & auditu aurium nostrarum miramur. 27. Et ibi incredibilia atque mirabilia opera, varietas omnium animalium, discrimen cetorum. 28. Et per ipsum prosperum est iter angeli ipsius, & verbo eius constant omnia. 29. Multa dicemus, sed haud vnquam attingemus summam. & pro consummatione dictorum: Ipse est hoc vniuersum. 30. Glorificantibus nobis quo pacto vires sufficient? Ipse enim magnus est, supra omnia opera sua. 31. Terribilis est Dominus & magnus vehementer. Et admirabilis potentia eius. 32. Glorificantes Dominum alte extollite quantum potestis, altior enim adhuc extabit. 33. Et extollentes eum alte, copiam virium adhibete. Ne defatigemini. Haud enim assequemini vnquam. 34. Quis vidit ipsum & enarrabit? Et quis magnitudinem eius celebrando exprimet sicut est? 35. Multa abscondita maiora sunt istis, pauca ex operibus ipsius vidimus. 36. Omnia enim fecit Dominus, & pijs contulit sapientiam.

Caput

CAPVT XLIIII.

Laudabimus iam viros celebres & patres
 nostros procreatione. 2. Magnam glori-
 am creauit Dominus in ipsis maiestate sua à
 seculo. 3. Hi fuerunt dominantes in regnis
 suis, & viri clari nominis cum potentia. 4.
 Consultantes in doctrina sua, qui nuntia attule-
 runt in Prophetijs. 5. Ductores populi in de-
 liberationibus, & in doctrina scripturæ populi.
 6. Sapientes sermones in disciplina eorum, exqui-
 rentes modos carminum, & enarrantes versus
 scriptos. 7. Viri opulenti, instructi roboris
 copia, pace fruente in suis habitationibus. 8.
 Omnes isti etatibus suis in præclara existimatione
 fuerunt, & in diebus ipsorum est, quo gloriemur.
 9. Quidam eorum reliquerunt nomen, vt enar-
 rentur laudationes. 10. Et quorundam nulla
 restat memoria, & interierunt, tanquam non
 extarent, & prouenerunt, tanquam non proue-
 nissent, itemq; liberi ipsorum post eos. 11. Ve-
 rum illi viri misericordiæ, quorum ipsorum iusti-
 ciæ non sunt deletæ obliuione. 12. Una cum
 semine ipsorum permanet bona hæreditas, nepotes
 ipsorum in testamentis. 13. In testamentis est
 semen ipsorum, & liberi ipsorum post eos. 14.
 In seculum vsque permanet semen ipsorum, &
 gloria eorum non delebitur. 15. Corpora eo-
 rum in pace sepulta sunt, & nomen ipsorum vi-
 uit in

uit in seculum seculi. 16. Sapientiam eorum enarrabunt populi, & laudem ipsorum annuntiabit concio. 17. Enoch perplacuit Domino Deo, & alio translatus est, ad exemplum penitentiae omnibus aetatibus. 18. Noe inuentus est perfectus, iustus, tempore irae extitit reconciliatio. 19. Propterea factum est diluuium, & pacta conuenta seculi stabilita sunt ad ipsum: Ne deleteretur diluuiio caro vniuersa. 20. Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non est inuentus similis gloriae eius. 21. Qui conseruauit legem altissimi, & cum hoc fecit pactum conuentum. 22. In carne sua stabiliiuit pactum conuentum, & in tentatione fidelis inuentus est. 23. Propterea iureiurando stabiliiuit ipsi: Benedicturum se gentes in semine eius. 24. Multiplicare ipsum tanquam puluerem terrae, & tanquam sidera alte extollere velle semen eius, & hereditatem illis tribuere à mari vsque ad mare, & à fluuio vsque ad terram extremam. 25. Et in Isaac pariter stabiliiuit, propter Abraham patrem ipsius, benedictionem omnium hominum, & pactum, & requieuit illa supra caput Iacob. 26. Agnouit eum in benedictionibus, & tribuit ei hereditatem. 27. Et diuisit partem ipsius, in tribubus, quos partitus est, duodecim. 28. Et eduxit ex ipso virum misericordiae, inuenientem gratiam in oculis vniuersae carnis.

Caput

C A P V T X L V.

Dilectum Deo & hominibus Mosen, cuius memoria est in benedictionibus. 2. Assimilauit eum gloriae sanctorum, & magnum fecit in paucis hostium. 3. Eloquijs ipsius signa repressit, & glorificauit eum ante faciem Regum. 4. Mandata dedit ipsi ad populum suum, & exhibuit ei speciem gloriae suae, in fide & mansuetudine ipsius sanctificauit eum. 5. Elegit eum ex vniuersa carne, fecit vt esset auditor vocis suae, & introduxit eum in caliginem. 6. Et tradidit ei mandata coram, legem vitae & scientiae. 7. Docuit Iacobum pactum, & iudicia sua Israëlum. 8. Aaronem alte extulit sanctum, similem illi, fratrem eius, ex tribu Leui, stabiliiuit ei pactum conuentum seculi, & tribuit ei sacerdotium populi. 10. Fecit vt beatus esset in praclaro ornatu, & cinxit eum amictu glorioso. 11. Induit eum consummata gloriandi copia, & fecit vt esset soliditas in vasis roboris ipsius. 12. Feminalia & tunicam ad pedes demissam & humerale, & circumdedit eum malis paruulis punicis. 13. Tintinabulis plurimis in circuitu, vt sonaret vox in ipsius gressibus. 14. Ut facerent exaudiri sonum in templo, & ad memoriam filijs populi eius. 15. Veste sancta, auro & hyacintho & purpura, opere varietatis. 16. Rationali iudicij, perspicuis indicijs veritatis,

H

tatis,

tatis, retorto cocco, opere artificis. 17. Lapidibus preciosis, celaturis signi, deuinctis auro opere artificis lapidum, ad memoriam inserta scriptura celata, secundum numerum filiorum Israël. 18. Coronam auream supra cidarim, expressam figuram signi sanctitatis. 19. Gloriatio decoris, opera roboris, desideria oculorum, ornamenta speciosa. 20. Ante eum non extiterunt talia, & usque in seculum non induit alienigena. Verum filij ipsius soli, & nepotes eius perpetuo. 21. Sacrificia ipsorum integro fructu offerentur, indies bis iugiter. 22. Impleuit Moses manus eius, & unxit eum unguento sancto. 23. Extitit hoc illi ad pactum seculi, & semini eius in diuturnitate cæli. 24. Ut munere publico ipsius fungerentur & essent sacerdotes, & benedicerent populum in nomine eius. 25. Elegit eum, ut præ omni uiuente offerret sacrificiorum fructum Domino. 26. Incensum & bonos odores, ad memoriam placationis, ut propitius esset populo suo. 27. Tradidit ei mandata sua, potestatem in pactis conuentis iudiciorum. 28. Ut doceret Iacobum testimonia, & in lege ipsius illustraret Israëlum. 29. Seditiosi fuerunt aduersus eum alieni, & æmulando infesti in deserto. 30. Factio illa Dathan & Abiron, & congregatio Chore, in excandescencia & ira. 31. Vidit Dominus & nequam approbavit, & consummati illi fuere in iræ excande-

excandescencia. 32. Fecit in ipsis portenta, vt
 absumeret eos flamma ignis. 33. Et Aaroni
 addidit gloriam, & tribuit ei hereditatem. 34.
 Impertiuuit ei primitias primorum fœtuum. 35.
 Panem in primis præparauit in copia. Etenim sa-
 crificia Domini comedent, quæ dedit ei & semini
 ipsius. 36. Verum in terra populi non erit
 hereditas eius, & pars ipsi non tribuitur in po-
 pulo. 37. Ipse enim Dominus pars est here-
 ditatis eius. Et Phinees Eleassar's filius tertius
 est ad gloriam. 38. Eo, quod exarsit in timo-
 re Domini, & stetit in profligatione populi. 39.
 In fortitudine prompti animi sui, & placationis
 Israëlo autor fuit. 40. Propterea statuit ei
 pactum pacis, vt esset præses sanctorum in populo
 suo. 41. Ut ipsius esset & seminis eius sacer-
 dotij magnum munus in seculum. 42. Statuit
 & pactum filio ex tribu Iuda David. 43. He-
 reditas regia est filij ex filio solo. Hereditas Aa-
 ron's debetur semini ipsius. 44. Det vobis
 sapientiam in corde vestro, ad iudicium in populo
 ipsius iustum (ne euanescant bona ipsorum) &
 gloriam suam in ætates vestras.

C A P V T X L V I.

Fortis in bello Iesus filius Naue, & successor
 Mosi in Prophetijs. 2. Qui fuit, secun-
 dum nomen suum magnus ad salutem electorum
 ipsius

ipsius (Dei eterni.) 3. Ulcisci hostes qui excitabantur, vt distribueret hæreditatem Israëlo. 4. Qui gloriam consecutus est extollendo manus suas, & stringendo gladium in ciuitates. 5. Quis prior eo ita constitit? Nam bella Domini ipse ductor gessit. 6. Nonne in manu eius retrocessit sol, & vnus dies extrusus est ad duos. 7. Inuocauit altissimum principem, in conterendo hostes vndique. 8. Et exaudiuit eum Dominus in lapidibus grandinis potentie vehementis. 9. Influxit in gentes belli impetum, & in descensu peremit resistentes, vt cognoscerent gentes omnia arma ipsorum, quia coram Domino erat bellum eius. 10. Etenim potentem Principem secutus fuit, & misericordiam excercuit tempore Mosis. 11. Ipse & Chaleb filius Iephone, vt resisterent coram concione. 12. Ut prohiberent populum peccato, & sedarent murmur improbitatis. 13. Et ipsi duo isti conseruati fuerunt de sescentis milibus peditum. 14. Ut deducerent eos in hæreditatem in terram fluentem lac & mel. 15. Et tribuit Dominus Chaleb robur, & permansit hoc vsque ad senectutem, vt ascenderet altitudinem terræ, & semen eius obtinuit hæreditatem. 16. Ut viderent omnes filij Israël, quod bonum sit sequi Dominum. 17. Etiam iudices, singuli suo nomine. Quorum in scortationem non prolapsus cor est, & qui non sunt auersi à Domino, & memoria eorum est in benedictioni-

nedictionibus. 18. Ossa ipsorum frondescant in loco suo, & nomen existimationis præclaræ permutetur in filijs ipsorum. 19. Dilectus à Domino ipso Samuel, Propheta Domini, constituit regna, & vnxit Principes, qui regerent populum suum. 20. Ex lege Domini iudicauit congregationem, & respexit Dominus ad Iacob. 21. In sua fide exquisitus Propheta fuit, & cognitus in verbo suo, & inuocauit Dominum Principem potentem. 22. Cum vrgerent ipsum hostes vndiq; in oblatione maris lactentis, & tonuit celitus Dominus. 23. Et sonitu ingente tonitruum fecit, vt exaudiretur vox ipsius, & contriuit ductores Tyrriorum, & omnes Principes Palestinorum. 24. Et ante tempus soporis seculi contestatus est coram Domino & Christo ipsius. 25. Pecunias vsque ad calceamenta non accepi ab vniuersa carne. 26. Et non intulit ei crimen quisquam. 27. Etiam postquam obdormierat vaticinatus est, & ostendit regi mortem ipsius, et alte sustulit de terra vocem suam, vt per Prophetiam deleteretur iniquitas populi.

C A P V T X L V I I.

ET post hunc surrexit Nathan diebus Davidis.
 2. Ut adeps separatus ab hostia salutari, sic David ab Israëligenis. 3. Inter leones peregrinatus

H 3

grinatus

grinatus fuit sicut inter hædos, & inter vrsos sicut inter agnos ouium. 4. In iuuentute sua interfecit Gigantem, & abstulit opprobrium à populo. 5. Eo etiam quod manum extulit cum lapide fundæ, vt sterneret superbam exultationem Goliath. 6. Inuocauit enim Dominum, & tribuit robur dextræ eius, vt tolleret hominem potentem in bello, & alte extolleret cornu populi sui. 7. Ita celebrauit eum gloriose in decem milibus, & laudauit eum in benedictionibus Domini. 8. Cum afferretur ei corona glorie contriuit ille hostes circumquaq; & redegit ad nihilum palestinos aduersarios. 9. Ad hodiernum vsque diem contriuit cornu ipsorum. In omni opere suo tribuit confessionem. 10. Sancto Altissimo oratione gloriosa cecinit hymnum toto corde suo, & dilexit creatorem suum. 11. Et constituit psalmorum cantores coram altari, qui illo sono dulces ederent modos carminum, & quotidie laudarent canticis suis. 12. Contulit ferijs decorem, & ornauit tempora perfecte, celebrantibus illis sanctum nomen eius, & ex tempore matutino sonare sanctitatem ipsius. 13. Dominus abstulit peccata illius. 14. Et tribuit illi pactum regni, & solium glorie in Israël. 15. Post hunc surrexit filius præditus scientia, & per illum diuersatus est (populus) in latitudine. 16. Solomon rex fuit in diebus pacis, & celebris fuit gloria eius, postquam quietem effecerat

Deus

Deus circum ipsum vbique. 17. Ut statueret
 ædem in nomine eius, & pararet sanctitatem in
 seculum. 18. Qui sapiens factus est in iuuen-
 tute sua, & impletus tanquam fluuius doctrina.
 19. Terram obtexit anima tua totam, & imple-
 uit parabolis ænigmatum. 20. Ad insulas
 longe peruenit nomen tuum, & contentum hoc
 fuit pace tua. 21. De canticis & prouerbijis
 & parabolis & interpretationibus admiratae fue-
 runt regiones. 22. In nomine Domini Dei v-
 niuersæ terræ, Dei Israël, quem tu inuocasti. 23.
 Congregasti aurum, tanquam stannum, & mul-
 tiplicasti argentum, sicut plumbum. 24. Incl-
 nasti viscera tua ad mulieres & subiectus es alie-
 næ potestati corpore tuo. 25. Addidisti cul-
 pam gloriæ tuæ, & effecisti profanum semen tu-
 um, vt iram adduceres in liberos tuos, & com-
 pungereris in stulticia tua. 26. Ut dimidium
 fieret dominationis, & ex Ephraim principatus
 esset regni contumacis. 27. Deus autem ne-
 quaquam intermiserit misericordiam suam, &
 haud quicquam interierit ex operibus ipsius. 28.
 Neque ille deleuerit nepotes electi sui, & semen
 eius, qui ipsum dilexit, neutiquam sustulerit. 29.
 Et Iacobo tribuit reliquias, & Dauidi radicem ex
 ipso. 30. Et requieuit Solomon cum patribus
 & reliquit post se aliquid seminis sui. 31. Po-
 puli stulticiam, & deminutum doctrina Roboam,
 qui causam dedit defectionis populi, consilio suo.

32. Fuit & Hieroboam filius Nabath autor peccati Israëlo. 33. Et præbuit Ephraimo viam peccati, & multiplicata sunt peccata ipsorum valde. 34. Ut amoueret eos à terra, donec ira atque ultio ad ipsos perueniret.

C A P V T X L V I I I.

ET surrexit Elias Propheta tanquam ignis, & ardebat sicut fax sermo eius. 2. Qui adduxit in ipsos famem vehementem, & ardore suo fecit vt essent illi numero pauci. 3. In verbo Domini aperuit celum, & deduxit ter ignem ex celo. 4. Quantam gloriam adeptus es Elia miraculis tuis, & quis similis tibi est gloriando? 5. Qui suscitasti mortuum de morte, & ex orco animam in verbo Altissimi. 6. Qui deduxisti reges ad interitum, & gloria celebres de lecto ipsorum. 7. Audiens in Sina coarguentem Dominum, & in Choreb iudicia ultionis. 8. Ungens reges ad retribuendum, & Prophetas successores post te. 9. Qui receptus es in turbine ignis, curru equorum igneorum. 10. Qui perscriptus ad coarguendum ad certa tempora, ad sedandum iram iudicij Domini excandescentem, ad conuertendum cor patris ad filium, & constituendas tribus Israëliticas. 11. Beati qui viderunt te, & consopiti in caritate. Et nos enim vita viuemus. 12. Elias qui contectus fuit turbine.

turbine. 13. Et Elissæ repletus fuit spiritu sancto, & temporibus suis non est fluctuando commotus à principibus, & sua potentia nemo fuit superior ipso. 14. Nullus sermo superavit illum, & in sopore vaticinatum est corpus eius. 15. Et in sua vita fecit portenta, & in morte mirabilia fuere eius opera. 16. Inter hæc cuncta non resipuit pœnitendo populus, & non destiterunt à peccatis suis. 17. Donec hostili vastatione abducti fuere ex sua terra, & dissipati in tota terra, & est relictus populus exiguus, & Princeps in domo Davidis. 18. Quidam sane fecerunt quod probaretur, quidam vero multiplicarunt peccata. 19. Essecias muniuit urbem, & in medium illius introduxit aquam. 20. Perfodit ferro rupem præcipitem & edificauit fontes vt aqua suppeteret. 21. Temporibus ipsius ascendit Sennacherim, & ablegauit Rapsacen ex Lachis. 22. Et sustulit manum suam supra Sion, & magnifice gloriatus est in superbia sua. 23. Tunc fluctuarunt corda & manus ipsorum, & dolorem senserunt instar parturientium, & inuocarunt Dominum illum misericordem, expandentes manus suas ad ipsum. 24. Et sanctus ex celo exaudiuit eos, & liberauit eos in manu Esaiæ. 25. Percussit castra Assyriorum, & contriuit illos angelus eius. 26. Fecit enim Essecias quod placeret Domino, & permansit constanter in itineribus David patris sui,

sicut praeceperat Esaias Propheta ille Magnus, & venerandus in visione sua. 27. Temporibus ipsius retrocessit sol, & addidit vitam regi. 28. Spiritu magno vidit postrema, & consolatus est lugentes in Sion. 29. Usque in seculum demonstravit futura, & abscondita priusquam illa aduenirent.

C A P V T X L I X.

MEmoria Iosiae, ad compositionum odorum qui incenduntur, operi confecto unguentarii, in omnium ore dulcis futura est sicut mel, & tanquam cantus Musici in conuiuio & potu vini. 2. Ipse plane rectus fuit in populi conuersione, & exemit execrationes iniquitatis. 3. Direxit ad Dominum cor suum, temporibus violentium legem, confirmavit pietatem. 4. Praeter Dauidem & Esseciam & Iosiam, omnes delictum deliquerunt. 5. Deseruerunt enim legem altissimi, reges Iudae defecerunt. 6. Tradidit cornu eorum alijs, & gloriam ipsorum genti alienae. 7. Incenderunt electam urbem sanctitatis. 8. Et vastauit vias illius in manu Hieremie, afflixit enim ipsum. 9. Et ipse in utero matris sanctificatus fuit Propheta, ad eradicandum & affligendum & perdendum, similiter ad aedificandum & conserendum. 10. Iesseciel, qui vidit visionem gloriae, quam ostendit ei
in curru

in curru Cherubim. II. Etenim meminit hostium in imbre, & perfecte erexit dirigentes itinera. 12. Et duodecim Prophetarum sit memoria in benedictionibus. 13. Quam est magna oratio nostra de Zorobabelo? Et ipse tanquam annuli signum in manu dextra. 14. Sic Iesus filius Iosedeci. Qui temporibus suis ædificarunt Domum, & alte eduxerunt templum sanctum Domino, paratum ad gloriam seculi. 15. Et inter electos erat Neemias, cuius proluxa est memoria, qui erexit nobis mœnia collapsa, & stabilivit portas atque vectes, & instauravit areas ædium nostrarum. 16. Nemo talis creatus fuit in terra qualis Enoch, etenim sublatus sursum est ex terra. 17. Neque sicut Ioseph quamquam natus est ductor fratrum, stabilitas populi, & ossa ipsius respexit Dominus. 18. Sem & Seth inter homines gloriose celebrantur, & supra omne in creatura Adam.

C A P V T L.

Simon Oniæ filius sacerdos magnus, qui in sua vita sartum tectum præstitit domum, & temporibus suis fecit vt soliditas esset populi. 2. Et ipso autore fundata est altitudo duplex, analemma sublime, septum templi. 3. Temporibus eius nimis angusta fuere receptacula aquarum, æs ipsum immensum instar maris. 4. Cui curæ fuit

fuit ne populus concideret, qui corroborans urbem, & oppugnauisti, qui gloriam adeptus es in populo circumfuso, in exitu domus ueli. 5. Tanquam stella matutina inter nubes medias. 6. Ut luna plena diebus suis, & quemadmodum Arcus illuminans nubes gloria. 7. Tanquam sol lucem emittens in templū Altissimi, tanquam flos rosarum in diebus temporum nouorum. 8. Tanquam lilia ad profluentem aquam, tanquam frondes libani diebus æstatis. 9. Tanquam ignis, tanquam tus in foculo. Tanquam uas aureum solide excusum malleo, ornatum omni lapide precioso. 10. Tanquam olea decora ferens frondescendo fructus, & tanquam cupressus alte in nubes sese extollens. 11. Applicando sibi vestem gloriae, & induendo perfectionem gloriationis. 12. Ascendendo altare sanctum gloriosum effecit amictum sanctitatis. 13. Iam accipiendo carminum modos ex manibus sacerdotum, stantem ipsum ad focum altaris, undique corona fratrum, tanquam frondes Cedrorum in Libano, & sicut stipites palmarum, circumdedit eum. 14. Et omnes filij Aaronis in sua gloria, & oblatio Domini in manibus eius, coram uniuersa concione Israëligenarum. 15. Cum numero consummato publicorum ministrorum apud altare, ad exornandam oblationem Altissimi omnipotentis. 16. Extendit ad libatorium manum suam, & libauit de sanguine uæ. 17. Effudit ad fundamenta altaris

altaris odoratum boni odoris altissimo regi omni-
 um. 18. Tunc exclamauerunt filij Aaronis, in-
 sonuerunt tubis ductilibus. 19. Fecerunt vt
 exaudiretur vox magna, ad memoriam, coram
 Altissimo. 20. Tunc populus vniuersus acce-
 leravit, & ceciderunt in faciem supra terram.
 21. Ut adorarent Dominum ipsorum, omnipoten-
 tem Deum Altissimum. 22. Et laudes cele-
 brarunt cantores Psalmorum canticis suis, sono
 multiplice dulces fuere carminum modi. 23. Et
 orauit populus Dominum altissimum in precatone
 coram misericorde, donec consummaretur orna-
 tus Domini, & perfuncti fuere munere ministe-
 rij ipsius. 24. Tunc descendit & sustulit ma-
 nus suas supra vniuersam concionem filiorum Is-
 raël, tribuendo benedictionem Domini ex labijs
 suis, & gloriando in nomine eius. 25. Et per-
 seuerarunt in adoratione iterata, vt admitterent
 benedictionem ab Altissimo. 26. Et nunc be-
 nedicens celebrate Deum omnium, facientem
 ingentia solum omnino. 27. Qui alte extollit
 dies nostros ex vtero matris, & agentem nobiscum
 secundum misericordiam suam. 28. Ut existat
 pax temporibus nostris apud Israëlitas, secundum
 dies seculi. 29. Ut confirmet fidem misericor-
 diae suae nobiscum, & temporibus nostris liberet
 nos. 30. In duabus gentibus offenditur ani-
 mus meus, & tertia non est gens. I. Sedentes
 in monte Samaria. II. Et homines incola Pale-
 stinae.

stina. III. Et populus stultus habitans in Sici-
 mis. 31. Disciplinam doctrinae & scientiae ex-
 aravit in libro isto Iesus filius Sirachi Hierosoly-
 mita, qui effudit imbrem sapientiae de corde. 32.
 Beatus qui in his versabitur, & qui reposuerit ea
 supra cor suum, is sapiens futurus est. 33. Si
 enim fecerit illa, robustus erit ad omnia, quia
 lux Domini vestigium ipsius est, & pijs dedit
 sapientiam. 34. Benedictus Dominus in sae-
 culum, fiat, fiat.

C A P V T L I.

C O N f i t e n d o celebrabo te Domine Rex, &
 laudabo te Deum salvatorem meum. 2.
 Confitebor nomini tuo, quia protector & adiutor
 factus es mihi. 3. Et liberasti corpus meum
 de interitu, & de laqueo calumniae linguae. 4.
 De labijs operantium mendacium, & coram re-
 sistentibus mihi extitisti adiutor. 5. Et libe-
 rasti me secundum copiosam misericordiam nomi-
 nis tui, de victibus paratis ad deuorationem. 6.
 De manu quarentium animam meam, de com-
 pluribus afflictionibus meis, de angore ignis vn-
 dique. 7. (Ab igne medio non sum inflam-
 matus) & de lingua impura, & de sermone
 mendace, calumnia apud Regem, de lingua in-
 iusta. 8. Ad mortem vsque appropinquavit
 anima mea, & vita mea propinqua fuit Orco
 infimo.

infimo. 9. Circumdederant me vndique, ne-
 que erat adiutor. 10. Spectabam subleuatio-
 nem hominum, & erat nusquam, & recordatus
 fui misericordiae tuae, Domine, & effectio-
 nis huius à seculo. 11. Quoniam eripis expectantes
 patienter, & conseruas creptos ex manu hosti-
 um. 12. Et alte extuli ab ira supplicationem
 meam, & precatus sum vt liberarer à morte. 13.
 Et inuocaui DOMINVM PATREM DOMI-
 NI MEI: Ne desereret me in die afflictionis, &
 tempore superborum, deficiente auxilio. 14.
 Laudabo nomen tuum iugiter, & hymnum tibi
 canam in confessione, & est exaudita precatio
 mea. 15. Conseruasti enim nos ne interiremus,
 & eripuisti me ex tempore malo. 16. Propte-
 rea confitendo celebrabo & laudabo te, & bene-
 dicendo celebrabo nomen tuum Domine. 17. Ad-
 huc iunior ipse priusquam oberrarem, quæsiui sa-
 pientiam manifeste in mea precatio-
 ne. 18. De
 hac petiui in templi conspectu, & vsque ad extre-
 mum perquiram illam. 19. Tanquam de flore
 maturescentis vuae, letatum est in ipsa cor meum.
 20. Incessit pes meus itinere recto, à iuuentute
 vestigauit illam. 21. Parumper inclinavi aurem
 meam, & accepi, & copiosam inueni sapientiam
 mihi. 22. Progressio à me facta est in ea, qui tri-
 buit mihi sapientiam, ei tribuam potentiam. 23.
 Commentor enim elaborare illam, & æmulari bo-
 num, & nunquam afficiar pudore. 24. Decerta-
 uit in

uit in ipsa anima mea, & in effectione famis per-
 quisiui. 25. Manus meas extendi in sublime,
 & perspexi quæ de illa ignorabam. 26. Ani-
 mum meum direxi in eam, & per puritatem in-
 ueni ipsam. 27. Cum ipsa acquisiui cor ab ini-
 tio, propterea nequaquam derelinquar, & cor
 meum commotum est quærendo eam. 28. Et ideo
 acquisiui facultatem bonam, tribuit mihi Domi-
 nus linguam, mercedem meam, & ea ipsa lau-
 dabo eum. 29. Accedite ad me ineruditi, &
 diuertimini in domo disciplinæ. 30. Quare con-
 etamini? Aut quid dicitis interea? Et vestræ ani-
 mæ sitiunt valde. 31. Aperui os meum & lo-
 cutus sum: Acquirite vobis absque argento. 32.
 Cervicem vestram subter iugum supponite, & ad-
 mittat anima vestra disciplinam. 33. Prope
 adest illa ad inueniendum. Cernitis oculis vestris
 me laborasse, & inueni mihi ipsi quietem co-
 piosam. 34. Participate disciplinam in ma-
 gno numero argenti, & multum auri in ipsa ac-
 quirite. 35. Letetur anima vestra in miseri-
 cordia ipsius, & ne pudeat vos laudationis
 eius. 36. Efficite opus vestrum præ-
 mature, & dabit mercedem
 vestram tempore
 suo.

Finis sapientie Iesu filij Sirach.

NOTATA

NOTATA QV AE-
DAM IN INTERPRETATIO-
NE LIBRI SAPIENTIAE
Iesu filij Sirach.

QVæ Græcum scriptum mihi interpre-
tanti venere in mentem, de complu-
ribus dubitanti & crebro hæsitanti, ea ipsa
quoque exponenda duxi. In quibus si non
fefellit me opinio, καὶ ἐτύχομεν τοῦ σκοποῦ, vt
aiunt, proderit scilicet hæc opella aliqui-
bus. Sin minus, id quod nos tentauimus,
fortasse ab alijs melius atque præclarius ef-
ficietur, nostro hoc conatu prouocatis.
Aequum autem est voluntatem studiumq;
meum hac in parte boni consuli ab omni-
bus. Et illi enim propositum fuit adiuuare
intelligentiam rudiorum, & in hoc diligen-
tiam adhibitam esse, res, quemadmodum
spero, declarabit. Ea autem, quæ & de
autore huius libri, & argumento, & alijs
huc pertinentibus dicenda putauimus,
sunt exposita ante Græci scripti expressio-
nem.

I N C A P. I.

4. *Doctrina prudentiæ.*] σωβειν, quod no-
men sæpe extat in hoc libro, doctrinam, &

I

σωβεινός

σωεῖτοδς doctos sumus interpretati. Significatur autem græco & latino verbo solertia studiosa, discendi experiendiq; utilia ac bona. ut iste naturalis virtutis habitus doctilitatis etiam nomine indicari posse videatur.

13. *Fundament. ætern*] Sæculi, inquit, id est æternitatis, quod erit scilicet æternum fundamentum sapientiæ (quæ ipsa nimirum æterna est) incubavit apud homines. ut intelligatur sapientiam Dei æterni in hominibus habitare voluisse.

20. *Longanimus.*] Exprimitur ita græcum nomen interpretans Hebraicum, quo repressa festinatio significatur & patientia.

22. *Execrabilis.*] Peculiare nomen & verbum Hebræis interpretati sunt Græci, nomine βδελύματος & verbo βδελύσασθς, quibus indicatur horror in auersanda aliqua re fœda atque tetra. Abominationis vocabulo interpretes fere vsi fuerunt. Ad impietatem erga Deum quoque & cultum simulacrorum hoc vocabulum transtulerunt.

22. *Et valde placent ipsi*] Inter singularia quoque vocabula sunt ea, quæ Græci interpretes litterarum sacrarum indicarunt nomine εὐδοκίας, & verbo εὐδοκεῖν. Significatur autem, bonæ existimationis propensio, &

fio, & fauoris beneuolentiæq; inclinatio, & uoluntas iudiciumq; aliquid habens iucundum gratum, acceptum. Plurimq; latini interpretes, beneplaciti nomen usurparunt.

IN CAP. II.

1. *Tempore inductionis.*] Sæpe usus est hoc nomine autor. idq; Latino Græcum experimente uisum est interpretari. Significatur autem certe Græco uocabulo, unius rei ad alteram applicatio. Vnde & argumentationis cuiusdam formæ hoc nomen factum. Et ab hoc autore ita indicatur cumulatio aduersorum, & importatio incommodorum, & casuum tristitia.

14. *Tolerantiam.*] Græcum est *ὑπομονή*, Quo patientia moræ in expectando significatur.

IN CAP. III.

7. *Firmum ad fil.*] Græcum uerbum est *ἰσχυρόσεν*. Quo sæpe est autor usus, interpretans Hebraicum, significans firmum aliquid & immotum atque constans.

6. *Benedictio enim patris.*] Græcis est *εὐλογία* interpretans in primis eximium nomen

Hebraici sermonis, cuius significatio est laudationis & celebrationis. Est & verborum bonorum & orationis benignæ, quæ à Deo æterno efficacissima est, & in hominibus sanctis ac Dei caritate præditis non parum momenti habet.

IN CAP. IIII.

1. *Mea progenies.*] Cum generalis sit liberorum significatio Græci nominis, τέκνον, interpretando etiam generali vocabulo utendum putauimus.

13. *Sancti.*] sicut Altissimi, siue excelsissimi, omnipotentis, fortis, & similia epitheta, indicant Deum æternum κατ' ἔξοχόν.

18. *Iudicijs suis.*] δικιώμασι. Et peculiaris & varius usus est huius nominis in sermone Ecclesiastico. Est autem nomen ductum à verbo δικιῶσαι. Quo significatur & infontem aliquem pronuntiare & iustum de fonte supplicium sumere. Et sunt δικιώματα præcepta iuris atque legum, & ita appellantur defensiones in iure: ut οὐδὲν δικίωμα τῶν ὀπλων ἰσχυρότερον. Qui enim armis superiores sunt, eorum causa melior putatur.

In

IN CAP. VI.

18. *Lapis explorationis acer.*] βάσανος iste est, quo aurifices explorant bonitatem auri & argenti, cuiusque indicio improba rejciuntur. Hæc est πέτρα λυδία. De nomine autem σοφίας quod ad Græcorum editionem notauimus, quosdam facere σοφίαν quasi ζοφίαν, de eo visum fuit modo addere Esse Hebraicum quoque nomen significans occulta atque tecta, sono Græco σοφίας affine, ut in Sophonia.

IN CAP. VII.

9. *Ne alliges iterum pecc.*] Ne alterum manipulum deuincias peccati, id est ne cumules peccata, & huc addi recte poterit pro- uerbum: ne bis ad eundem.

11. *Officium misericordiæ.*] ἐλεημοσύνη, quod sermo Germanorum retinuit ex Hebraico translatum est, significante affectionem & effectiōnem misericordiæ, id est animi, qui alterius incommodis & malis commouetur ac dolet. Quæ inhumanitati Stoicæ perturbatio vitiosa est.

31. *Munus brachiorum.*] βραχίονα δεξιόν καὶ ἐπιθύμιον, auferebant sacrificantes. pectusculum & armum legimus in libris Latinis.

IN CAP. VIII.

2. *Statuat aduersus te libram.*] ὀκλύ. Hoc est pondus libræ. Id dicitur igitur: Ne deprimaris illo præpendente.

IN CAP. IX.

1. *Ne æmulare mulieri sin.*] Mulier sinus est vxor *πειρασικῶς*. ζήλουῦ autem significacionem habet ardoris atque vehementis incitationis in vtramq; partem, id est pro & contra. vt & defensionis admirationisq;, & inuidiæ & inimicitiarum acrimonia & flagrantia verbo indicetur. Atque hoc nunc dici videtur: Non esse debere affectionem erga vxorem eam, quæ nimium illi tribuat. Ne libido eo euadat, vt vxor fiat mariti Domina.

IN CAP. X.

6. *De vtroq; existit pecc.*] de superbia scilicet, & petulantia. Quemadmodum opinor.

17. *Creata superbia.*] id est à natura hominis est res aliena.

22. *Ante sortem princ.*] id est, timor Domini est principatus, antequam magistratus

tus mandetur, vel sorte obueniat. Principatus igitur est timentium Deum, id est, pie & religiose colentium, & eripitur præfractis ac superbis, qui sunt contemptores Dei, & religionis veritatem non curant.

IN CAP. XI.

15. *Cum peccatoribus cr. sunt.*] τὸ κακὸν παρέκ-
 λαις, οὐκ ἀπὸ ἐν τῇ κτίσει Hoc igitur dicitur:
 In peccatoribus hæere & ad hos pertinere
 errorem & caliginē, & est Socratica dispu-
 tatio, vitia, esse ignorationis & inscitia,
 sicut virtutes, sapientia.

17. *Et hæc ipsa pars.*] Id est, hoc euenit &
 paratur labore eius, & ista merces repen-
 ditur, vt diues & locuples sit.

19. *In tuo pacto.*] διαθήκη quid significet
 alias dictum est. Pactum autem piorum
 cum Deo scilicet est, vt religiose eum co-
 lentes fideliter ei obœdiamus perseueran-
 tes in studio pietatis & virtutis.

22. Hæc sententia diffidentiam prohi-
 bet. Et sequens eam. 23. securitatem per-
 uersam.

30. *Suis partibus.*] Id est factioni suæ.

33. *Externum admittas.*] ἐξωτερικῶς.

IN CAP. XIII.

I 4

15 *Omnia*

15. *Omnis caro.*] Nota est Hebraica phras, qua mentione carnis & sanguinis viuentia corpora significantur.

I N C A P. X I I I.

3. *Inuido.*] & 6. *Qui sibi inuidet.*] *βάσανος* est, qui inuidendo nocet. & verbum *βασγι-
vo.* Sunt & Latini nomine fascini vsi. Atq; significatur nunc, is, qui neque sibi neque alteri bene esse patitur. Inuidere etiam bona, id est improbis oculis intuendo lædere, dixere. vt: *florem quis liberum inuidit meum*, apud Ciceronem.

7. *Despicit animas.*] negligit vitam, id est iniquus est erga vitam humanam.

13. *Sanctifica animam.*] Auge vitam tuam tanquam fructibus sacrificiorum. Sanctificari enim dixere ea, quæ integra & pura ritu religioso offerebantur Deo.

I N C A P. X V.

13. *Si voles custod. mand.*] Doctrina ista est obœdientiæ, prohibens negligentiam & incuriam vel etiam oscitantiam in profitentibus vere religionis studium.

I N C A P. X V I.

17 *Exti-*

17. *Exstitit & existet.*] Id est, creatus est, & conseruatur rerum propagatione.

IN CAP. XVII.

11. *Et nomen sanctitatis.*] Nomen sanctum, id est, maiestatem & gloriam sanctissimi nominis eius.

22. *Partitur pœnitentiam.*] Docet illos conuerti ad Deum, & distribuit huius disciplinæ inter suos beneficium.

29. *Hominis filius.*] id est humana soboles.

IN CAP. XVIII.

7. *Cuius rationes subd.*] Valde obscura est sententia huius loci. Videtur hoc intelligi posse quod ita verbis efferretur: ἐν ἀλογίᾳ ἔτους ἐκάστου. id est, sic transire ætatem vt nullius anni ratio explicari possit, & ad æternitatem euanescere temporis vniuersi longitudinem.

22. *In auersione vult.*] Videtur hoc dici: Ne morte quidem effugi meritas pœnas, nisi prouideatur.

26. *Largietur confess.*] Id est, tribuet & conciliabit gloriam atque celebritatem nominis. Græci ἐξομολογήσεως nomine & verbo

ἔξομολογεῖσθαι, id interpretati sunt, quod Hebræis significat prædicationem & celebrationem laudis, consentiente ore & pectore, in cœtu potissimum solenni, & conuentu publico.

28. *Cor mortuum mort. adh.*] hoc dicere videtur ἀτιολογικῶς, quod serulia omnia iaceant expertia omnis confidentiæ, & obmutescendum esse seruo coram Domino, pauenti atque vecordi.

I N C A P. X I X.

8 *Ne detegas.*] In breuitate, vt pleræque, etiam hæc obscura sunt. Puto hoc significari: Si tu innocens es, ne prodas alterius peccata.

10. *Conuicia stulti.*] Editum est ὀνειδίσει, sed alicubi legitur ὀδινάσει, vt hoc dicatur: orationis partus excruciat stultum, sicut infantis enitentem.

I N C A P. X X.

2. *In hac vita iud. fac.*] omnino puto procliuitatem prohiberi τῶν φιλοκρηνοῦντων. Quorum semper improba &, vt ita loquar, libidinosa est cupiditas, etiam sine effectu.

21 Non

21. *Non compungitur.*] Non sentit morsus peccati animo conscio.
23. *Per verecundiam.*] Quia scilicet veretur ne cessando inofficiosus esse videatur.
32. *Nullius domin. subiect. ag.*] Id est effrenatus & vagus in nimia libertate. Pertinetque hoc ad apostolicum præceptum: Ne quod vultis, id faciatis. Suo enim quemque arbitrio in degenda vita relinqui res periculosissima est, vel potius nocentissima, cum isto pacto omnis disciplina evertatur.

EX CAP. XXI.

5. *Ad aures vsque ipsius.*] Vel, ipsius Domini, id est Dei æterni. Vel, quam celeriter ex ore precantis ad aures eius vox pervenit, tam cito fertur iudicij sententia.
18. *Cogitabunt corde suo.*] id est, quærent secum quid dictum sit, cum nihil intellexerint.
19. *In pedib. dementibus.*] μετανομικῶς, in pedib. dementis. Metaphora autem videtur indicare: Cohercere disciplinam quasi excursus stulticiæ tanquam vinculis iniectis exultanti dementiæ.
22. *Afficietur ibi pudore.*] id est accedet illo verecunde.

In

IN CAP. XXII.

4. *Dolorem affert.*] εἰς λύπην] scilicet ὄσιν ἢ ἀποχωρεῖ.

20. *In pariete terso Xysti.*] Hæc ita coniunctim ponere est visum. Potest autem esse τοῖχος ξυστός, paries politus. Potest etiam esse τοῖχος ξυστός, quo nomine certum genus quoddam porticus vocarunt.

28. *Species & app.*] περιγραφῆς hoc loco nomen peculiari significatione positum est, quod communiter significat circumscriptionem & definitionem.

IN CAP. XXIII.

1. *In consilio ipsorum.*] vel ἐμφατικῶς significantur impij, qui sunt semper hostes pi-
orum, vel notantur ea, quorum deinceps fit mentio.

2. *Non parcas tu Domino.*] Mirifica phrasis est & fortasse hoc dicitur: μὴ φείσῃ σὺ παρὰ κυρίου, siquidem vera scriptura edita est. Atque venit in mentem hæc consideranti, id quod legitur γενέσεως XIX. καὶ κύριος ἔβρεξεν ὄπτι σόδομα καὶ γόμορρα δειὸν καὶ πῦρ παρὰ κυρίου, Sed relinquuntur hæc studio attentionis diligentioris.

7. *In ipsis.*] Vel, inter seipsos: vel in ijs
ipsis

ipsis quæ designant.

9. *Et nominat.*] *ἁποσιώπησις* religiosa. De-
est enim sanctum, id est Deum æternum.

19. *Duo genera*] id est, iteratio peccati,
vel peccatum peccato duplicatum.

22. *Donec moriatur.*] id est, ruit in flagitijs
vsque ad mortem.

IN CAP. XXIII.

19 *Iis quæ ab illo dic.*] Ab æterno scilicet
Deo. Id est, quemadmodum opinor: pro-
creo auditores perpetuos verbi diuini.
Sunt autem ista admodum obscura, & in
alijs libris omissa.

21. *Mel Domini.*] id est diuinum mel, *ἑρ-
βολικῶς*. Nisi simpliciter, supra fauum mel-
lis, id est, *ἑρὲς μέλιτος κηρίου*, verius est.

27. *Nouæ arationis.*] Vel, nouorum die-
rum, id est anni noui, vel nouorum fru-
ctuum, vel, nouarum frugum. Hoc autem
indiciu[m] est temporis verni.

IN CAP. XXV.

I. *De concordia fratrum.*] Græce *ἀκαταλλήτως*.
ista exponuntur & *ἐλλειπτικῶς*, quemadmo-
dum in hoc libello plurima.

II. *Omniem plagam & non.*] *ἐλλειπτικὰ* sunt
hæc

hæc quoque. Puto recte extrinsecus assumi posse, *κατανόει καὶ προμελέτα*, id est, considera & præmeditare.

27 *Exeundi.*] Festiua *ᾠλοκῆ* est in vocabulo *ἐξόδου*. Nam & aquæ fluxionis via *διέξοδος* est, & egressiones liberæ *ἐξοδοί* sunt.

IN CAP. XXVI.

1 *Cor autem t. p. quam d. bonum.*] *κατὰ σω-
δειν*, tam pauper quam diues recto corde, id est religiose erga Deum affecti.

9 *Inuerecunda.*] Sicut postea, *γυνὴ ἀδιάτρε-
πτος*, id est, quæ nullo pudore à flagitio a-
uertitur. Alibi tamen legitur, *ἀδιατρέπως*,
id est, constanter obfirma custodiam.

20 *Exquisita parte fert.*] Perquirito, in-
quit, quæ pars soli tui fertilis sit, & ita
mandes terræ semen. Est autem cohorta-
tio hæc ad honestas nuptias iungendas.

29 *Cuiusque autem hom. consimilis his.*] Qui consuetudine & moribus utitur commemoratis. Locus est valde obscurus. Est autem verbo usus significante diurni victus & cultus rationem. vt hoc dici aliquis suspicari possit: Talem animum hominis, id est, talem hominem eum futurum esse, qui degat vitam cotidianam turbulentam & infestam, tanquam inter terrores im-
pressio-

pressionum hostilium. Erit autem πὺ ψυχῶν, vsitata ellipsi, κατὰ πὺ ψυχῶν.

IN CAP. XXVII.

- 1 *Propter media.*] Bona fortunæ atque adeo corporis sic vocat, quibus homines bene & male vti possunt.
- 7 *Ante cogitationem.*] id est, ante cognitum animi habitum, qui oratione indicatur. Est enim λογισμὸς quasi conclusio cogitationis & rationis.
- 13 *In lasciuia peccati.*] Eorum qui delicias faciunt ruendo in peccatis, Paulo apostolo est, vidua παταλώσα lasciuia atque proca.
- 18 *Proximum suum.*] vsitato modo loquendi sumus interpretati Græca, quibus alter quiuis homo significatur.
- 23 *Non est similitudo.*] Id est, odium aliorum non est simile huic odio, vt istud præcipuum & summum esse odium intelligi velit, & non comparandum cum altero vllō.
- 24 *Vulnus dirimit.*] id est sauciat. Ictus enim integra diuidendo vulnerat.
- 29 *Peccatoris vis val.*] ἐγκρατὴς ἔσαι αὐτῆς, In significatione violentæ exercitationis. In peccatoris, inquit, ista manu sunt, id est

est, in his ille potens est, & valet viribus, ut intelligatur improbos vehementer & grauius commoueri. In Græci autem sermonis usu ἐγκρατὴς nomen laudis est. Similiter tamen propemodum in politicorum Aristotelis γ' dicitur: ἐπεὶ δ᾿ ἅπλον ἐγκρατῶς εἶχον πλὴν ἀρχῆς: vbi primum imperio potiti habuere rem in manu.

I N C A P. X X V I I I.

15 *In diuersas gentes.*] ex vna gente extorres agit in aliam.

19 *Perempti gladio.*] Græca sunt: ἐν σόματι μαχαίρας, id est: in ore gladij noto hebraismo, Sicut mox 20. *Ne hanc experiretur.*] Græca similiter ἐβραΐζοντα sunt ἀπὸ προσώπου αὐτῆς, à facie eius. Qua sermonis præsentia significatur.

25 *Deum æternum.*] τὸν κύριον. Sic enim Græci interpretes conuerterunt Hebraicum nomen Deum verum indicans.

27 *Deiunctum.*] Custodias inquit, obsignatas pecunias. Cum quidem venire alicui in mentem possit, exarasse scribam προκάτῃσιν κατάδησον, quo & ipso significaretur trutinæ examen.

I N C A P. X X I X.

4 *Inue-*

4 *inuenisse se aliquid.*] id est, lucrum fecisse. Quæ etiam Græci sermonis figura est.

10 *Extrahas.*] sit in promptu affectio & opus misericordiæ tuæ etiam erga hunc, μη παρελκύσης αὐτόν, δηλονότι τὸν ταπεινωθέντα. vel, post beneficium misericordiæ ne vrgeas eum corripiendo, sicut faciunt, qui mutuum inhumaniter & acerbe repetunt.

16 *In probro.*] αἰσχρόν, id est, dedecus & probrum μετανομικῶς.

20 *In itinere recto.*] Rebus secundis & bene procedentibus.

22 *Operarum conductiones.*] id est, implicans se negotijs multis atque varijs, μεταφορικῶς.

30 *à facie gloria.*] discedito ab aliorum splendida præsentia.

IN CAP. XXX.

Flagella inf. perennia.] vel continua. Est enim ἐνδελεχὲς, perenne, continuum, perpetuum. vt ἐνδελέχεια fluxio continuata, & motio perennis. Sacrificium perpetuum quod bis die quoque fieret, ἐνδελεχὲς & ἐνδελεχισμὸν appellarunt Græci, Latini Iuge. Et verbo ἐνδελεχίσαι hic autor crebro est vsus.

7 *Ad omnes clamores perturb.*] id est, omnes
K incre-

increpantis vociferationes mouebunt deinde animum eius.

8 *Filius vagus.*] Per indulgentiam scilicet & negligentiam disciplinæ.

10 *Compingas dentes.*] id est, συγκρούσιν τοὺς γομφίους, nimirum per indignationem. verbo διαδέσεως mediæ. vel, ipse derideat te, albis dentibus, vt ait Comicus, ἐνεργητικῆ διαδέσει.

15 *Verberando affl.*] μεταφορικῶς de morbis, quorum afflictiones plagas dixere Hebræi.

21 *Qui oc. asp. & ingemiscit.*] Ingemiscens desiderio eius quod videt, & quo nequit potiri.

24 *Et ne aduoces cor tuum.*] id est, ne irrites cor tuum, aut ne negotium faceffas animo tuo. neue commoueas affectiones seu perturbationes, dictum ἀκέρως. Et in aliquibus libris omissum fuit. μή. vt hoc simpliciter diceretur, consolare cor tuum.

IN CAP. XXXI.

7 *Iis qui illi sacra fac.*] Qui colunt tanquam numen diuinum diuitias, id est, eis freti sunt, his est aurum materia offensionū, id est, vt crebro offendant in currendo.

12 *Publicus cœtus.*] ἐκκλησία & συναγωγή
multi-

multitudinem congregatam significat. In priore est significatio cœtus euocati. Interpretando sum vsus, cœtus, congregationis & concionis nominibus. Ecclesiæ autem nomen eximium & peculiare factum est Christianæ congregationis seu cœtus fidelis CHRISTO IESU.

16 *Neu colliditor cum eo.*] Præcepta sunt verecundiæ & decori in capiendo cibo. Ne iniicias, inquit, statim manum ijs, quæ blandiuntur oculis, neu verrito cibum in patina secundum oculorum aspectum.

17 *Alterius ingenium.*] vel, generaliter, alterius res omnes.

20 *Quod mod. est id sat. est.*] Secundum Græcorum sententiam expositam in secundo τῆς σεραματέων Clementis. ὁ σπουδαῖος ὀλιγογυής.

21. *Somnus san.*] vel est sopitus post cibum, quem moderate cepit, μετωνυμικῶς. vel sunt ἐλλειπτικὰ hæc, vt hoc dicatur, somnus ventris temperantis est salubris. Et ita con sopitus mane surgit animo præsentente & integris sensibus.

22 *Cholera.*] Morbus est hic acer & vehemens & inter sæuos cruciatus mortifer, incidere autem ait in graues morbos, voraces, & qui in se cibos iniurgitant neque saturantur.

24 *Inuenies serm.*] id est, extabit lucrum sermonum meorum.

26 *Splendidum in panibus.*] De lauticia epularum hoc dicitur, *σωκεδοχικῶς* consuetudine sermonis Hebraici.

31 *Comparatum est.*] ἔκτισται, creatum est, ad hilaritatem & gaudium, secundum veteris cuiusdam poëtæ versus vinum:

τοῖς μὲν μέτρον πίνουσι καὶ κεκραμένον
εὐθυμίαν φέρει γ' εἰ δ' ὑπερβάλης, ὕβριν.

Et Panyasis ita, referente Athenæo libro secundo:

πάσας δ' ἐκ κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει
πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπὲρ μέτρον δὲ χερσίων.

IN CAP. XXXII.

3 *Et impedies cantica.*] id est, studiosius & attentius audietur talis oratio, quam soni Musici.

8 *Explicans paucis multa.*] Hæc est sententia Græcorum verborum, in quibus est ἔλλειψις.

11 *Ne apud post. cures.*] οὐράγει. verbum hoc militare est. Ne sis, inquit, quasi caput postremo de somno surgentium.

13 *Mane excitantur.*] ita diligentia indicatur.

15 *Inuenient iudicium.*] sententiam in iudicio

cio defendentem innocentiam ipsorum, id est, defendentur ab iniuria & erunt causa superiores.

16 *Inuenit concinnitatem.*] σύγκριμα, id proprie est, quod miscendo aut concinnando vnum fit. vt in corpore viuo σύγκριμα dicitur esse τῶν στοιχείων, id est, mista & confusa esse elementa. Ita improbi reperiunt, inquit, quo pacto concinnent omnia ad voluntatem suam. fuere qui comparationem significari putarent, & sententiam exponerent horum verborum: Improbos & malos exemplis tueri se & defendere facinora sua.

18 *Et ne pœnit. t. f.*] Indicandum putavi isto loco versum qui Epicharmi perhibetur similis sententiæ:

οὐ μετανοεῖν ἀλλὰ προνοεῖν χεὶρ τὸν ἀνδρα τὸν σοφόν.

Providere, haud pœnitere sapientem decet virum.

20 *Via experti off.*] Contra securitatem peruersam hæc præcipiuntur. In quibusdam tamen libris ἐπιπροσκόπιω scriptum legitur.

21 *Confide animo tuo.*] id est, animus sit tranquillus & acquiescat in fiducia bonæ conscientie.

I N C A P. X X X I I I.

2 *In multorum ventorum proc.]* ἐλλειπτικῶς, vt desit, ἀνέμων, & intelligatur procella vehemens atque sæua.

4 *Et ita audiaris.]* id est, tum demum loquere, cum instructus es cogitando.

10 *Et mutauit vias ipsorum.]* id est, fecit vt essent diuersa genera vitæ & dissimilia studia.

13 *Cuius omnes via sequuntur.]* id est, procedit opus de sententia & voluntate eius.

21 *Permites te.]* Contrahendarum rerum vocabulum est, vt videatur hoc dici: Ne vendas libertatem tuam, quo minus te ipsum & tua habeas in potestate.

25 *Et disciplina & opera.]* παιδεία & hoc loco & alibi sæpe castigationem significat. Et trium facit mentionem Aristoteles quæ ad feruos pertineant: ἔργου, κολάσεως, τροφῆς, id est, operum quæ ab eis fiant, & castigationis, si sint negligentes aut improbi, & nutrimenti, qui est victus tanquam merces operum. Id quod ante quoque indicauimus, cum Græca ederentur.

30. *Et ne sis vlli carni superfl.]* id est, ne vlli homini nimium tribuas. Aut, ne nimium alicui grauis sis. Aut, ne negligens sis alicuius. τῆς γὰρ πολλαχῶς λεγομένων, ἢ περισσοῦν λέξις

In cap.

IN CAP. XXVIII.

Pennas addunt impr.] id est, efferunt animis, prouerbij figura, secundum quam fabula Aristophanis ὄρνιθες efficta est. Et in Bacchis Euripidis πέτεσθαι, de stolidi & inani exultatione ponitur:

γυνὴ γὰρ πέτεται, καὶ φρονῶν οὐδὲν φρονεῖς.

3 *Istud ad istud.*] ita indicatur similitudo, ut hoc dicatur: Esse somnia simulacra & effigies.

8 *Absque mendacio.*] id est, in veritate, quæ etiam sapientiæ perfectio est.

9 *Qui errauit is cogn.*] & mox 10. *Qui vero errauit.*] Græcum participium πεπλανημένος, significat & eum qui peregrinando oberauit, qui est πλαγχθεῖς. & qui errore deceptus est, id est, ἠπατημένος, fertur aut Græcus versus:

πολλὰ πλανηθῆναι διζήμενον ἔμμεναι ἐδδλόν.

Quo putarunt aliqui hoc dici: Quod eum qui bonus, id est, præclarus esse cuperet, vagari passim, & multa loca obire oporteret. Sed Plutarchus in libello περὶ τοῦ ἀκούειν, sublatâ ambiguitate ita retulit versus istum:

πολλ' ἀπατηθῆναι διζήμενον ἔμμεναι ἐδδλόν.

Vt plane significetur deceptio erroris. Experiundo autem aliquem falli, & co-

nantes frustrari euentum sæpe folere, constat.

12 *Et horum gratia.*] sermonum doctorum beneficio.

16 *Propugnatio hæc potent.*] Potens protegendo defensio & stabile robur.

18 *Extollens in sublime.*] assumendum extrinsecus, ὁ κύριος, id est, Deus æternus is est, qui alte extollit, & cætera.

20 *De peccato.*] ἁμαρτίας, vsitata ἔλλειψις τοῦ ἕνεκα. vel deest πρὸς. Erat autē inter diuinitus mandata sacrificium vnum πρὸς ἁμαρτίας.

22 *Vir est sanguinum.*] id est, crudelis & pollutus sanguine, atque homicida.

I N C A P. X X X V.

2 *De salutari.*] σωτηρίου. Et erat θυσία σωτηρίου inter mandata diuinitus sacrificia. Latine hostiam pacificorum appellarunt.

4 *Omnia enim ista gratia mandati.*] ἐλλειπτικῶς, fieri scilicet præstariq; oportet.

6 *Et memoria.*] μνημόσυνον, quo memoria permanet & conseruatur.

7 *Cum oculo bono.*] id est, hilari & læto vultu, vt intelligatur animo respondere vultum debere.

8 *Sanctifica decimam.*] Partem decimam, id est, sancta & integra promptæ voluntatis

tatis fit oblatio decimarum.

9 *Inuentionem manuum tuarum.*] vel, quod ad manus erit. vel, quod manus tuæ parauerint.

10 *Personam de paupere.*] id est, non spectabit personam in negotio pauperis, quo minus hunc subleuet.

14 *Bono animo.*] ἐν εὐδοκίᾳ. De quo nomine dictum est. Sententia huius loci est: vel, qui Deum colit ex animo & tota mente & voluntate propensa. vel, qui veneratur Deum cultu ipsi placente & grato.

15 *Neque admittit conf.*] id est, non cessat neque acquiescit, donec impetret.

17 *Gentibus retribuet ultionem.*] id est, gentes vlciscetur vicem afflictorum.

21 *Opportuna res.*] ὀρεῖον. Quo nomine & species venustatis significatur, & maturitas temporis sui.

I N C A P. X X X V I.

4 *Permutato mirab.*] Permutato, noua scilicet cum antiquis. nam ad priscorum miraculorum considerationem ista pertinent.

6 *Sustollito controuers.*] id est, alte extollito, vt grauiter affligas. vehementius enim impinguntur alte sublata.

K 5

8 Qui

8 *Qui conseruantur.*] id est, ferior pœna & diutius dilata, grauior fit.

9 *Nemo est, nisi nos*] Vox superbiæ atq; despicientiæ, neque Deum neque homines reuerentis.

13 *Repleto Sion.*] ἐλλειπτικῶς, nimirum bonis, virtute, viribus, potentia, aut similibus.

14 *Dato testimonium.*] id est, fac testatum fit & constat, hæc abs te creata esse.

16 *Quod tu sis Dominus sæculorum.*] id est, Deus æternus, quemadmodum antea quoque dictum est.

18 *Fauces gustant cibum ven.*] id est, gustatu discernunt, cuius feræ hic aut ille cibus fit.

19 *Retribuit ei.*] αὐτῷ δὲ διλονότι πρὸς λυπήσαντι, id est, auctori tristitiæ suæ referens par pari.

20 *Quemuis marem mul.*] ἐναντίωσις λείπει. vt tale quippiam dicatur: In sexu virili non solere haberi admodum delectum, & admitti quemuis virum, In muliebrem autem sexum inquiri diligenter, quod facile vna filia alteri præferatur. Ita hoc scilicet significabitur: Mares facile vxores inuenire, sed non item virgines maritos. De quibus considerationes soleant esse accuratæ: Quæ cui præferenda esse videatur.

22 Qua-

22 *Quales sunt filij homin.*] id est, cæteri homines . vt intelligi debeat fortunam eius eximiam esse.

23 *Auxiliatricem sec. se.*] vxorem scilicet habiturus auxiliatricem : Appositionis figura.

25 *Labascenti.*] σφαλλομένῳ, qui nullo in loco est in tuto, neque vsquam certam sedem habet.

IN CAP. XXXVII.

3 *Ut tegeres aridam.*] Completes terram Hebraica est ἀνταγομασία.

6 *Torue intuente te.*] ὑποβλεπομένου, aspectus auersantium, & male de aliquo sentientum vsus est Plato in Critone, & Lucianus Lapithis hoc verbo.

7 *Ad seipsum.*] id est, respiciens ad se ipsum & suis commodis consulens.

12 *Cum muliere de riu.*] Repetendum est : Ne consultes positum κοινῶς.

23 *Quam septem speculat.*] ἢ ἐπὶ, ἐλείψει, τοῦ μᾶλλον . vt, βούλομαι ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι.

26 *Vestigium mutationis.*] μεταφορικῶς, signū & indicium mutati animi.

40 *Apponet vitam.*] id est, producet vitam, seu efficiet vt vita augeatur.

In cap.

IN CAP. XXXVIII.

5 *Robur eius.*] nimirum Domini, id est, Dei æterni & omnipotentis. historia autem legitur Exodi 15. Et mox 8. Opera eius, similiter assumetur extrinsecus, Dei æterni.

8 *Supra faciem terræ.*] id est, quies est, & prosperitas rebus saluis & incolumibus hominibus, ab æterno Deo quam late patet orbis terrarum.

9 *Peruertito oculos.*] huc illuc prae respicito. Et mox. 10. *Dirigito manum tuam.*] facito sint actiones rectæ & honestæ. sicut & ambulandi metaphora de illa via, quam ingrediuntur in terris viuentes, Hebræi vsi sunt.

11 *Tanquam non extes.*] id est, quasi iam superstes esse desieris & de te actum sit.

13 *Sit bonus odor.*] Hoc dici videtur: Interdum medicos pro ægroto venerari & implorare Deum, vt restituta illi sanitate, curatio ipsis proficit.

20 *In inductione per.*] Vel hoc dicitur: non abesse tristitiam in aduersis quæ inducantur, id est, immittantur. vel, intendendo cogitationem, tristitiam, perdurare. paulo autem post: *Cordis est execratio.*] id est, execrabilis toto pectore.

25 *Qui*

25 *Qui negotio suo deminuitur.]* id est, qui opprimitur alienis actionibus, & cuius locum occupationes deterunt, quemadmodum opificum qui manibus victum quaerunt, & ideo à Græcis χειρῆτες καὶ χειροτέχναι nominantur.

37 *Et numerosa est.]* ἐναρίθμιος, id est, ἐμμελής. Ad conuersionem concinnam rotæ figuræ allusit.

41 *Non erunt aliorum vicini.]* vel hoc dicitur: Non cogentur exulare commigrando alibi, id quod opulentis & primarijs interdum euenit. vel, hoc potius, certis in vicis habitabunt tales, neque ociosi vagabuntur. Quod & officinæ sua loca assignata sint, & manibus victum quaerentes, occupari operum suorum laboribus oporteat.

44 *Non inuenientur in parabolis.]* ἐν παραβολαῖς, non inuenientur in his parabolæ, id est, præcepta doctrinæ.

46 *Excepto eo, qui intend.]* ἐλλειπτικῶς, Eximiam conditionem ait esse τοῦ γραμματέως, vt supra appellauit peritum litterarum & studiosum scripturæ sacræ, quicquid dicitur de alijs.

IN CAP. XXXIX.

5 *In alienarum gent. ter. tr.]* id est, apud exter-

externos tuta erunt itinera eius.

9 *Hic eff. imbr.*] Deus æternus ipsum religiose colentibus largitur facultatem & copiam profluentis ex ipsis sapientiæ.

15 *Inserit sibi.*] ἐμποιεῖ, facit vt se extet etiam mortuo celebritas nominis.

17 *Apud riuū humidū.*] vel, apud fluxionem humidi. Qui erit riuus, seu aqua defluens.

22 *Quid est istud.*] nimirum quod imperauit Deus, id est, τὸ πρόσαγμα, & qualis euentus est futurus mandati?

24 *Salutare eius.*] τὸ σωτήριον, salutis & incolumitatis omnis effectiōnem & opus.

35 *Qui autor est, sedabunt.*] Isto verbo similiter actionis significatione postea autor vtitur. Posset tamen ita quoque accipi: κοπάσουσι κατὰ τὸν θυμὸν, id est, secundum excandescētiā. Sed quid est ποιήσαντος αὐτόν; Alicubi scribitur αὐτοῦς, quod ideo videtur ab aliquo mutatum non positum ab autore libri, quia ad πνεύματα non congruit. Vel hoc igitur dici suspicari licet: sedabūt ipsam illam excandescētiā creatoris sui. Vel, eius excandescētiā, qui illius autor est, id est, à quo illa proficiscitur.

38 *Ortu ipsius læt.*] id est, efficacitate eius exultabunt, & ad munera mandata exequenda erunt in promptu. Nam & χεῖρας alicubi non χεῖρας legitur, & non ἀνατολῆ, sed ἐντολῆ,

ἐντολή, quod esset simplicius.

IN CAP. XL.

3 Post diuersas cogit.] ἐλλειπτικῶς, vt desit με-
τά. Et congruunt cum his Horatiana:

*Inter spemq; metumq; & curas inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.*

6 Simulacrum.] Expressa species imitan-
do. sed alibi μῦσμα.

7 Tanquam in dieb. speculæ.] id est, in dubia
& turbulenta ac sollicita quiete, qualis est
collocatorum in specula quapiam, & facies
belli, est, conspectus hostium.

13 Omnis largitio & iniust.] ἐν δίο. id est, om-
nis largitio iniusta, & munerum corrupte-
la. Sicut: Molemque & montes, id est, mo-
lem montium.

15 Dum manus aperit.] Seu pandit, id est,
dum largitione acquirit gratiam aliorum.
Est enim certe, manum aperire, Hebræis,
munificum esse. Vel hoc dicitur: Dum
pandit manus ad accipiendum. Vel, tan-
tillo momento lætabitur, quo manus pan-
di solet, vt intelligatur læticiam impij esse
breuem & euanescentem. & mox 16. Pro-
genies.] ἐκγονα. legitur alibi ἐγγονα, id est, ne-
potes seu posterij.

19 Ultra vtraque.] Si nihil deest, ἀκυρολογία
in his est. Hoc enim indicari videtur, rem
non par

non partam labore, sed oblatam fortuita prosperitate optatiorem esse cæteris emolumentis. Nam quo proprie referas ἀμφοτέρω hoc loco non extat. Alios autem & hoc loco aliud vel legisse vel intellexisse, apparet.

24 *Amic. & sod. occ.*] In Græcis hoc loco multa exponuntur ἐλλειπτικῶς. Significatur autem ista esse præclara illa quidem, sed superari tamen commoditate ab alijs.

28 *Ut sibi aliquis auxili. qu.*] ἐλλειπτικῶς, aliud scilicet, aut aliunde. paulo ante autem, diminutio, ἐλάττωσις, detrimentum est.

29 *Operuit eum.*] Omni gloria oppleuit eum, in quo scilicet est, αὐτόν τινα.

31 *Non habet victum in ratione vitæ.*] non subducit rationem rerum ad vitam necessariorum. vel, non ita viuit, vt rationem vitæ inecat.

I N C A P. X L I.

4 *Qui amisit patientiam.*] Qui redactus est ad ultimam desperationem.

18 *Sapientia occ. & Thes.*] Si occultetur sapientia, & non appareat Thesaurus, nihil habet commoditatis vtracq; res.

20 *Verecund. comm.*] aliquis scilicet ista audiens, aut legens.

28 defi-

28 *Defixionis cubiti supra pa.*] Vel prohibetur indecorus gestus in mensa dum cibus capitur. vel hoc fortasse innuitur: *μη δὲ χοίνικος καθήσας, συμβολικῶς.*

32 *Hominis generosi.*] Si talis te auerfetur. Id quod merito leuitatis aut futilitatis accidere solet. Sed legitur in quibusdam libris, non *εὐγενοῦς* sed *συγγενοῦς*. Ita fuerit sententia: Pudeat te auerfi vultus tui à cognato tuo.

33 *Ablatae par. & don.*] id est, si auferas rursum, quod dedisti.

IN CAP. XLII.

Et iterationis & serm.] *ἐν διὰ δύο*, pudeat iterati sermonis ad auditum, id est, vt offendantur aures alicuius loquacitate tua.

13 *Obsignari mulier.*] id est, accurate custodiri, vt ea solent, quibus signum annuli imprimitur.

21 *Ignominiosus in populo.*] id est, celebris crimine & famosus. Est autem significatio *ἐκκλήτου* propria euocati, id est, subito accersiti ad consilium. & erat magistratus *ἐκκλήτων* olim Spartæ, quod nomen & in Oreste Euripidis extat. Sed nunc quid aliud autor significare voluerit, quam quod interpretati sumus, non video. & postea,

24. γνώμη est *ὑπερβολική.*

L

30 *Abyf-*

30 *Abyssum & cor peruest.*] id est, perscrutatur profunda cordis, ἐν δίσσ. Nam cor hominis inscrutabile est, alteri nimirum homini.

31 *Signa sæculi.*] id est, omnis æternitas designata est coram ipso & exposita oculis eius.

IN CAP. XLIII.

Superbientis sublimis.] ὑψους. Est autem hoc, celum. Vt in versu Tragico:

ὄρεας τόνδ' ὑψὸς τόνδ' ἀπειρον αἰθέρα.

Ex quo Ennius fecit: Sublime candens.

2 *Perferens nun. glor.*] ἐν ἐνδόξῳ. præclarum & speciosum ait esse aspectum solis nuntij lucis diurnæ. Sed alibi scribitur, ἐν ἐξόδῳ, quo indicaretur ortus solis.

6 *Verbis suis progress. sedat.*] Aut dicitur hoc communiter de diebus crescentibus & decrescentibus, quando sol longiore aut breuiore tempore obit partem eam celi, quæ supra aliquos est, id est, τὸ ἄνω ἡμισφαίριον. Quod fit vbique ante & post æquinoctia in ijs regionibus quæ non habent punctum verticale in circulo æquinoctiali. Aut proprie indicatur historia quæ legitur Iosue vndecimo, in libris Græcis, cap. de insistente Sole.

7 Ad

- 7 *Ad statum ad temp. s.]* id est, ad statum temporis sui, nimirum nocturni.
- 8 *Signum feriarum.]* ἡμερῶν νεομηνιῶν. Qui dies festi fuerunt Iudæorum. & mensis nomen ἐτυμολογῶν ducit à minuendo, vt sit μείωσις. sicut vertens annus πλείων dictus est, quo conuersio solis compleretur.
- 10 *Vas castrorum.]* Si est vera scriptura, quemadmodum videtur, referetur id quod dicitur, ad eam figuram sermonis Hebraici, qua siderum multitudo appellatur militia celi.
- 12 *In verbis sancti.]* κατ' ἄξιον, Dei æterni. Iudicatum, inquit, faciunt Dei æterni, id est, exequuntur id quod ille iudicio suo statuit.
- 14 *Curuauit celum flexu.]* Arcus scilicet ille, quæ Græcis ἵεσις est, id est, flexus illius curuatur præclara specie in celo.
- 15 *Sedauit niuem.]* Non permittit vt nix cadat, sed fulgurat & tonat arbitrio suo.
- 17 *Parturire terram se.]* ὠδίνουσα. verbo hoc est vsus διαδέσει ἐνεργητικῆ. Et mox: *in visione ipsius.]* ipso aspiciente, vel ad conspectum, id est, nutum ipsius.
- 20 *Palorum cacum.]* Quæ sunt scilicet acuta, & mucronum figuram habent, eaq; est guttarum quæ congelauerunt.
- 24 *Est nebula.]* Vel, nebula studiosa, id est,

est, accelerans & mitigans gelu. vel, sanatio studiosa, id est opportuna. Reperitur autem in quibusdam libris κτὶ σουδὼ ὁμίχλης δρόσος.

27 *Discrimen cetorum.*] id est, diuersa genera cetorum. reperitur tamen & alia scriptura, κτίσις κητῶν, id est, creatio cetorum.

29 *Ipsē est hoc vniuers.*] id est, Ipse est solus omnia. hoc est: omnium quæ extitere & originem habent, & totius vniuersitatis rerum creatarum autor & effector & conseruator.

IN CAP. XLIII.

II *Viri misericordie.*] Vel, benefici ipsi & misericordes. vel, quibus benignitas diuina propitia fuit.

26 *Requieuit illa.*] nimirum benedictio, quæ & peruenit ad Iacobum & in illo permanfit.

IN CAP. XLV.

3 *Signa repr.*] id est, miracula. repressit autem, id est, fecit vt dicta eius desinerent in miraculis. vel, verbis ipsius aliorum miracula refutauit.

7 Iaco-

7 *Iacobum & Israëlum.*] Posteritatem Iacobi & Israeli. id est, Iacobigenas & Israëligenas.

8 *Paët. conu. sæc.*] id est, perpetuum atq; sempiternum.

11 *In vasis robor.*] de ornatu & instrumentis sacerdotij ista intelligenda sunt. nominarunt autem & Latini periscelidem & Epomidem, vtentes nominibus Græcis. Nos interpretando ijs sumus vsi, quæ extant in Latina interpretatione Exodi, cap. 28.

12 *Feminal. & tunicam.*] ἐλλειπτικῶς, vt desit indutus fuit. vel, repetendum potius est verbum ἐνεδύσατο.

16 *Indicijs veritatis.*] δήλοις ἀληθείας. id est, δηλωτικοῖς. Sic enim septuaginta: ὁπιδήσεις ὅτι τὸ λογιεῖον τῆς κρίσεως πῶ δὴλωσιν καὶ πῶ ἀλήθειαν.

18 *Coronam auream su.*] Septuaginta, πέταλον vocarunt, id est, laminam. & mox: *Signi sanctitatis.*] Septuaginta ita: ἐκτύπωμα σφραγίδος, ἅγιασμα κυρίου.

21 *Integro fructu offerentur.*] κατακάρπωσις & καρπώματα & ὀλοκάρπωσις, leguntur in septuaginta interpretatione. Sunt autem eadem ὀλοκαρπούμενα & ὀλοκαυτούμενα.

23 *In diuturnitate celi.*] id est, perpetua æternitate.

31 *Nequaquam approbavit.*] οὐκ εὐδόκησε, ἀντιφρασι-

φρασικῶς, vt: οὐ γήθησεν Ἀχιλλεύς. valde displicuit hoc Deo æterno.

40 *Præses sanct. in populo.*] Atque est fortasse scriptura vera: προσάπτω ἁγίων ἐν λαῷ αὐτοῦ.

IN CAP. XLVI.

6 *In manu eius retroc.*] Perficiente eo hoc imploratione sua.

9 *Et in descensu.*] id est, aduentu & præsentia sua, καὶ τῆ ὀπισκοπῆ.

10 *Potentem princ.*] Sæctator fuerat enim, inquit, potentis principis, nimirum Mo-
sis.

15 *Ut ascend. altitud. ter.*] Vel, vt esset ipse excelsus in terra promissa Israelitis. vel, vt euaderet in loca altiora in terra illa.

17 *Etiam iudices.*] ἑλλάξις est, & repetenda propositio, id est, initium cap. 44. congruenter, ἀνετέοι, id est, iudices quoque laudibus celebrandi sunt.

18 *Permutetur in filijs ips.*] Pium votum est. hoc autem precatur: vt respondeat horum celebritati celebritas filiorum, id est posteritatis, translato verbo de permutatione pecuniarum.

24 *Soporis sæculi.*] in hoc sæculo seu æui sui, seu æterni. Et mox: 25. *Ab vniuersa car-*
sa car-

sa carne.] ab vilo mortali.

IN CAP. XLVII.

7 *In decem milibus.*] Populus scilicet. κατὰ τὸ ἔϛ χρεουσιῶν ἄσμα βασιλειῶν ἡ'.

15 *Diuersatus est populus in lat.*] id est, tutus & lætus, Hebraica figura sermonis. Ita autem pro nostra intelligentia Græca sumus interpretati, cum scriptura quidem facile potuerit mutari, vt ex κατέλυσαν fieret κατέλυσεν. Sed potest etiam talis esse sententia: Per ipsum, nimirum Dauidem, id est, propter res præclare gestas virtute patris, Salomo filius quasi diuertit in lata & ampla tam regione quam quiete.

19 *Anima tua.*] id est, sapientia animi tui, vel quæ profluxere de animo tuo ea oppleuerunt orbem terrarum.

20 *Contentum hoc fuit pace tua.*] ἠγάπησε. amplexum est pacem. vel ἠγῆ ἠγάπησε. vel fortasse verum sit ἠγάπησαν. id est, omnibus grata acceptaq; fuit pax regni tui. Repertur autem in quibusdam libris ἠγαπήθης.

24 *Inclinasti viscera tua.*] affectionem animi tui, ea tunc fuit amoris.

25 *Vt dim. fieret dom.*] Ex regno, integro scilicet, vt fieret dimidium. Simplicius esset: τυραννίδα. & scribitur in quibusdam libris, τυραννίδας.

31 *Populi stulticiam.*] συνδέσει, id est, appositione αὐξητικῶς. historia autem est nota, de stulta deliberatione Roboami, cum iuuenibus, spreto consilio senum.

IN CAP. XLVIII.

8 *Et Prophetas succ.*] ἐναλλαγὴ ἀριθμοῦ. habuit enim successorem Elissæum, & est μετ' αὐτὸν μετὰ σκαυτόν.

14 *Et in sopore vatic. est corp. eius.*] Vel, moriturus iam vaticinatus est, vel in mortui corpore fuit vis Prophetica, κατὰ τὰ ἐν τῷ 17. τῆς δ'. τῆς βασιλειῶν. Nam κοίμησιν, id est, soporem significationem habere obitus, Hebraici sermonis figura, notum est.

20 *Rupem præcip.*] ἐπεξεργασία τῆς ἐν τῷ κ'. τῆς δ'. τῆς βασιλειῶν.

IN CAP. XLIX.

Est ἀκατάλληλος in his quoque, sicut plurimis in locis, ἢ λέξις. Sunt autem metaphoraë indicantes iucunditatem suavis memoriae Iosiaë.

IN CAP. L.

1 *Sartum tect. præst.*] ὡς ἔξασθεν. Nisi forte est ve-

est verum : *ἐπέεσσεν*. Quo tegendi & ornandi industria & studium significatur, vt *ιλ.ά* *ὅτι γνόν ἐπέεσα.*

2 *Analemma sublime.*] Sunt enim Latini Græco hoc, vt alijs multis, nomine vsi. Quod extat apud Vitruuium in doctrina horologiorum. habet autem Græcum nomen significationem, operis alte educti, id est, *ὑψώματος*.

3 *Nimis angusta fu.*] maxima fuit copia aquarum. vt poëta : Sinumq; ruperunt nummi. id est, non potuerunt capere. Et mox : *æs ipsum.*] appositione, id est, receptacula ingentia ærea.

4 *Et oppugnauisti.*] Obscurum hoc est in historiæ ignorance. Sed suspicari aliquis possit, in archetypo fuisse : *πολυωρήσας*, quo significaretur defensio & cura munitæ vrbis. Et mox : *In exitu domus veli.*] dici videtur, eum celebratum esse frequentia gloriosa populi exeuntem de loco templi, qui locus velo tegeretur.

II *Perfectionem gloriat.*] id est, amictum perfecte gloriosorum, & ornatum vndiq; speciosum.

13 *Carminum modos.*] administrando celebrationem canticorum. Quod cum dici *ἀκρεότερον* videretur, mutarunt scilicet aliqui *μέλη* in *μέρη*. Nisi forte in archetypo hoc

fuit, & pro illo est hoc repositum. Sic autem significarentur partes hostiarum. Cum quidem etiam μέλη significant partes eas, secundum Aristotelem in corporibus animantium, quæ habent partes alias, id est membra, ut caput, pectus.

23 *Ornatus Domini.*] id est, decor conuentus & congregationis solennis.

28 *Secundum dies sæc.*] vel, perpetuo & semper. vel, sicut sæculis antiquis.

IN CAP. LI.

5 *Rictib. paratis ad deu.*] βρυγμῶν, quo significatur fremitus bestiarum inhiantium prædæ.

6 *De compl. affl.*] Scribitur alicubi ἐκ πυλῶν, de portis afflictionum. Quæ est phrasîs Hebraica nota.

17 *Priusquam oberrarem.*] vel peregrinando peragrarem loca externa. vel, laberer in errorem.

18 *De flore protrud. vna.*] περικαζούσης, id est, quæ post florem, incipit maturescere.

22 *Tribuam potentiam.*] id est, laudem celebrationemque potentiæ persoluam.

24 *In effectione famis.*] μεταφορικῶς. vel, reb. angustis atque duris. vel in penuria sapientū. Reperitur autem etiam hæc scriptura: ἐν

ποιήσει

ποιήσει ὅλη μου.) Quod esset simplicius, ut hoc diceretur: In omni facto meo accurate exquisivi sapientiam.

30 *Sicimis.*] Iosephus libro 9. narrationum antiquarum scribit: Alexandri Macedonis temporibus habuisse metropolin Samaritas Sicima, πόλιν κειμένω πρὸς τὰς γαριζίν ὄρει, καὶ κατοικημένω ὑπὸ τῆς ἀποστατῆς τοῦ ἰουδαίων ἔθνους. Hæc est scilicet in litteris sacris Sichein.

APPENDICULA.

Nec παραφραστικῶς scriptum istud interpretandū duxi, nec explicationes alias adiungi, nisi pertinentes ad verborum nostræ editionis significationes, studui, cū in utroque genere labores aliorum præclari extēt. Recognoscenti autē edita à me, quod præter indicata alia quædam in mentem mihi venirent, etiam illa adijcere visum est. Cap. III. numero 9. *Hoc op. extr.*] προσανοικοδομηθήσεται. Sententia est: Hinc existet incrementum tibi, cum debeantur peccatis tuis detrimenta. Nam ædificationem Hebraica phrasi, significare augmentum, stabilimentum, emolumentum, constat. Cap. IX. num. 5. *in ill. pœnis.*] Nolui aliud facere de Græco nomine, quam quod illud significare in eo sermone animaduertissem. Grauis aut certe
pœna

pœna est vel sola infamiæ si virgini probrũ
 inferatur. Cuius participis non possunt nõ
 esse maximæ offensiones. Cap. x. N. 13. *glo-*
riam adh. ind.] id est, facit Dominus vt simul
 illustres sint ἐπαγωγαί. id est, inflictæ calami-
 tates animaduersionis. Cur enim aliter no-
 men istud hoc loco interpretarer, caussa es-
 se non videbatur. N. 22. *Ante sortem.*] ἀπὸ
 τοῦ λαχεῖν. Cap. xv i. N. 18. *procella est*] ap-
 positione. Instar turbinis & procellæ ista
 sunt, impediens prospectum. C. xviii. N. 7.
Cuius rationes subd.] Effugere dicit rationem
 omnem vel tempus quo vita degatur, vel di-
 em quo mors obeunda sit. N. 28. De huma-
 nis dominis & seruis hæc omnino accipien-
 da puto. C. x i x. N. 8. *Si non deliquisti.*] Hoc
 etiam de Græcis intelligi videtur posse: Si
 non pertinet silentium illud ad conscientiam
 peccati, fac illud præstetur. C. xx. N. 19.
Adeo ruina.] vel, sic ruina malorum celeri-
 ter adueniet, vt irruere mala solere dicat,
 ad lapsum linguæ, id est, nugatorias, futi-
 les, mendaces loquelas. C. x x i i. N. 3. *fil.*
a. nas. ad de.] Simpliciter hoc accipi poterit
 de patrimonij detrimento. Vt ille ait apud
 Comicum, conseruata filia herum damno
 auctum esse. Num. 28. *Spec. & appar.*] Qui-
 dam ἀεὶ γε φῶ de re angusta atque contra-
 cta interpretati sunt. De quo licet quæra-
 tur.

tur. Cap. x x v. Num. ii. *Omnem pl. et non pl.*] & mox: *Omne detr. & non detr.*] Distincte hæc omnia accipi possunt, præ cæteris de-
 restante autore animi perturbationem, &
 improbitatem sexus muliebris, & ab infe-
 stis aduersa, & vltionem hostilem. vt hoc
 dicatur: Quamuis potius plagam accipere
 satius esse, quam eam quæ cordi impinga-
 tur, & quæuis perpetienda aduersa potius,
 quam quæ ab odio flagrantib. inferantur.
 & cætera explicari poterunt similiter. C.
 x x v i. N. 22. *Pro sputo.*] est res sordida atq;
 inutilis. sum autem interpretatus *σίαλον* si-
 gnificatione *σιέλου*. id enim in neutro gene-
 re nomen significat. Quod si *τὸν σίαλον* au-
 tor intelligi voluit, comparari talis mulier
 porco dicetur. *σίαλοι* enim pinguescentes
 sagina porci sunt. Quod sequitur autem:
Turris mortis.] id sic dicitur vt turris forti-
 tudinis. Et est *λόγος αἰζητικός*: Meretricis
 consuetudinem esse sordidam & impuram,
 sed nuptæ cum altero vsum (quod flagitiū
 adulterij est) turrem mortiferam, id est,
 certam & statutam mortem. C. x x x i i i.
 N. 3. *Ne sis vlli carni superfl.*] licebit, vt opi-
 nor, ex istis hanc quoque sententiam eli-
 cere: Ne aduersus vllum genus viuentium
 pecces in eo quod nimium est. vt modum
 seruare semper præcipiatur. C. x x x v i i i.

N. 7.

N. 7. *Bonus odor.*] si εὐδία verum est, aliter nimirum interpretanda hæc esse patet. C. xxxix. N. 29. *Ad fals.*] συγκριτικῶς hoc generaliter dici accipio: vt copia maxima sit aquæ falsæ, id est, maris, sic in impias gentes effundi iram Dei. Nam historia peculiaris huc pertinens mihi nota non est. C. xl. N. 31. *Viñt. in ra. v.*] Potest simpliciter hoc dictum ita quoque accipi: Eius vita rationem vitæ non habet. Quasi talis vita non sit habenda pro vita. C. xliii. N. 12. *Statuent iudic.*] Aliqui duas dictiones κατὰ κρίμα interpretati fuere, non discrepante sententia. C. xliiii. N. 18. *Reconciliatio.*] Retinui hoc, cum nihil aliud dicatur, quam illis temporibus iræ diuinæ oppositum fuisse Noam, qui instar precij esset, quo generis humani salus redimiretur. C. xlvi. Num. 18. *Et nomen præcl.*] vel simplicius: Et nomen præcl. existim. eorum, quod perm. vt repetatur verbum, frondescant, seu rursus virescant frondibus. Cap. xlviii.

Num. 10. *Ad coarg.*] ἐλεγμοὺς. κατ' ἐλεγμοὺς. Alibi tamen ἐλεγμός. Alibi ἐν ἐλεγμοῖς.

F I N I S.

AB: 1452 4/1 (1)

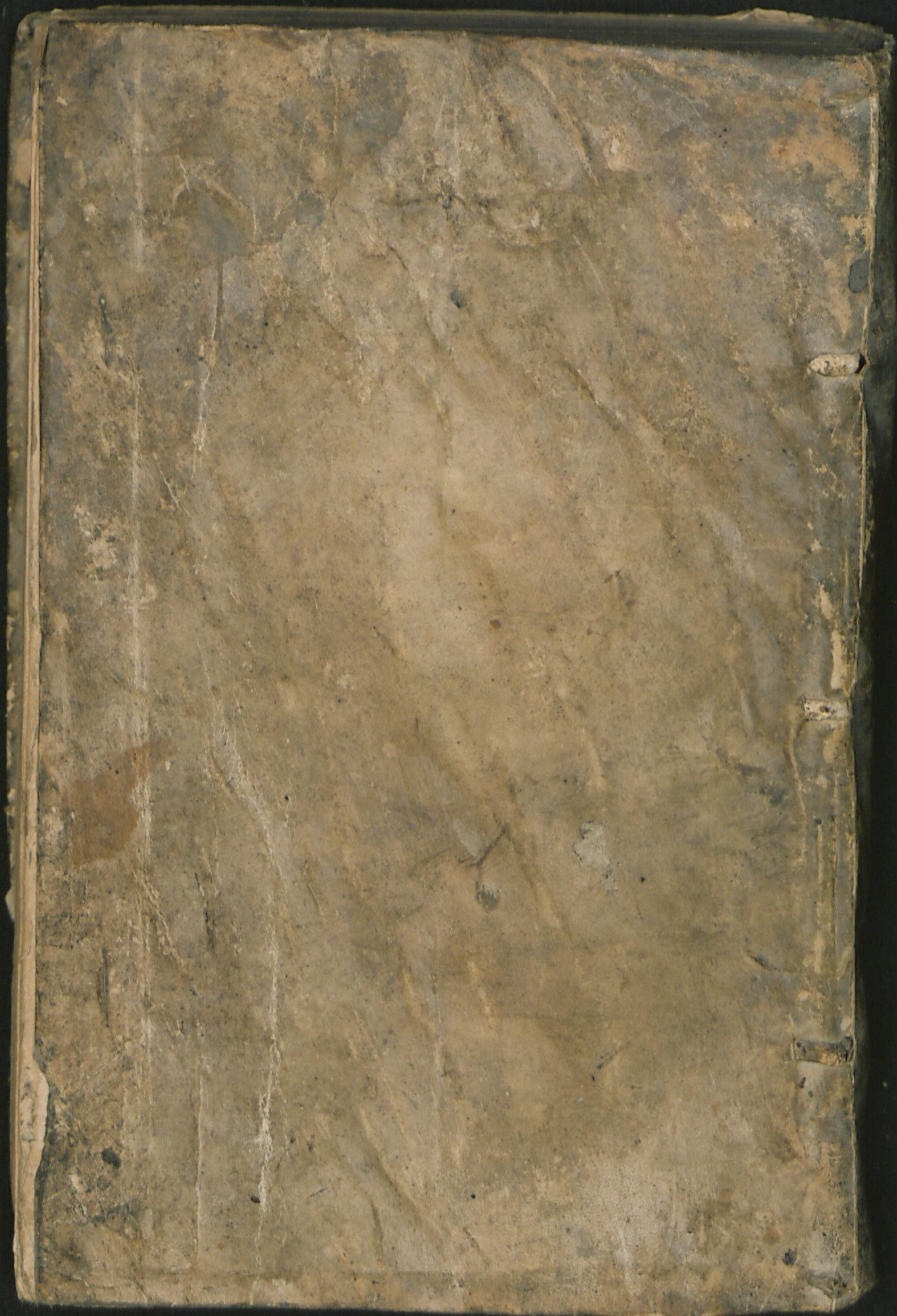
ULB Halle

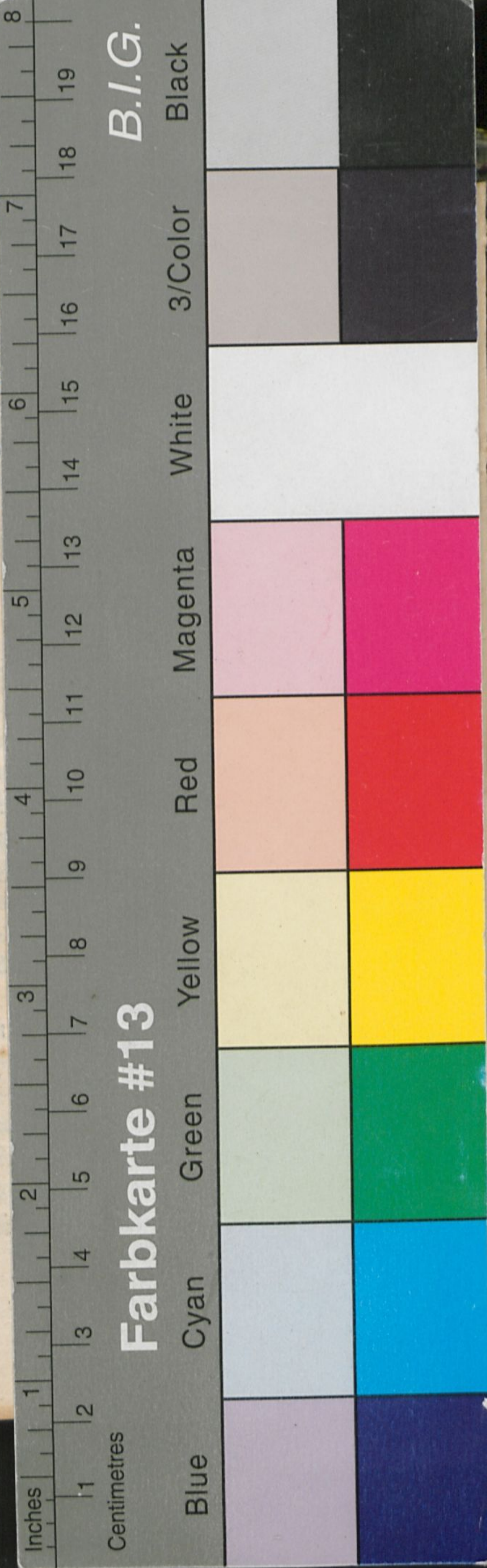
3

003 942 864

Handwritten mark

SAPIENTIA

IESV FILII SIRACH-
CHI, SIVE LIBER DE VNI-

VERSA VIRTUTE, INTERPRE-
TATIONE LATINA EX-
POSITVS

A

IOACH. CAMERAR.

CVM QVORVNDAM

locorum notatione.

LIPSIÆ,

ANNO

M. D. LXVIII.

CVM PRIVILEGIO.

